ALTERNANȚE

revistă de cultură

anul II, nr. 3 (4) iulie, 2014 - ISSN 2197-6236

www.revista-alternante.de

ALTERNANȚE

revistă de cultură

Dragi cititori, dragi colaboratori
şi dragi viitori colaboratori,

Alternanţe reuneşte în paginile ei exclusiv creaţii literare şi de artă din toate părţile lumii, cu precădere însă din Ţară. În cuprinsul ei vor alterna poezia, eseul, critica, proza, teatrul însoţite de lucrări grafice şi de pictură a celor mai aleşi reprezentanţi ai ei. Ea se va profila treptat pe tematici anunţate în prealabil, încât cei interesaţi să-şi poată pregăti din vreme materialul dorit. Colegiul de redacţie al revistei nu îşi asumă răspunderea pentru orientările şi opiniile colaboratorilor săi. Ea rămâne deschisă tuturor celor aflaţi în Ţară, însă şi celor din afara ei, încercând astfel să ofere o panoramă cât mai cuprinzătoare a creatorilor reuniţi în paginile ei. Sperăm că în momentul când vor primi revista, atât cei care au colaborat la numerele ei, cât şi cei interesaţi de o colaborare să ne trimită în continuare materialele lor cele mai reprezentative. Numărul acesta al revistei, continuă publicarea sistematică a traducerilor, din şi în limba română, din şi în limba germană, bineînţeles că nu numai. În acest sens invităm colegii traducători la colaborare.

Redacţia

ALTERNANȚE

revistă de cultură

Redacţia :

Andrei Zanca

Eugen D. Popin

Vasile Gogea

Miron Kiropol

Concepţie grafică:
Şerban Popin
Zoltan Munteanu-Racz

Webdesign şi Desktop-Publishing:
Maximilian Dengg

Administrator site:
Eugen D. Popin

Adresa redacţiei:
Wettersteinstrasse 8
82428 HOFHEIM
GERMANIA
Telefon: 00498847-698545

Internetsite:

www. revista-alternante.de
email: info@revista-alternante.de

Impressum :

"ALTERNANŢE"
(deutsch: ALTERNANZEN)
Literatur und Kultur Zeitschrift
ISSN - 2197-6236

Herausgeber
und verantwortlicher Redakteur:
Eugen D. Popin

Redakteure:
Andrei Zanca
Vasile Gogea
Miron Kiropol

GrafiK:
Şerban Popin
Zoltan Munteanu-Racz

Webdesign u. Desktop-Publishing:
Maximilian Dengg

Redaktion:
Wettersteinstrasse 8
82428 HOFHEIM
Telefon: 08847-698545

Internetseite:
www. revista-alternante.de
e-mail: info@revista-alternante.de

Internetseite verwalten:
Eugen D. Popin

Zeitschrift ist kostenlos

SUMAR

Editorial 1

Liviu Antonesei - Alte șapte povești filosofice cretane din A.D. 2013 5

Adrian Alui Gheorghe - Cultura între universal, național și local 7

Mihaela Albu - Exilul cultural românesc. Recuperări necesare.....9

Cornel Ungureanu - Andrei Bodiu, despre poezie, ca artă desăvârșită. 14
1.Literatura ca supraviețuire.....14
2.Cărțile de învățătură.....15
3.Literatura de azi și, poate, cea de mâine.....16

Horia Bădescu - Poezia, limbă a sufletului și a inițierii....17

Francisko Kocsis - Zbor cu dirijabilul.....21

Nicolae Coande - Intelectualii și politica spiritului 20-22

William Shakespeare - Sonetele (116, 130)
Sonetul CXVI, CXXX,.....23-24
Macbeth, Act 1, Scena 3 24

Vasile Gogea - După 21900 de zile.....25-26

Dan Anghelescu - Dimensiuni identitare în publicistica literară a exilului românesc: eseistica lui Horia Stamatu.....27-30

Augustin Doman - Busola lui Dumnezeu 31-33

Alexandru Jurcan - Fotografii conjugale.....33

Virgil Diaconu - Occident.....34-35

Rodica Grigore - Parisul de altădată.....36-38

Camelia I. Radu - Deasupra națiunea -Poeme.....38

Lucia Dărărmuș - Cât un copil de mic,.....39-40

Etz-Chaim - Poeme.....39-40

Dan Lotoțchi - Lazăre tu dormi?.....41

Sergiu Vâlcu - Aniversarea bunicului.....42-47

Rodica Marian - Inconștientul eminescian.....48-52

Vianu Mureșan - Caracterul agonic al erotismului..53-56

Denisse Huzum - Aici / Le printemps.....56

Elizabeth Browning - Sonete portugheze I,II,III,IV.....57

Marian Victor Buciu - Riscul cultural ”exclusivist, subiectiv, elitist”.....58-59

George Vulturescu - Dacă ne pot găsi corbii.....60-62

Lucian Vasilescu - Cuvintele cad bolnave.....63-64

Laszlo Alexandru - Dante pe americănește.....65-68

Georgeta Resteman - Jar de maci sălbatici.....68

Geo Galetaru - Călugărul negru.....69

Bedros Horasangian - Marseieza.....70-74

Adrian Păpăruz - 1989 România.....74

SUMAR

Olga Cantacuzino - Basarabeanca electrică.....75-77

Valeriu Marius Ciungann - Înviere.....77

Luca Pițu - Poeticitatea călătoriilor scurte.....78
Întîlnirea cu sine și cu Palatul Dogilor.....78
Pelerinajul la casa lui Karl Marx.....78

Ștefan Doru Dăncuș - Domnu' Bumb.....79-80

Dan Dănilă - Exil.....81
Viitor.....81
A scrie.....81

Anton G. Leitner - Fall Studie.....82
Russ, Land 82
Er, trunken.....82
Ein Körper Gebirge.....83
Schnee, Mann.....83
Mondscheinsonatte.....83
A und O.....83

Gabriele Trinckler - Die Magd wird vernünftig.....84
Ein Fusselchen.....84
In inniger Umarmung.....84
Einer Forelle den Bauch zu kitzeln.....85
Eva, orthochromatisch.....85
Terra incognita.....85
Dschungel.....85

Friedrich Brandl - Dubble Bubble.....86-87

Despina S.Budișteanu - ”Verdammte Nachkommen”
”Descendenți condamnați”- în l.germană.....88-91

ÎN NUMĂRUL URMĂTOR

Gellu Dorian - Uppsala - fragment de roman

Alexandru Dan - Gothik über alles - Eseu.

Geo Galetaru - Duminicile mele amânate - Poeme.

Sergiu Vâlcu - Aniversarea bunicului - piesă de teatru.

Dan Anghelescu - Timpul și retragerea din istorie în proza exilului românesc (Mircea Eliade, Vintilă Horia, Alex. Vona)

Mihai Posada - Vulturul cu stele & dragonii de aur

Despina S.Budișteanu - ”Verdammte Nachkommen”

...dar și materiale care sunt în redacție, sau care ne vor parveni după apariția acestui număr al revistei.

TEMATICI PROPUSE

Literatura diasporei românești în spațiul cultural european.
Poezia, un gen literar ”seulement pour les connaisseurs”?

© revista ALTERNANȚE. All rights reserved. Copierea sau reproducerea conținutului revistei, pe orice suport tehnic, sunt interzise, fără acordul scris al redacției revistei. Responsabilitatea asupra conținutului materialelor publicate în revistă, revine exclusiv autorilor acestora. Textele redau grafia originală a autorilor.

LIVIU ANTONESEI

Alte șapte povești filosofice cretane din A. D. 2013*

8.

Malia – cînd ieși de sub apă din grotele săpate în malul calcaros,
cînd ieși din labirintul subteran și acvatic, e ca o naștere in aqua,
o renaștere în pace și glorie.
În spatele tău, întunericul, dedesupt, iarăși întunericul lichid
și colțuros.
Rămîne drumul în sus, în lumina fluidă și mîngîietoare –
Exact ca în Septentrion, în marile scufundări în viața comună
în care noi încă sîntem, încă pulsăm cu energia de la începuturi.
Ochii tăi, niște faruri egeene, mă poartă pe calea cea bună,
Ariadnă a trupului meu nelinișit și tulbure ca un vin nou.
Cristalul se rotunjește prin aceste nesfîrșite căutări
în adîncul înalt al peșterii tale…

9.

Ea, longilină, însă cu forme plăcute, cu rotunjimi ispititoare –
se mișcă alene, ia posturi vag lascive, costumul de baie
mai mult pune în lumină decît ascunde formele în azurul său…
Îmbrăcat în alb din cap pînă-n picioare, el mînuie sprinten
aparatul negru cu teleobiectiv gigantic – o fotografiază
cu patima luării în posesie, pe aceste țărmuri uscate, stîncoase,
pe care ea se mișcă agil și leneș, ca o căprioară în călduri.
Iluzia, iluzia de a oferi clipei puterea eternității…
Și valurile lovesc stîncile ca acum un an, ca acum cinci ani,
ca acum patru mii de ani și niște sute, la o bătaie de săgeată
de pietrele rupte ale Cnossosului……

10.

Poate schimbarea pe care o simt în trup,
poate foșnetul aproape neauzit al mării sau, poate,
o amintire veche, deci tînără, din Septentrion,
poate toate acestea, poate cu totul altceva, îmi umple
ființa cu o melancolie ușoară ca pană și dură
ca o bară lucioasă de oțel suedez – ca un vers de Kavafis
se dilată în mine, pulsează în ritmul neobosit al mării noastre,
un vers scris pe partea cealaltă a apei, în misterioasa,
trufașa și luxurianta Alexandrie, pe care nu o știu,
deși am cutreierat Egipetul de la Cairo în vale…
Privesc peste întinderea de piatră și văd vulva ei,
la fel de trufașă, domnind pe locul vechiului far….

11.

La fel sînt palmierii, chiparoșii, mirtul și ceilalți arbori
și arbuști adunați de pe întinderea toată a insulei tale –
și florile toate sînt la fel în imensa sarabandă de culori.
Versul din Odiseea e nesmintit și neschimbat cuvîntul pace
de pe reversul pietrei tombale, scris la fel, în toate
limbile din vechime ale pămîntului și în cîteva cele
nou apărute…
Totul pare neschimbat. Dar crucea e alta, e altfel –
Catargele nu mai sînt legate cu otgonul cafeniu,
ci bătute în cuie deja ruginite, iar brațul orizontal
s-a scurtat la jumătate…
Cercetaș al lui Buddha, ilustrule rebel, ți-au redus crucea
La jumătate cretanii tăi, nesmintiți creștini!…

12.

Într-un aseptic restaurant berlinez, Nikos privește lung
peste meseni și gîndește de unul singur, poate vorbește:
„Cretan sînt și nimic din cele cretane nu-mi este străin,
doar că nu știu să mint…”.
Se oprește din vorbă, ridică paharul cu vin aspru, de acasă,
și închină, închină abstract cu ochii pierduți în zare…
„Nu l-am mințit pe Hristos, nu i-am mințit nici pe
sărmanii mei compatrioți, nu-l mint nici pe Sakhia
Muni acum…”.
Privește spre stînga, se întoarce spre dreapta….

„Lumea se schimbă mereu, aflu zi de zi despre tot felul
de lucruri noi, dar eu sînt același cu pușiul slăbuț
și brunet care fugărea cîinii pe străzile din Heraklion.
Eu sînt unul, eu sînt același de la Eleni încoace…”.

13.

Ușoara răcoare a zilei care începe, soarele își aruncă
primele raze – îi simt mîngîierea mai degrabă pe dinăuntru
decît pe suprafața lucioasă a pielii abia ieșită din ape.
Un tremur ușor care anunță reînvierea – acolo bate
aceeași oră și bate o inimă pe care o voi regăsi
în fumul aromat, în neliniște și în glorie…
Din strîmbii măslini de aproape, zumzetul monoton
al nevăzuților cosași mă absoarbe în pacea
gesturilor inventate de mine și repetate de mine.
În larg, un delfin verde spintecă singuratec valurile,
așa cum și eu, cîndva, mă voi scufunda în marea
pace a trupului, cu sufletul împăcat și ferice…

14.

Sîntem ființe frivole și lipsite de răbdare,
grăbite mereu fără a ști încotro, înspre ce –
nu învățăm nimic din liniștea aspră a pietrei,
nici din zbuciumul ritmic și muzical al mării,
al mării de azi, al mării dintotdeauna…
La 50 de ani, apoi la 60, ni se pare
că s-a încheiat totul – de parcă am fi
o șiksa obosită, epuizată în viața de plictis și defrîu
lipsit de imaginație…
Nu învățăm că în fiecare dimineață este anunțat
un nou început pentru ritmul inimii noastre,
nici că anii sînt biată convenție și preocupare deșartă –
nici zeii de aici, nici Iisus și nici Buddha
n-au venit ca să numere cu ochi posaci
zilele acestei lumi uluitoare.

27 – 31 August 2013, Hersonissos

**Penultimele șapte povești filosofice cretane* *(în numărul viitor)*

Heraklion - Mormântul lui N. Kazantzakis

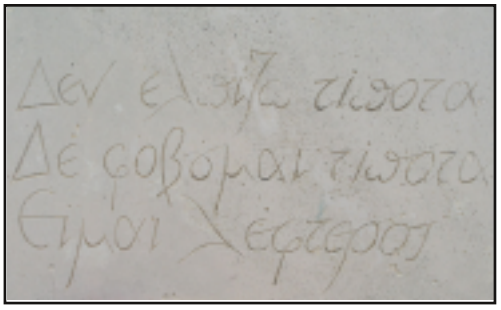

Nu sper nimic. Nu mă tem de nimic. Sunt liber.
N. Kazantzakis

ADRIAN ALUI GHEORGHE

Cultura între universal, național și local

Există o tendință a artistului, dintotdeauna, de a se situa dincolo de fruntarii, în universalitate. Artistul, dintotdeauna, pare a nu se adresa, ca mesaj artistic, omului, ci omenirii; nu se adresează locului, ci universalului. George Călinescu, preluînd teze europene, îl temperează pe artist spunîndu-i că intrarea în universal se face, totuși, prin național. Că într-un concert universal de voci vii, ca artist, cu cîteva elemente care îți denotă neamul, amprenta locului, istoria, tradiția. Că aceste elemente, desfășurate sau doar intuite, sînt cele care îți conferă, prin neasemănare, un loc numai al tău. Shakespeare e sigur englez, Tolstoi e sigur rus, Voltaire e sigur francez iar Goethe e sigur neamț, dacă e să citim operele lor prin elementele care îi disting, îi recomandă dar îi și separă. Un scriitor african are în opera sa freamătul nisipului cu tot ce decurge de aici, o filosofie a vieții care se scurge printre degete ca firele de nisip, iar un nordic va explora misterul fiordurilor, fie din viață, fie din natură. Un balcanic precum Kazantzakis va explora abisul marginalului, periferia unor culturi care sînt, în cea mai mare parte, îngropate în istorie și în mituri, iar un sud american precum Marquez va aduce vibrațiile mitice ale unei lumi care întîi a fost decimată, apoi cercetată. Artiștii români care au intrat în universalitate nu fac excepție, Brâncuși, Cioran, Ionesco, Eminescu, Eliade sau Enescu au încărcătura și amprenta de neșters a culturii române, fie la nivelul sensibilității, a temelor, a formelor sau a obsesiilor umane și istorice.

Dar războaiele mondiale, cele de pe cîmpul de luptă, războaiele reci, războaiele economice, războaiele pieței de desfacere etc. au amestecat culturile și au adus în discuție noțiunea de globalizare. Iar globalizarea economică atrage după sine globalizarea culturală. Visul dintotdeauna, de a deveni universal, al artistului, pare, astfel, la îndemînă. Istoria, contextele și calculele par să îl ajute.

Nu premiile naționale mai consacră un autor, ci premiile internaționale. Nu contactul cu publicul propriu, (dacă mai există un public, dacă mai există un contact!), mai contează, ci contactul cu publicul de aiurea, cît mai eterogen, mai îndepărtat, mai străin. Un scriitor (român și nu numai) e valabil, azi, în fața publicului (universal!) tot mai „tabloidizat" dacă e tradus în cît mai multe limbi. Îl vezi? E tradus în sîrbă, în albaneză, rusă, în maghiară, în croată...? E mare, e important. Cel netradus e trimis la colț, e „un rebut național". În cultura globalizată e o competiție asemănătoare pieței de desfacere a conservelor cu sparanghel sau cu fasole roșie. Contează marketingul. Cantitatea e cea mai importantă calitate. Contează faptul că publicul cu cît e mai larg, cu atîta e mai inexpresiv, mai neatent, mai needucat? Nu contează. Uite, îl vezi? A fost tradus în Noua Zeelandă...! Ce contează că e vorba de două, trei textulețe traduse prost, pe un colț de pagină, ca un exemplu de exotism cultural, important e că a ajuns pînă acolo. Așa de departe? Așa de departe.

Globalizarea înseamnă, dintr-o anumită perspectivă, moartea culturilor mici în favoarea unei culturi grandioase care să onoreze omenirea în confruntarea viitoare cu civilizațiile galactice. Pentru că omul nu se poate opri, în dinamismul său, doar asupra sinelui și a lumii sale, el visează „deștept" transcenderea spațiului și, eventual, a timpului. E vorba de o criză de identitate? E o criză de supraidentitate? Sau e vorba doar de o confuzie în reperarea motivațiilor care generează arta și care definesc condiția artistului. Naivul Borges se afunda heracleitic în substanța universului: „Timpul e substanța din care sînt făcut. Timpul e un fluviu care mă ia cu el, dar eu sînt acest fluviu; e un tigru care mă sfîșie, dar eu sînt acest tigru; e un foc care mă consumă, dar eu sînt focul". Recunoscînd asta ești în centrul lumii oriunde te-ai

afla, indiferent la cîte aplauze vane primeşti după o situare în statistici. Că astăzi doar statisticile mai operează şi nu ierarhiile. Sau, mai bine zis, operează ierarhiile stabilite de statistici şi nu cele care se revendică de la valoare. Căci şi valoarea însăşi a devenit extrem de relativă, valoarea, chiar şi în artă, e un reflex al cererii şi ofertei. Un Gogol care să lucreze doisprezece ani la un roman pe care el să îl considere în final ratat, e vorba de Suflete moarte, este greu de imaginat azi. Mo Yan, chinezul care a luat premiul Nobel anul trecut, a scris „Obosit de viaţă, obosit de moarte", vreo opt sute de pagini, în patruzeci de zile. Umberto Eco spunea că un roman care să placă, să fie valabil, să fie căutat de un public de pretutindeni, azi, se poate scrie în două săptămîni. Şi a făcut şi demonstraţii în acest sens.

Practica ne arată, însă, că în universalitate culturile mici devin şi mai mici iar culturile mari îşi impun tiranic valoarea, valorile. Istoria lumii o înlocuieşte pe cea a unei naţii. Cetăţeanul e în centrul lumii şi nicăieri. Un soi de paranoia domină actul public, discursul public se adresează cetăţeanului lumii şi mai puţin indivizilor cu nume şi prenume, cu problemele zilei şi ale nopţii, cu sentimentele lor care se consumă în cel mai mare anonimat.

Păpuşarul nu mai foloseşte păpuşi, ci oameni, pentru că are de unde alege, i se oferă o mulţime.

În lupta cu îngerul omul a învins, vulgarizarea vieţii este cîştigul final cu care individul nu ştie ce să facă. Misterul, cel care însufleţeşte imaginaţia omului de mii de ani, are atîtea răspunsuri, încît întrebările individului îşi pierd semnificaţia. Pînă şi misterul „eternului feminin", misterul naşterii, al vieţii, misterul conceperii universului, misterul îmbinării culorii şi parfumului în floare, absolut toate acestea au căpătat răspunsuri. Ţi le oferă oricine şi oricînd, specialiştii, mass-media, politicienii, prietenii, duşmanii. Mapamondul e un uriaş concert de răspunsuri. Pe voci multiple, una mai seducătoare decît alta.

Iar dacă nu mai întrebări, la atîtea răspunsuri care ţi se oferă, eşti pierdut. Pentru că toată lumea, la toate nivelurile, pe toate canalele, prin toate mijloacele, îţi oferă răspunsuri. Singurul care pune întrebări pe lumea asta e artistul. Le pune cerului, pămîntului, timpului, istoriei, sieşi, le pune direct, indirect. Dar cui îi mai pasă de întrebări, cînd are răspunsurile gata pregătite, oferite cu atîta largheţe, cu atîta solicitudine? Dar ce să mai facă artistul cu întrebările lui în acest concert extrem de seducător, de atractiv al răspunsurilor? Se retrage în spaţiul strîmt, îngust, al locului, acolo unde întrebarea abia şoptită are, din nou, ecou.

La început a fost cultura tribului, cu zeii, parazeii şi înţelepţii ei. Am ajuns, s-ar părea, în acelaşi punct. Ne întoarcem la cultura locală aspirînd, încet, timid, spre cea naţională şi, de ce nu?, după o vreme, din nou, silnic, spre universalitate.

Piatra Neamţ, martie 2014

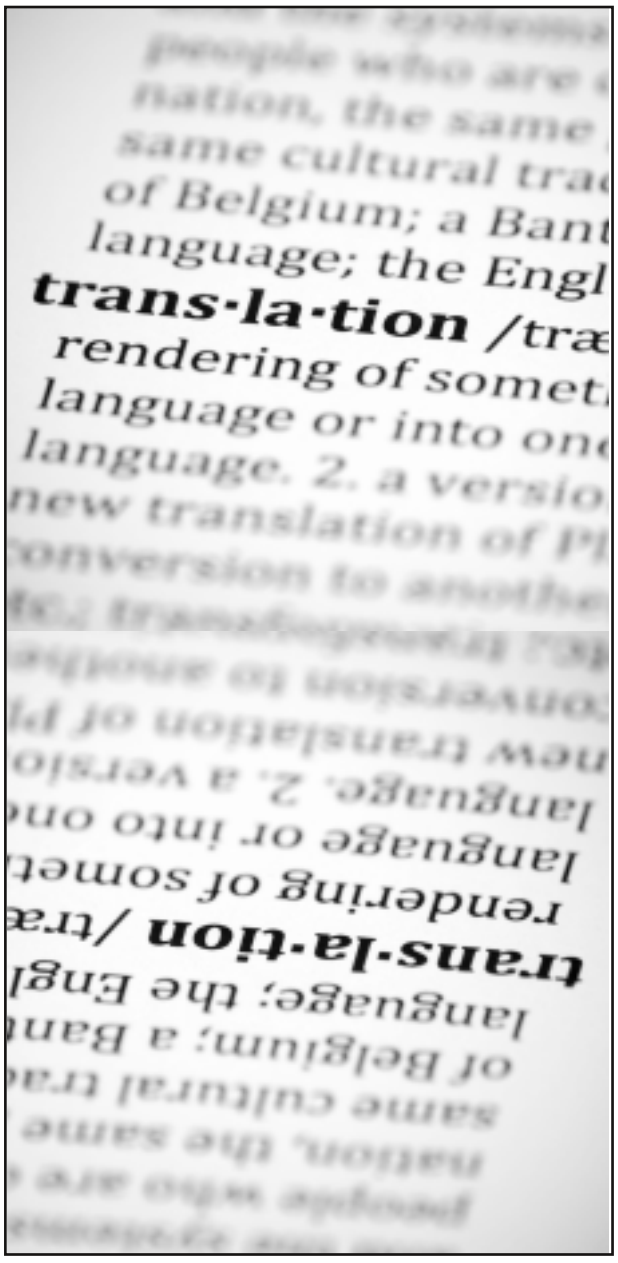

MIHAELA ALBU

Exilul cultural românesc. Recuperări necesare

Recuperarea exilului cultural românesc ar trebui să devină astăzi o necesitate de absolută urgenţă.

Este o datorie a fiecărei ţări să-şi cunoască cultura în integralitatea ei, să-şi întregească patrimoniul cultural cu tot ceea ce-i aparţine, indiferent de locul geografic unde a fost creat. Iar literatura (cel puţin cea scrisă în limba română) nu mai poate fi trecută cu vederea şi trebuie să aparţină în totalitate istoriei noastre literare. Motivaţia recuperării o aflăm nu numai în calitatea operelor create în timp dincolo de graniţele ţării, dar şi în necesitatea cunoaşterii a cât mai multor aspecte care să completeze spiritualitatea noastră. Criteriul axiologic este însă, desigur, unul principal.

Lăsând la o parte repunerea în circulaţie în anii comunismului a operei lui Eliade sau Eugen Ionescu, dar şi aceasta cenzurată şi trunchiată, putem afirma că abia din 1990 încoace a început o oarecare activitate în sensul recuperării literaturii scrise în afara graniţelor[1], în sensul introducerii în circuitul cultural din ţară a unor opere şi a unor nume interzise în comunism şi de aceea uitate sau total necunoscute generaţiilor mai noi. Această recuperare a fost însă destul de sporadică şi fără a fi susţinută cum se cuvine la nivel oficial. S-au publicat dicţionare ori istorii ale literaturii în care sunt incluşi scriitori din exil, sunt publicate cărţi şi studii dedicate celor ce până în 1989 au fost interzişi sau trecuţi în mod constant sub tăcere, dar totul poartă o certă marcă de aleatoriu şi subiectivitate, ţinând mai ales de iniţiativă personală decât de una instituţionalizată.

Cei care au contribuit (luptând uneori chiar contra curentului cvasioficial!) la reintroducerea în circuitul nostru de valori a scriitorilor din exil sunt de bună seamă cu atât mai demni de apreciat. Ceea ce i-a determinat îşi are explicaţia în cel puţin două motive. Unul rezidă în faptul că cei care au scris, au făcut cunoscut, au promovat activitatea culturală a exilului au cunoscut ei înşişi destinul celor depărtaţi de ţară (şi numim aici în primul rând pe Monica Lovinescu, dar şi pe Ion Negoiţescu ori Marian Popa), alţii, trăind permanent în ţară, având însă o viziune mult mai deschisă şi cuprinzătoare, au considerat o datorie din a readuce acasă nume de primă importanţă ale exilului românesc şi a le reintegra în circuitul de valori românesc. Un paradox poate fi subliniat aici. Aceşti scriitori sau oameni de ştiinţă, ale căror opere au fost (unele) pentru prima oară tipărite acum la noi, aparţineau deja patrimoniului internaţional până să fie făcuţi cunoscuţi în ţară![2]

Dintre cei care au scris studii, articole, cărţi ori au îngrijit ediţii etc. ale scriitorilor din exil îi amintim pe Florin Manolescu[3], Nicolae Florescu[4], Gh. Glodeanu[5], iar lista ar mai putea, din fericire, continua.

Cu siguranţă a sosit timpul, după 20 de ani de la revoluţie şi în contextul unei acţiuni încă parţiale de recuperare a valorilor naţionale create în afara ţării, să reintegrăm sistematic tot ceea ce s-a creat valoros în condiţii de libertate şi să conştientizăm tot mai larg ideea subliniată de Mihai Cimpoi ***că exilul literar românesc este un fenomen care face parte din destinul literaturii (culturii) române.***

Şi insistăm pe această (re)integrare, în special pentru revizuirea canonului încă atât de restrictiv şi acreditat, din nefericire, de critici literari la care pretenţia de îndrumători şi diriguitori ai literaturii române întrece rezultatul concret. Este surprinzător să constaţi că ceea ce instituise regimul comunist şi înrădăcinase în conştiinţa unei întregi generaţii nu s-a schimbat nicidecum în esenţa sa, ci numai în aparenţă, la suprafaţă, la nivelul declarativ cu predilecţie. Cititorul format în ultimii 20 – 40 de ani, dar şi cel mai tânăr, nu are alt canon în ceea ce priveşte literatura română decât ceea ce i se propune de către autoritatea unor critici care deţin poziţii cheie în reviste naţionale ori în edituri de prestigiu. Şi cei care au astăzi în jur de 60 de ani, chiar şi generaţia de 20-25 de ani au fost şi sunt dirijaţi şi cantonaţi în cam aceleaşi canoane. Diferenţele nu sunt de esenţă, ci

de nume – unele respinse cu vehemență, luând în discuție mai mult omul decât opera, altele ridicate pe un piedestal mai mult sau mai puțin subiectiv de vreme ce autorii fac parte din aceeași grupare literară ori chiar din același partid. Schimbarea, am afirmat mai sus, este numai la suprafață și nicidecum una de esență. Sunt considerați scriitori canonici în continuare aceleași nume promovate în anii de dinainte de 1989, cu foarte mici excepții, și acelea prin excludere, și nu prin adăugare. Ceea ce a fost interzis de către comuniști este astfel readus în istoria literaturii române, dar numai în plan superficial și mai ales subiectiv.

A lua în discuție și a propune un nou canon devine de aceea o necesitate. Pentru a pune pe gânduri pe cititorul deschis la noi tipare vom reproduce un citat dintr-o relatare a lui Dan Cichir privind „fuga" unuia dintre scriitorii importanți – și doar parțial recuperați – ai literaturii noastre. Este vorba despre Petru Dumitriu, un nume cunoscut de generația vârstnică, destul de puțin de către cei tineri. Petru Dumitriu, autorul *Cronicii de familie*, era în anii 50-60 (1947 – debutul cu volumul de nuvele *Euridice* și 1960 – anul plecării sale în occident) considerat cel mai important scriitor român al momentului. Paradoxul îl aflăm însă în afirmația lui Dan Ciachir (pe care nu avem de ce să nu o considerăm reală) și anume faptul că, în anul debutului lui Petru Dumitriu, o altă carte apăruse pe piață, dar fusese repede retrasă și topită: „La vremea respectivă, *singurul său concurent literar* era Pavel Chihaia, cu doi ani mai mare, autor al unui roman strălucit, *Blocada*,tipărit în decembrie 1947, retras apoi din librării și topit."[6] Câți dintre cititorii de astăzi știu cel puțin numele lui Pavel Chihaia? Întrebarea noastră este, desigur, retorică, fiindcă răspunsul îl știm dinainte.

Un alt exemplu – oarecum comic, dacă nu ar fi tragic în esența lui – referitor la „intrările", dar și la „ieșirile" din dicționarele de literatură, la acceptarea sau nonacceptarea unor scriitori în funcție de realitatea politică de la un moment dat, la interzicerea unor nume, dar chiar și a dicționarelor în întregime ori a cărților după aceleași criterii, mai ales dacă scriitorul respectiv „fugea" spre o lume mai liberă.

Este vorba despre Matei Călinescu, profesorul și criticul literar de mare notorietate care, în prima ediție a Dicționarului de scriitori români al lui Marian Popa, era cuprins, firesc, la litera C. În ediția a doua (1977), când Matei Călinescu era autorul unor cărți de referință pentru critica și teoria literară, după plecarea sa în Statele Unite, numele său nu mai este înregistrat. Într-un interviu cu Leo Butnaru, criticul comentează cu ironie amară această situație (emblematică, în fond, pentru toți cei care părăseau România comunistă)[7]. Toate aceste „fracturi" ale istoriei noastre literare vor trebui la un moment dat înregistrate într-o arhivă cuprinzătoare pentru generațiile care urmează. În fond, sunt parte din istoria noastră culturală și nu numai. În momentul actual le „culegem" din surse diverse și încercăm să contribuim la o imagine generală.

O conștiință extrem de trează a intelectualității noastre, silită să trăiască departe de țară, a fost, după cum bine se cunoaște, Monica Lovinescu. Aceasta își va nota în Jurnale fapte, întâmplări, situații, adică tot ceea ce aparținea de experiența (tragică) a exilului și va folosi apoi aceste notații în memoriile pe care le-a dat publicității cu scopul manifest de păstrare în memoria celor ce vor urma.

Ideea aceasta – exprimată tranșant la un moment dat – că scrie pentru ca „realitatea aceasta caducă a exilului să nu se lase înghițită de uitare"[8] ne obligă cu atât mai mult astăzi pe noi să nu continuăm a ignora talerul celălalt al balanței culturii românești. Numai punând în el tot ceea ce s-a întâmplat valoros cultural dincolo de granițele țării vom putea restabili echilibrul.

1. Limba română - expresie identitară

După cum ușor se poate constata la o studiere – fie și în plan general – a activității literare, scriitorii exilați – în mare parte – (și cu deosebire cei din valul de emigranți de după instaurarea comunismului, adică cei care realizaseră imposibilitatea întoarcerii) s-au menținut în expresia românească, au continuat să gândească în limba română[9], să scrie, să scoată ziare și reviste, să înființeze edituri chiar, să „mute" cu alte cuvinte pe cât posibil „țara" cu ei, luptând astfel pe toate căile pentru a-și continua activitatea de acasă și, în ultimă instanță, pentru menținerea identității.

La o întrebare firească a cititorului de astăzi asupra determinării primilor emigranți români (cei ai anilor de după ocupația sovietică și impunerea sistemului comunist în România) de a continua să scrie în limba română, de a fonda edituri ori ziare și reviste am putea

răspunde cu mai multe argumente. Toate pot fi găsite în însăşi presa exilului, dar şi în jurnalele şi memoriile celor care au trăit în interiorul acelui timp şi al acelor evenimente. Astăzi, repetăm, ar trebui să folosim fiecare astfel de informaţie pentru a completa pe cât posibil imaginea asupra ansamblului cultural românesc.

Surse importante sunt şi cei (puţini) care se mai află astăzi în viaţă şi pot relata încă din proprie experienţă, pot da interviuri, pot răspunde interesului nostru faţă de experienţa acelor ani. Un exemplu este istoricul Neagu Djuvara, memoriile sale, intitulate sugestiv *Amintiri din pribegie*, dezvăluindu-se ca valoroasă informaţie asupra perioadei respective.

Autorul detaliază şi explică situaţia exilaţilor români din primii ani, precum şi motivaţia înfiinţării (cu mari dificultăţi şi sacrifcii) de presă în limba română. O explicaţie constă în faptul că scriitorii aflaţi în exil nu au putut, la vremea respectivă, să aibă acces – publicând ca jurnalişti – în presa ţării în care s-au refugiat. Se înţelege astfel, indirect, că un mod de exprimare era absolut necesar şi aceasta nu se putea realiza decât prin crearea propriilor mijloace de informare: „… în afara câtorva publicaţii de extremă dreaptă – care ne făceau mai mult rău decât bine apărând cauza noastră – generaţia mea de refugiaţi politici n-a avut acces la mass-media în Occident timp de zeci de ani."[10]

Aşadar, fie dintr-o imposibilitate a adaptării la noua limbă, fie dintr-o atitudine de „apărare"[11] faţă de noua cultură – străină, dar şi din simplul fapt că nu au fost acceptaţi decât în număr mic să participe efectiv la cultura ţării gazdă, foarte mulţi dintre scriitori au continuat (deliberat) să scrie în limba română, iar cazul lui Mircea Eliade (ca autor de literatură beletristică) este unul revelator[12].

Un alt aspect este acela că exilaţii continuau să trăiască mental în cultura din care au plecat, ei se simţeau, în majoritate, în continuare scriitori români, aparţinând istoriei literaturii române. Nedesprins decât fizic de cultura ţării sale, continuând să se simtă scriitor român, pe Eliade, de exemplu, îl aflăm interesat „îndeaproape (de) felul cum vorbeau şi scriau azi cei din ţara atât de îndepărtată şi de inaccesibilă."[13] Şi, pentruconfirmare, putem da un citat din Memoriile sale, o mărturie personală, cu alte cuvinte: „N-aş fi putut fi creator decât rămânând în lumea mea, care era în primul rând lumea limbii şi culturii româneşti."[14]

Şi Vintilă Horia, şi Mircea Eliade, şi Ştefan Baciu ca şi alţii din generaţia lor nu şi-au pierdut reperele identitare, iar limba română le-a fost (poate) singurul punct de sprijin, supremă valoare tradiţională. „Păstrarea valorilor naţionale este factorul liant care menţine identitatea etnică", constata profesorul şi traducătorul Ştefan Stoenescu.[15]

În plus, unii dintre scriitorii români exilaţi au început să scrie în limba ţării de adopţie şi, fie că au făcut traduceri din literatura română, fie că pur şi simplu şi-au scris propriile opere în limba respectivă, mulţi au devenit adevăraţi mesageri ai culturii şi spiritualităţii româneşti în Europa.

2. Presa literară din exil – mijloc şi sursă a continuităţii

Unul dintre aspectele majore ale activităţii scriitorilor exilaţi, folosit şi ca modalitate de menţinere în tiparele limbii materne, este, desigur, presaşi, în cazul de faţă, *presa literară*.

Dacă unii dintre scriitori (parţial sau total) sunt cunoscuţi într-o oarecare măsură cititorului din ţară, publicaţiile exilului (în general) – din cauză că au fost atâta vreme prohibite – continuă să fie şi astăzi în România foarte puţin cunoscute. Repunerea în circuitul cultural este o necesitate de prim ordin, având în vedere valoarea celor care au semnat în paginile lor, precum şi faptul că multe dintre poeme, multe fragmente de proză, schiţe sau nuvele, dar şi studii de certă importanţă au fost publicate acolo în premieră.

Din nefericire, ca şi multe dintre celelalte activităţi de valoare ale celor care au trăit şi au continuat să creeze mare parte din viaţă pe pământ străin, şi presa literară a exilului românesc continuă să plutească într-un foarte dens con de umbră.

Primele manifestări revuistice apăruseră chiar în anii imediat următori instalării comunismului ('48 – '49), prin revista (subintitulată) a „scriitorilor români din exil", *Luceafărul*, de la Paris şi *Orizonturi* ('49 – '53), publicată la Stuttgart sub egida „Cercului de Studii şi Cercetări al Românilor din Germania".

Încă din perioada acelor începuturi se conturaseră pregnant şi problematicile dominante: definirea şi afirmarea *identităţii culturale,* precum şi grija pentru o cât mai adecvată aducere în exprimare a *sensurilor*

suferinței și experiențelor exilului. Edificatoare din această perspectivă sunt paginile publicate de Mircea Eliade în *Luceafărul (Lauda culturii românești și Două tradiții spirituale românești)*. Dar – în egală măsură și nu fără un anume patos – se va scrie și despre emigrația politică și despre misiunea scriitorilor români din exil, despre tipologia spirituală a emigrației românești, despre valorile exilului, apoi despre limba română și caracterul național.

Cercetătorul care studiază activitatea cultural-literară a exilului nu va fi surprins să descopere în această presă o vastitate a preocupărilor, o diversitate a problematicilor abordate, o neobosită activitate de promovare a culturii române în țara de adopție, ca și o permanentă încercare de menținere a limbii materne în paralel cu integrarea cultural-lingvistică în noul spațiu. Intelectualii români care au reușit să emigreze în țările libere de comunism au fost și cei care au realizat o continitate în plan cultural autentic, reînnodând în alt teritoriu firele înfloritoarei perioade interbelice de acasă[16].

Dispersarea geografică a fost, așa cum se cunoaște, foarte vastă – de la țările occidentului european, până la Statele Unite, America de Sud, Canada și chiar Australia. Desigur, și datorită apropierii, dar mai ales datorită comodității lingvisitce, mulți dintre intelectualii exilului românesc și-au căutat (și găsit) adăpost mai ales în Franța, Italia, Spania, dar, desigur, și în alte țări europene, printre acestea Germania ocupând un loc de frunte.

În noul context geopolitic (și mai ales cultural), emigranții au urmărit în primul rând căile de supraviețuire, dar nu în ultimul rând și-au reluat activitatea, au continuat să scrie, să editeze reviste, să înființeze cenacluri, edituri sau chiar asociații și organizații (nu numai cu scop politic, ci și pentru a promova valorile culturii țării din care au fost nevoiți să plece). Activitatea lor (în cea mai mare parte în strânsă cooperare, indiferent de locul de pe glob) avea mai ales scopul de a demonstra lumii întregi, așa cum făcuse cunoscut unul dintre cei mai de seamă reprezentanți, Mircea Eliade, că „România există (...) și ca prezență spirituală."[17]

Concluzii

Așadar, la o privire de ansamblu, urmând apoi un fir diacronic, dar și unul sincronic, urmărind activitatea exilului românesc din prima perioadă (cea a anilor '50), apoi din următoarele, precum și țară europeană după țară, cercetătorul va descoperi – pe lângă activitatea politică (cunoscută și temută la București!) – o extrem de bogată și variată activitate culturală. Eva Behring, în panorama sa asupra exilului românesc, duce mai departe considerațiile asupra scopului activității culturale a „membrilor marcanți și a editorilor de publicații", aceștia dorind, în opinia cercetătoarei, „să decidă și ei asupra identității culturale a românilor, să intermedieze între cultura română și cea a țării-gazdă, să fie pentru exilați foruri ale întâlnirii și schimbului de idei."[18]

Desigur, realitatea impunea cu totul alte stări de fapt, o cu totul altă viziune asupra moștenirii culturale pe care aceștia se simțeau datori să o păstreze și să o promoveze. Mai mult. Înființarea de instituții, societăți, biblioteci, edituri și servicii editoriale îi dau Evei Behring imaginea cuprinderii „țării" din exil într-o „rețea", de vreme ce „aceleași nume" se întâlnesc peste tot (în țările europene, în SUA, în Canada sau America de Sud), ele impunând direcția organizațiilor, programelor editoriale și orientării revistelor.

„Rețeaua" pe care o constata cercetătoarea germană își avea formele de manifestare în cele mai diverse acțiuni. Printre cele mai importante se numără semnalarea și comentarea cărților unui scriitor de către altul sau a unei reviste de către alta, scriitorii, editorii, traducătorii, conducătorii de cenacluri sau de organizații culturale promovându-se între ei, făcând cunoscută activitatea celorlalți cu o conștiință a apartenenței la un grup etnic cu puternice rădăcini culturale.[19]

Exilul va reprezenta chiar de la început continuitatea și, de fapt, legătura unică ce se mai putea păstra cu tradiția culturală interbelică. Iată de ce, în publicațiile literare ale exilului, *elitele intelectuale* aveau să fie considerate *monade ale vieții și culturii românești*[20]. Risipite în lumea întreagă, ele vor încerca și chiar vor reuși să coaguleze un *consens cultural* ale cărui valori se vor propaga prin revistele, societățile și cercurile lor. *Cu siguranță acest exil* – se sublinia ulterior – *care pe plan politic nu a adus nimic durabil –, în comunitatea sa fragilă, a realizat pe plan cultural un efort semnificativ.*[21]

1.Nu luăm în discuție în cazul de față literatura română din Republica Moldova, din Ucraina sau din Serbia, deoarece scriitorii de aici nu intră în categoria exilaților.

2.Să dăm numai exemplul lui Al. Ciorănescu, al lui Ștefan Baciu sau Vintilă Horia, deși sunt încă mulți alții bine cunoscuți în mediile artisitice sau științifice din alte țări.

3.Dicționarul profesorului Florin Manolescu, *Enciclopedia exilului literar românesc. 1945-1989* (Ed. Compania, 2003) a devenit deja un instrument de referrință și de maximă utilitate pentru cercetătorul acestei laturi a culturii românești.

4.Rolul lui Nicolae Floresu în acțiunea de reintegrare a scriitorilor români din exil este cunoscut cercetătorilor, cel puțin dacă ne gândim la reeditarea revistei *Caiete de dor* și la activitatea editurii *„Jurnalul literar”*. Cuvinte de maximă apreciere asupra activității sale găsim (de exemplu) din partea lui Ion Papuc în *Convorbiri literare*, cuvinte inserate în cadrul cronicii sale la o carte dedicată fraților Fărcășanu, carte pe care o prefațase cu maximă competență chiar Nicolae Florescu. „Îl recomada pentru acesta”, apreciază Ion Papuc, „și competențele sale de istoric literar, și ținuta sa morală și politică de personalitate care a făcut pentru cunoașterea, pentru integrarea emigrației române postbelice mai mult decât instituțiile culturale ale țării adunate la un loc, cu toate fondurile lor uriașe. Prin *Jurnalul literar,* prin editura adiacentă acestuia, dând dovadă de un exemplar devotament față de valorile naționale, a adus acasă mare parte din exilul la care mă refer.” (v. Ion Papuc, „Cei doi frați Fărcășanu”, în *Convorbiri literare*, nr. 5 (161), mai, 2009, pp. 111-112.

5.Principalele lucrări în care profesorul Gheorghe Glodeanu dedică studii de valoare unor scriitori din exil, integrându-i în aria mai largă a scriitorilor români contemporani, sunt *Incursiuni în literatura diasporei și a disidenței* (Ed. Libra, București, 1999) și *Măștile lui Proteu* (Libra, 2005).

6.Dan Ciachir, „Fuga lui Petru Dumitriu”, în *Convorbiri literare*”, nr. 5 (161), mai 2009, p. 119.

7.„În prima ediție a *Dicționarului* său, cea din 1973, numele meu figura (autorul mersese cu bunăvoința până acolo încât îmi comunicase includerea în volum înainte de apariția sa); în a doua ediție, lărgită și adăugită, fusesem eliminat, pentru că, bănuiesc, autorul n-a mai avut posibilitatea să mă consulte, dar în mod mai probabil pentru că intrasem în inefabilitate (adică părăsisem România lui Ceaușescu și mă stabilisem în Statele Unite).De ce nu-l întrebați pe Marian Popa însuși, care pe vremea aceea lucra, între altele, la o instituție discretă – secția ontologie, subsecția ontologie ficțională – și el v-ar putealămuri mai bine?! mai ales că el însuși s-a desubstanțializat la un moment dat prin Germania. Oare dicționarul lui se mai putea consulta în bibliotecile publice în vremea când el era dispărut?”(v. „Numai marii scriitori sunt și mari critici”, interviu cu Leo Butnaru, în *Luceafărul de dimineață*, nr. 23, 8 iulie 2009, p. 8).

8.Monica Lovinescu, *La apa Vavilonului,* Humanitas, 2008, p. 512.

9.Ștefan Baciu, de exemplu, retrăind în amintire viața sa alături de Mira Simian, în cartea de memorii intitulată simplu *Mira*, dezvăluia faptul că oriunde s-au aflat în lume (în Rio de Janeiro, în Seattle, în Hawaii) ei doi vorbeau românește.

10.v. Neagu Djuvara, *Amintiri din pribegie*, Humanitas, 2009, p. 28.

11.„Se va încerca un scriitor în alt idiom? Nu-i va fi ușor să renunțe la cuvintele în care zace trecutul său. Cine-și reneagă limba, pentru a adopta alta, își schimbă identitatea”, citează Ștefan Augustin Doinaș pe „singurul scriitor român modern care a reușit acest transfer de identitate din limba lui Eminescu în cea a lui Racine” (v. Șt. Augustin Doinaș, în Secolul 20, p. 6).

12. Revista pe care o prezentăm în volumul de față i se datorează în mare măsură inițiativei sale, câștigând totodată valoare peste timp și prin faptul că, în paginile ei, Eliade își va publica proze scurte și eseuri în limba română.

13.v. Ion Negoițescu, „Românitatea lui Mircea Eliade”, în vol. *În cunoștință de cauză*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1990, p. 12.

14. Mircea Eliade, *Memorii (1907-1960)*, Ed. Humanitas, București, 2005 (ediție îngrijită de Mircea Handoca), p. 204 (s.n.).

15 v. Ștefan Stoenescu, în „Valorile românilor din America. Anchetă printre câțiva dintre membrii grupului etnic româno-american” din vol. lui Gabriel Stănescu *Românii din Lumea Nouă”*, Edit. Criterion Publishing, 2003, p. 108.

16. „Exilul românesc este format mai ales din intelectuali. La noi, mai ales intelectualii au fost persecutați, au fost îngrădiți în țelurile lor și atunci exilul românesc numără mai mulți intelectuali. Ori acești intelectuali au punctat întreg globul, ei se găsesc peste tot și, mai mult decât atâta, sunt în legătură. Aici, în Occident, s-au făcut mereu congrese, reuniuni, întruniri, sunt publicații românești, este Institutul din Freiburg, de pildă, care și-a propus să cumuleze o serie întreagă din aceste publicații.” (v. Pavel Chihaia, *Scrieri din țară și din exil*, ed. Paideia, 2007, vol. III, p. 209).

17. v. Mircea Eliade, „Pentru o bibliografie a pribegiei”, în vol. *Profetism românesc*, Edit. „Roza vânturilor”, București, 1990, p. 152.

18. Eva Behring, *Scriitori români din exil. 1945-1989*, Editura Fundației Culturale Române, București, 2001, p. 45.

19. Un exemplu semnificativ îl aflăm în cazul *Revistei Scriitorilor Români*, în care în numărul 3 citim comentarii elogioase despre Ființa Românească, în numărul 5 despre Destin, iar în numărul 6 despre *Almanahul Pribegilor Români.*

20. v. *Cuvânt înainte* la apariția primului număr al revistei Destin - nr.1/ 1951.

21 v. George Uscătescu în *Destin*, nr. 10/ 1956.

CORNEL UNGUREANU

Andrei Bodiu, despre poezie, ca artă desăvârşită

1. Literatura ca supraviețuire

Când am primit mesajul cu vestea morții lui Andrei Bodiu, am avut sentimentul că mă anunță că au murit din nou Gheorghe Crăciun şi Alexandru Muşina. Nu credeam că e vorba de Andrei, mi se părea o eroare. Pe urmă am citit din nou, totul era clar, de Andrei Bodiu era vorba.

A murit şi el. Primisem cu puțină vreme în urmă e mail să-i trimit un eseu-studiu-articol despre Alexandru Muşina, să viu în iunie la Braşov unde va fi o sesiune de comunicări Muşina. Aşa cum primisem o invitație, cu vreo doi ani în urmă, ca să trimit un eseu despre Gheorghe Crăciun, să particip la o comemorare Crăciun. Aşa cum primisem cu două zile în urmă e mail că voi primi cartea lui despre China – a călătoriei sale în China – care i-a apărut recent. Trăiam aşteptarea cărții sale cu bucuria că ne vom întâlni şi în China. Uite că nu ne vom întâlni în China, ne vom întâlni mult mai departe.

Nu ştiu de ce trăiam cu bucuria întâlnirilor de lângă minunea numită Zidul chinezesc. Bănuiam, ca şi el, că e timp. Mi-a trimis romanul **Bulevardul Eroilor** cu precizarea că e prima parte. Un roman al Universității, care, desigur, va fi continuat pe multe pagini. Vor mai urma şi alte romane. Şi Crăciun, şi Muşina şi el voiau să recupereze imaginile oraşului, ale vieții universitare care îi consuma. Erau nişte constructori de cultură rarisimi şi energiile pe care le-au investit la Braşov au transformat Facultatea de litere de la Braşov în cea mai vie dintre Facultățile de litere din țară. Dădeau sentimentul construcției culturale înalte prin afirmație şi contestație, prin opțiunile lor politice şi intelectuale clare. Prin sensibilitate, generozitate, talent. Exista, în cazul fiecăruia, eleganța proiectului, priza la realitatea din preajmă. **Evadarea din vid (Studii despre poezia românească de la sfârşitul secolului XX şi începutul secolului XXI)** mi s-a părut un titlu şi un proiect pe care trebuie să-l ținem minte. Ce trebuie să înțelegem prin „evadare din vid”? Pagina inaugurală, **Despre poezia ca artă desăvârşită**, ar putea fi lămuritoare: „Am analizat poezia vie, poezia în mers şi asta în condițiile în care iată, în 2008, autori despre care scriam acum câțiva ani nu mai sunt printre noi. După Augustin Pop, ne-au părăsit Ion Stratan şi Ion Chichere demonstrând încă o dată că **poezia le supraviețuieşte autorilor autentici**.(s.n.,C.U.) Din admirație pentru această artă şi cu convingerea lucidă a eternității ei, a faptului că este arta desăvârşită, am scris această carte”. Mi-a făcut impresia, lângă mai multe din cărțile sale, că Andrei Bodiu scrie mereu despre supraviețuire. **Studii pe viață şi de moarte** e o carte de poezie extraordinară prin felul în care autorul transcrie un program poetic. O „supraviețuire”. Nicolae Manolescu nota, pe ultima copertă a cărții că în „caligrafiile postmoderniste” de aici de „o realitate epidermică se scrie direct pe pielea poemului”. Andrei Bodiu arată că se scrie direct pe pielea poemului orice studiu pe viață şi pe moarte. **Sîmbătă 12 septembrie** arată aşa: „Prietenii tăi se ceartă pe/ apă pe încălzire pe cine/pierde alegerile unul// a şi transpirat şi pe spatele lui/are o hartă tot mai precisă//o insulă ne va ucide umezeala zice/şi trimite bezele la o masă alăturată unde/o domnişoară cap-de-mort rîde/fără-ncetare vrei s-o luăm cu noi întreabă/celălalt sînt doar/cinci locuri în maşină”. În fiecare dintre poezii e vorba de „locurile care mai sînt în maşină”. Există şi **O maşină cu şase sicrie şi doi saci de cartofi**: „La fereastă sînt alte flori./O lumină intensă bate până-n/parter n-ai//nici o iluzie optică/ un steag negru stă/ priponit lîngă scară opreşte-o maşină cu şase sicrie/ şi doi saci de cartofi//şoferul se grăbeşte închide ochii/ şi se-mpiedecă de-o sîrmă/ cade de-asupra sînt trei crizanteme imense cade înjură// se ridică are gust de iarbă pe cerul gurii”. **Oamenii obosiți** îi descoperim mereu în poezia sa.Unul dintre volumele sale de poezie importante, poate cel mai important, se va chema aşa:

Oameni obosiți. Inima ta-i un morman de frunze uscate, În așteptarea frigului sunt „studii de viață și de moarte" ca și alt poem al supraviețuirii, **Tinerețea ca moartea**: „Să stai într-un apartament//Suspendat. Între două blocuri / Într-un cartier unde nu ajunge / Nici bătaia inimii. Nici a vîntului.// Dar cea mai importantă/ Ființă apropiată / Care cît de greu se poate chema.// Înainte se putea întîmpla /Altfel. Dar acum lucrurile//Toate s-au împrăștiat.//"Nu vrei o căpșună înghețată?"/ M-a întrebat." Ce poate anunța mai limpede. mai frumos, finalul decât o artă desăvârșită? Poezia adevărată rămâne, între „a trăi (frumos)" și „a muri (tânăr)", o artă a desăvârșirii.

2. Cărțile de învățătură

Evadarea din vid este cartea unui program poetic, dar și a unei solidarități cu cei care cred că poezia e „arta desăvârșită". Începe, semnificativ, cu studiul **Orașul din memorie**, dedicat lui Ștefan Baciu. Baciu stă în Honolulu, dar pe Andrei Bodiu îl surprinde „precizia extraordinară cu care e evocat orașul". E orașul lui, e orașul lor. „Într-o simplă enumerare, poemele amalgamează frenetic: Biserica Neagră, Tâmpa, Warte, Șchei, Cetate, Groveri, pe poetul Victor Rath, Pe Tocile, strada Morii.....pe de-a-ntregul o lume care capătă culoare și corp, amintind de vremuri și oameni care nu mai sunt și care dădeau viață orașului. Există și un sens polemic aici, în această memorie îndărătnică". Sens polemic, desigur. Brașov a devenit Orașul Stalin, pe urmă a revenit la numele său, dar urmele prefacerilor staliniste au rămas. „Reevaluarea operei lui Ștefan Baciu se poate face dinspre această esențială prezență orașului în poezia sa". Ar fi multe de spus despre felul în care Andrei Bodiu scrie despre o poezie a orașului, a „marginilor", despre scriitorii din Arad, Oradea, Cluj, Iași, Chișinău, dar și despre cei cu care se învecinase la Timișoara și Brașov. **Forever young** despre Dan Sociu începe așa:"Prietenul meu Caius Dobrescu obișnuia să mă întrebe în vremea studenției - a mea, timișoreană, a lui, bucureșteană – dacă poeții despre care îi mai vorbeam sunt „de-ai noștri", adică „dacă scriu cu realitatea". La timpul respectiv, să fi fost prin al doilea cincinal al anilor optzeci, eram puțini cei care „scriam cu realitatea". Erau puțini, îi va scrie timișoreanul Andrei Bodiu bucureșteanului Caius Dobrescu (alături de Simona Popescu și Marius Oprea, personalități definitorii pentru viața culturală postdecembristă), dar va reveni mereu, cu iubire, asupra timișorenilor, vechi și noi. La sfârșitul anului 2001 editura Marineasa publică o antologie a câștigătorilor unui concurs național organizat de Cenaclul Pavel Dan. Andrei Bodiu scrie pe larg despre ea. Elogiază juriul format din câțiva cunoscuți timișoreni (Eugen Bunaru, Mircea Pora, Gheorghe Secheșan, Marcel Tolcea și Daniel Vighi), elogiază editura „celor doi Marineasa, Viorel și Gabriel, care continuă să rămână solidară cu ceea ce se întâmplă în aria cea mai nouă a literaturii". Viorel Marineasa este „unul dintre cei mai generoși scriitori pe care i-a cunoscut", iar acest concurs național, cel din 2001, „nu ar fi existat fără entuziasmul tânărului poet și eseist Tudor Crețu, un autor despre care vom mai auzi". Teza sa de doctorat, rescrisă (fără transformări mari) în **Direcția optzeci în poezia română** este o importantă sinteză consacrată optzeciștilor, cu capitole mari asupra felului în care optzecismul s-a afirmat la Brașov. Lui Alexandru Mușina îi este consacrat un amplu capitol, **Pentru o poetică a explorării.** Momentul inaugural ar fi primul număr al revistei Astra, în care Alexandru Mușina publică **Poezia cotidianului.** Articolul rebel ar fi apărut în vremea în care la Brașov se afla Mihai Dulea, cenzorul infam de mai târziu, permisiv atunci. În paginile revistei de la Brașov au apărut Alexandru Mușina, Gheorghe Crăciun, Ovidiu Moceanu, Vasile Gogea. Publicația a părut mai liberală decât altele, fie și datorită strategiilor numitului Dulea. În numărul 1 din 1982 al revistei Alexandru Mușina publică al doilea eseu major al său, **Noul antropocentrism.** „Alexandru Mușina gândește poezia sa ca pe un fenomen de ruptură în poezia românească", scrie Andrei Bodiu. Un fenomen de ruptură, dar și o deschidere memorabilă, așa cum se va întâmpla și cu Facultatea de litere a Universității din Brașov. Cărțile pe care Andrei Bodiu le coordonează împreună cu Caius Dobrescu, **Poezia română postbelică – metode de lectură, texte, analize, întrebări, exerciții și teme** (cu capitole realizate de Gheorghe Crăciun, Andrei Bodiu, Caius Dobrescu, Adrian Lăcătuș, Ovidiu Moceanu. Ruxandra Ivăncescu, Virgil Podoabă ș.a.) sau **Literatură și civilizație** (Scriitori români canonici și reforma curriculară) cu Adrian Lăcătuș, Ruxandra Ivăncescu, Mihai Ignat, Nicoleta Cliveț ș.a. vorbesc despre

coerența profesorilor de la Facultatea de litere a Universității. Coerență ilustrată și de cele zece ediții ale **Colocviilor naționale universitare** gândite de Andrei Bodiu. Întâlnirile dintre scriitori, profesori și studenți, între confesiunile vârsnicilor și replicile tinerilor mi s-au părut foarte importante pentru buna înțelegere a scriitorilor români de seamă.

3. Literatura de azi și, poate, cea de mâine

Am participat la multe dintre colocviile naționale universitare organizate de Andrei Bodiu împreună cu extraordinarii profesori de la Facultatea de litere ai Universității din Brașov. Și Alexandru Mușina și Gheorghe Crăciun au plecat, dar au creat modele culturale și literare. Întotdeuna Andrei Bodiu, Caius Dobrescu, Simona Popescu, Marius Oprea au recunoscut autoritatea lui Alexandru Mușina (cu inițiativele lui de editor și de animator de creative writing) și prestigiul lui Gheorghe Crăciun. Și au rămas alături de ei.

Încrederea fiecăruia în aproapele său era fără fisură. Ca și încrederea lui Andrei Bodiu în Adrian Lăcătuș, continuatorul său. La Brașov istoria literaturii își recunoaște statuile. Poezia de mâine nu are cum să fie altfel decât frumoasă, lumea scrisului va supraviețui, spunem după plecarea lui Andrei Bodiu, citind acest mesaj testamentar al său:

„Am convingerea..... că avem o poezie de foarte bună calitate. Citind și scriind despre poezie, am fost surd la concertul care, pe diverse voci, cântă prohodul acestei arte. Cum cântecul e vechi de mai bine de un secol, am preferat să cred statornic, în poezie ca într-o artă de avangardă și în poet ca în una dintre conștiințele înaintate ale epocii sale".

Avem, fără îndoială, o poezie de foarte bună calitate. Să-l credem pe Andrei Bodiu. Cu atât mai mult, azi.

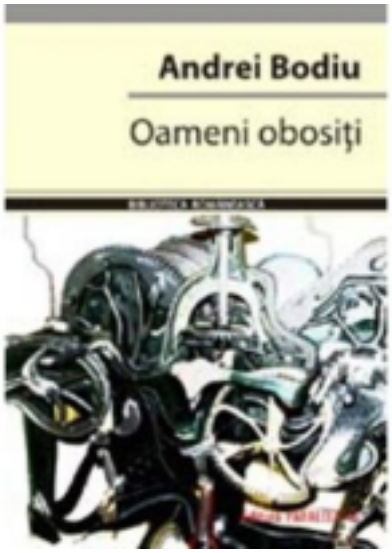

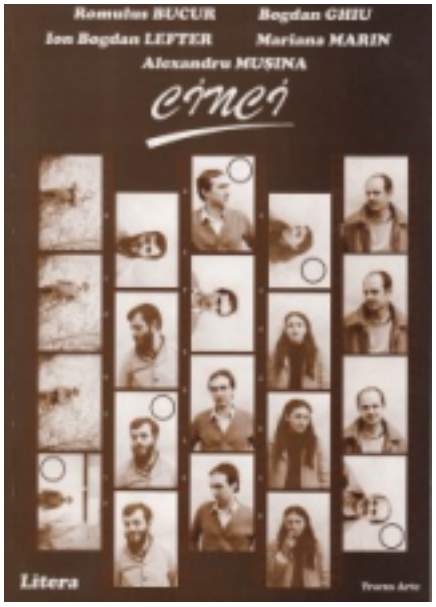

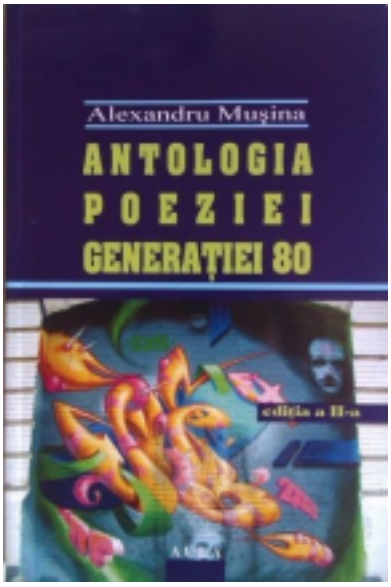

HORIA BĂDESCU

Poezia – limbă a sufletului şi a iniţierii.

« Vei trăi cât cuvintele tale/ dar vei muri/ înaintea tăcerilor. »

Cel puţin putem spera acest lucru, chiar dacă dezinteresul pentru poezie e o realitate. Căci divorţul dintre poet şi publicul său e evident, trebuie s-o spunem deschis. Cauzele sunt multiple iar vinovaţii numeroşi.

Putem desigur acuza dezineresul media, incapacitatea învăţământului de a dezvălui adevăratul chip al poeziei, cochetăriile formale ale tuturor experienţelor poetice ale acestui secol dar, mai ales, ale celui precedent, specificitatea limbajului poetic, orgoliul poeţilor şi fără îndoială felul în care Omul îşi înţelege astăzi umanitatea, sufletul. Fiindcă ne putem întreba : Este Omul contemporan capabil să considere sufletul drept esenţa umanităţii sale şi, pe cale de consecinţă, poezia ca limbă a acestuia ?

Fiindcă despre ce vorbeşte poezia dacă nu despre sufletul omenesc ? Despre sufletul care este motorul şi esenţa vieţii. Despre sufletul omenesc care nu-i altceva decât recompensa pentru a fi acceptat venirea pe lume. Sufletul omenesc care pare din ce în ce mai indezirabil, expulzat din existenţa noastră, înlocuit cu oarba şi nepotolita plăcere instinctuală, cu deriziunea şi indiferenţa faţă de noi înşine cei adevăraţi.

A face să se audă vocea poetului înseamnă a face să se audă vocea sufletului. Dar în ce fel să ajungi la aceasta ? Lăsând poezia să vorbească Omului nu despre ceea ce ar trebui să fie, ci despre ceea ce este cu adevărat şi nu ştie că este, învăţându-l să-şi recâştige sufletul, să se recâştige pe sine însuşi ca să nu piardă universul.

Să vorbească, însă cum să fii auzit, înţeles, dorit , atunci când accesul la poezia al celor mai mulţi pare atât de dificil dacă nu chiar interzis ? Este poezia un alt limbaj ? Da, atâta timp cât e vorba de un limbaj uitat sau pe cale de a fi uitat : limbajul uimirii, a uimirii dinaintea cuvântului, cel adevărat, cel uitat, smuls balizării şi banalizării limbajului cotidian, dar şi al uimirii dinaintea frumuseţii lumii. Nu, atâta timp cât acest limbaj este instrumentul unei limbi universale, limba sufletului, a sufletului care face din noi ceea ce suntem : fiinţe omeneşti. Căci poezia nu este doar o chestiune de limbaj, ci mai ales şi mai înainte de orice un mod de a ne trăi umanitatea. Iată de ce Paul Celan avea întru totul dreptate să afirme că sunt prea puţini poeţi pentru că sunt prea puţini oameni.

Intr-adevăr, universul şi timpul poeziei aprţin deopotrivă realului, în sensul pur al cuvântului, dar şi realităţii şi actualităţii. Lumea poeziei este o lume a esenţelor, o lume a faptelor epurate de accidental, universul concret perceput prin intermediul conştiinţei emoţionale. Este lumea trăirii şi a răspunsurilor pe care inima le dă provocărilor acestui univers concret iar timpul său este timpul interior, acea oglindă invizibilă a timpului istoric. Contractul poetului cu eternitatea este contractul cu timpul istoric trăit. Aventura poeziei este aventura aventura sufletului omenesc într-un anume univers, într-un anume timp .

Actualitatea poeziei, aceea care trezeşte interesul cititorului, izvorăşte din capacitatea poetului de a da imaginea acestui timp interior şi acestei istorii invizibile care este adesea mult mai « obiectivă » decât Istoria însăşi, de a le exprima în această limbă pe care atât el cât şi cititorul o pot înţelege.

Desigur, putem spune precum Cocteau că poezia este « o limbă aparte », numai că această limbă aparte îşi înfige rădăcinile în adâncurile fiinţei, acolo unde rezonează toate frământările şi convulsiile omului existenţial şi social. Poezia este ecoul acestor mari mişcări din adâncurile fiinţei, un ecou mult mai amplu uneori decât înseşi aceste mişcări. Magia ei constă în puterea de a restitui sufletului nostru, conştiinţei noastre emoţionale, nu realul separat de realitatea sa, ci realitatea regăsită în tulburătoare lumină a realului : sentimentul apartenenţei la o umanitate care este altceva decât simplă existenţă, o umanitate care se restituie momentelor ei de plenitudine interioară şi care

ne restituie acestora, acelei trăiri intense care dă valoare existenței, teritoriul comun poetului și cititorului.

Numai că, fiecărui poet, umanitatea sa. Metaforele sale sunt umanitate sa fiindcă trăim cu cuvintele noastre. Nu trăiești pur și simplu și apoi vorbești despre ceea ce ai trăit. Trăiești cu și prin cuvintele și tăcerile tale, aceste cuvinte nespuse încă. Trăiești poetic, vorbind poetic.

Valery vede în actul de comunicare un proces de codificare/ decodificare cu ajutorul unui sistem de semne comune emițătorului și receptorului. E vorba de un sistem de semne nou dar ușor de descifrat căci se sprijină pe acele « relații de sens » pe care le presupune metafora, despre care vorbește Michel le Guern, relații care privesc ordinea extralingvistică a realității. Aceste relații, care se stabilesc prin funcția conotativă a metaforei, izvorăsc « din imaginea asociată, care este o conotație psihologică obligată », pe care eu o consider a fi memoria originară purtătoare de sens, aceea care adaugă informației propriu-zise a mesajului informația fundametală : sentimentul ființei și al umanității noastre.

Poetul caută în universul care-l înconjoară semnele a ceea ce-l tulbură și-l înminunează. Cu aceste semne el crează o nouă lume, un alt nivel de realitate în care inexprimabilul ființei omenești se revelează mult mai puternic, mult mai deplin în splendoarea sa. Poetul îl duce pe cititor împreună cu el în universul poemului, acolo unde se dezvăluie frumusețea și dramatismul omului și al lumii. Poetul și cititorul său se află « prinși » împreună în poem, în cântec.

Aici intervine ceea ce putem numi șamanismul poeziei, puterea ei de încânta și de a vrăji, încântare și vrajă care constă în a scoate din adâncul lucrurilor adevăratul lor chip. Rolul adevărat al acestei vrăjitorii care ne arată o persoană așa cum este ea în realitate, care permite prințesei să-l vadă pe Făt Frumos sub pielea bestiei, constă în a reinvesti obiectul cu valoarea sa imanentă, cea adevărată. A face din limbaj un țel în sine, a scoate poemul din finalitatea sa care este revelarea acestei valori, înseamnă a-l îndepărta de poeticul său, a nu-i acorda decât « gradul ornamentalității sale ». Nu poți crea frumusețea separând-o de adevărul său și de acele structuri semantice în jurul cărora se structurează opera, adică de ceea ce interesează mai întîi cititorul. Căci performativul poetic operează nu de la spiritual la material, ci de la spiritual la spiritual. Demersul său se consumă la nivelul spiritualității emotionale, adică la nivelul acestei limbi universale pe care trebuie s-o readucem la viață și s-o folosim. Sistemul de semne al acestei noi realități pe care o constituie poemul preexistă în același timp în el însuși ca limbaj, în creator și în re-creatorul care e cititorul.

Cum am putea atunci să nu se înțeleagă poetul și lectorul ? Cum să nu înțeleagă amândoi această limbă a spiritualității noastre emoționale, acest limbaj de la suflet la suflet. Plecând de aici, poezia trebuie să-și schimbe discursul. Le revine poeților, misiunea de a respinge badineria și cochetăriile formale și de a-și reaminti limba uitată a poeziei. Pentru a-i convinge pe ceilalți că poezia nu este o chestiune de ocultare estetică, sacerdoțiul unui cerc de inițiați, ci un alt fel, poate mai potrivit, de a vorbi despre noi și între noi. De la suflet la suflet. Să vorbim atunci poetic de la suflet la suflet ! Cu toată simplitatea. Pentru a-l convinge pe celălalt că singura modalitate de a-și trăi umanitatea este de a se întoarce către interioritatea sa, de a-i acorda timp sufletului, nu doar pântecului, și că în această resurecție poeziei este alături de el. E timpul ca poetul să redevină ceea ce este de fapt : cineva care vorbește limba universală a umanității, limba sufletului. De rest se ocupă cuvintele. Cuvintele care nu sunt nimic altceva decât vise ale genezei. Cuvintele adevărate, vii, mereu același și mereu altele pentru fiecare dintre noi. Nu oseminte de dicționar. Nu bâlbâieli imunde aruncate în obrazul unei zile din ce în ce mai mult refuzată omului. Cuvinte esențiale, *« drumuri ale vieții/ spre moarte/… copii ai tăcerii/ care-și învață limba/ murind » !*

Lumea e așa cum o visezi ! spun indienii Suhari, cei pierduți în jungla amazoniană. Așa cum o visează cuvintele noastre. Dar noi « suntem ceea ce voim a fi » ca să-l citez pe Schopenhauer. Altfel spus, ceea ce visăm să fim. Ceea ce cuvintele noastre visează că suntem. Dar dacă ele, cuvintele, sunt vise ale genezei, poezia e visul cuvintelor iar noi suntem poezia pe care o visează cuvintele noastre și pe care o scriem cu ele. Însă să nu uităm că și coșmarul e tot un vis !

FRANCISKO KOCSIS

Zbor cu dirijabilul

Dacă i-aş spune: hai să plecăm în lume
cu cel mai ciudat automobil de epocă,
îmbrăcaţi cu cele mai autentice costume,
ştiu că mi-ar spune cu voce subţire, cristalină,
cum rar mai găseşti între fumătoarele ce s-au
înmulţit după război:
dragul meu (şi pentru că-i place franceza),
mon ami, aş prefera să vii
cu dirijabilul cu nacelă cioplită
din lemn de cedru, cu scenele alegorice
de pe vasul Pronomos, cu el aş pleca în lume,
cu nimic altceva n-aş risca să-mi stric bunul nume;

pentru că am trimis spioni foarte pricepuţi,
ştiam că o să-mi ceară să zburăm cu dirijabilul
şi eu voiam să-i împlinesc cu orice chip dorinţa
chiar dacă nu ştiu să zbor cu balonul, –
dar acesta n-ar fi fost un motiv
cât de cât întemeiat ca s-o refuz –
am pregătit din timp
cel mai frumos dirijabil de hârtie
ce se poate imagina, unul care
s-ar putea întrece şi cu dragonul de China;

i-am spus să-şi ia rămas bun de la cei dragi
şi-am liniştit-o că nu vom întârzia prea mult
unde ne vom fi dus,
deşi ştiam că aşa ceva nu se poate presocoti nicicum –
nimeni nu visează ce şi-a propus.
Şi ne-am dus, şi ne-am tot dus
cu vântul suflat de ea către apus
şi am pierdut în toate măsura, părea că jocul
ne-a redat de tot dezinvoltura, patima şi aventura
de a-ţi simţi sufletul dumnezeiesc de fericit;

după un timp a oprit vântul şi a spus aproape gâfâind–
Doamne, eşti exact aşa de zăpăcit şi de nebun
cum mi-am dorit.

O noapte ca dohotul

Şi a fost o noapte ca dohotul şi un chip reflectat în apă,
trecând prin fundul eleşteului în cerul de dincolo
pe o colosală epavă
de jucărie zeiască ori a lumilor îndepărtate –,
pe luna imensă se văd acum urme ca de paşi de om
de parcă ar fi trecut prin acel Gobi selenar un titan
împleticit grăbit s-ajungă pe vreun continent întunecat
din partea cealaltă, să-şi oblojească tălpile arse
pe insule mici de răcoare,

şi a fost un vălmăşag imens de lucruri auzite,
ca de lovituri de tun şi metale zdrobite venind din
scufundare sau din ceea ce părea o feroce confruntare
a unor chipuri şi a lucrurilor cu care călătoreau
prin descrierile sacre;

deasupra apei doar vântul încreţea uşor luciul
din ce în ce mai stins, ca o lampă cu bateria pe terminate,
nici nu te bucuri că ai scăpat nevătămat,
deşi ştii că tot ce ai simţit, văzut şi-nchipuit
putea să nu-ţi sară-n soartă rândul,
tot ce simţi e o tristeţe ce pare să nu se oprească niciunde,
oricât de departe te-ai duce cu gândul,

ţi se pare că zorii sunt atât de departe
că nu-i mai apuci niciodată,
că tot ce ţi se-ntâmplă nu-i în lumea aievea de-aici,
ci de dincolo de apă,
în noaptea ca dohotul luceferită de-o lună scufundată –

iar tristeţea nu-i decât felul năucitor în care resimţi
această iluminare răsturnată.

NICOLAE COANDE

Intelectualii și politica spiritului în istoria europeană

Wolf Lepenies, profesor emerit la „Wissenschafts-kolleg" din Berlin (pe care l-a și condus între 1986-2001), este unul dintre intelectualii de marcă ai Germaniei contemporane. Sociolog și filozof de formație, Lepenies (n. 1941) este autor al unor unor lucrări care i-au consolidat faima de sociolog al culturii și de rafinat istoric al ideilor, așa cum îl prezintă Vladimir Tismăneanu în scurtul argument al cărții. Lepenies, care este membru al Academiei Regale de Științe din Stockholm, a primit în 2006 „Friedenspreis des Deutschen Buchhandels", înmânat cu acea ocazie de Andrei Pleșu, care, de altfel, l-a avut ca invitat la „Colegiul Noua Europă".

„Ce este un intelectual european?", prima carte a lui Lepenies tradusă în românește (Ed. Curtea Veche, 2012), este rodul unor conferințe susținute în 1992 la Collège de France, unde gânditorul german a ocupat pentru un an postul titular la Catedra Europeană, ca succesor al lui Harald Weinrich. Prelegerile, cincisprezece la număr, au fost împărțite în trei cicluri mari, acestea subsumate temei „Intelectualii și politica spiritului în istoria europeană". Primul ciclu (prelegerile I-IV) se ocupă de dilema veche a intelectualului sfâșiat între melancolie și utopie. Intelelectualul este melancolicul înnăscut, cel care neputându-și impune idealul se adâncește într-o melancolie latentă sau se refugiază în utopia unei imaginare lumi noi. O carte de referință în domeniu este faimoasa „Anatomia Melancoliei" (1621), a lui Robert Burton, unde eruditul britanic speculează printre primii în Europa asupra profilului celui care asaltat de umorile melancoliei (Saturn este astrul tutelar) se refugiază de nevoie în iluzia edificării unei lumii mai bune.sociale. Utopia este, în fond, o idee nobilă, care promite fericirea generalizată, crescută însă din spiritul totalitarist al unei/unor persoane care vor să introducă ordinea în haosul vieții. Obsesia regulii, nebunia ordinii, iată două dintre caracteristicile sale forte. Utopia se naște din dorință, însă utopiile sunt supuse unor reglementări draconice. Cabet vorbea despre „organizarea sorții", iar Goebbels, liderul nazist, voia nici mai mult nici mai puțin decât „organizarea optimismului"! Formula NSDAP, a partidului lui Hitler, pentru organizarea timpului liber, este edificatoare: „Kraft durch Freund" (Forță prin bucurie). Fericirea se poate planifica și impune; în acest sens formula explozivă a lui Petre Țuțea care văzuse la lucru ideea comunistă de fericire programată sună cum nu se poate mai plastic: „Să fiți fericiți, că vă ia mama dracului!" Consecințele, cum s-a putut vedea cu roadele fascismului și comunismului, două utopii mesianice, pot fi incalculabile. Totuși, ideea de utopie rămâne perenă în sufletele și mințile oamenilor și ea nu trebuie blamată in corpore, ne asigură gânditorul polonez Leszek Kolakowski („Modernitatea sub un neobosit colimator", Curtea Veche, 2007). Kolakowski spune în termeni justi că „Utopiile egalitariste radicale și consecvente sunt, așadar, antiumane. Bazate pe estetica simetriei impecabile a supremei identități, ele caută cu disperare acea ordine din care tot ce înseamnă varietate, deosebire, insatisfacție și, deci, dezvoltare, a fost eliminat pentru totdeauna". Însă utopia poate avea, la rigoare, un rol de orientare. Kolakowski se întreba dacă trâmbițata „moarte a utopiei", după aventura ei în regnul politicilor utopice, poate fi socotită drept un câștig net pentru oameni. Răspunsul lui este unul umanist, în ceea ce are mai nobil și mai nepervertit de acel rău al istoriei acest termen: „Eu, unul, cred cu adevărat că visul despre o frățietate universala și veșnică a omenirii nu numai că este irealizabil, însă ar conduce la prăbușirea civilizației noastre, dacă l-am lua în serios, ca pe un plan ce urmează a fi materializat în

termeni tehnici. De secole întregi, răul intrinsec din firea omului a fost nu numai invocat ca pretext împotriva tentativelor de a reinstaura condițiile raiului pe pamânt, dar a justificat și rezistenta în fața tuturor reformelor sociale și tuturor instituțiilor democratice. Iată de ce critica anti-utopică necesita anumite distincții importante… Ideea de fraternitate umană este dezastruoasă ca program politic, dar indispensabilă ca jalon de orientare. Avem nevoie de rolul ei de orientare, nu de edificare.

Al doilea ciclu al cărții (V-IX) este dedicat metamorfozării istoriei naturale în istorie a naturii (sec. XVIII-XIX), o dată cu apariția unor figuri ale științei și culturii moderne ca Buffon, von Lineé, G. Forster, Winckelmann. Lepenies ne informează exemplar despre ceea ce el numește spațiile plictisului, acele saloane literare și mondene ale celor care au eșuat odată cu Fronda. Versailles-ul impune o eticheta în care organizarea plictiselii e lucrul de căpătâi, iar eticheta Curții nu e altceva decât un ritual rigid menit să împiedice apariția... gândurilor. La Rochefoucauld e cel care afirmă: „Plictisul nobilimii e cel care duce la aparția Frondei, o mișcare fără idee, o farsă tristă." Așadar, specia care se lamentează. Nobilii de spadă sunt relegați în saloane și cei care au talentul acesta își plâng amarul în pagini literare. Destinat carierei militare, spiritualul om de litere francez devine literat prin accident. Pierderea rangului e compensată de câștigarea unui profil de cugetător care străpunge cu spiritul dezolarea generală a epocii. Kierkegaard, campionul plictiselii explicate pentru uzul tuturor, ne încredințează că „Cei care îi plictisesc pe alții sunt: plebea, mulțimea, infinitul șir al oamenilor, în general; cei care se plictisesc pe sine sunt aleșii, nobilimea."

Ciclul al treilea al prelegerilor (X-XV) discută asupra așa numitei politici a spiritului (formula îi aparține lui Paul Valéry). Încă de la apariție, intelectualul e considerat ca făcând parte din „specia care se plânge", cu expresia aceluiași Paul Valéry, care desena astfel profilul aceluia: „în loc să se adâncească în neantul mental... scoate o cântare din disperarea sa.... această specie se plânge – deci există." Însă, în istorie, începând cu Renaștere chiar, apare un grup de oameni preocupați de gândirea pozitivă. Aceștia, spre deosebire de nefericitul care gândește (Valéry), de melancolicul înecat în mâhnirea care nu are nume (Joubert), sunt oamenii cu conștiință pozitivă. Lor le datorăm progresul științei, precum și apariția clasei întreprinzătoare, burghezia. Werner Sombart îl definea pe cel din urmă în tripla calitate de Erfinder (inventator), Entdecker (descoperitor), Organisator (organizator). Europeanul este identificat, pe fond, cu omul de știință și intelectualul, iar Maurice Barrès propunea într-o lucrarea a sa o distincție care se impune: inteligența suferindă vs. inteligența triumfătoare. Melancolie și utopie – între acești doi poli se situează mărirea și decăderea intelectualilor europeni, mai ales artiștii și scriitorii, ne asigură Lepenies. Însă ceea ce s-a numit vita contemplativa nu mai e suficientă și, sub efectul îmburghezirii Occidentului și al emergenței eticii protestante a muncii, capitalismul devine un panaceu al melancoliei. Astfel, după spusa memorabilă a lui Lepenies, „melancolia devine suspectă", iar melancolicii devin suspecții de serviciu ai civilizației occidentale. Diferendul dintre cele două „specii" se va acutiza după secolul al XIX-lea, „secolul stupid", după expresia lui L. Daudet, și va căpăta proporții de conflict în secolul al XX-lea, când conflagrațiile mondiale schimbă fața lumii și, deci, și un anumit tip de gândire. Sunt unii gânditori, cum este Francis Fukuyama, care anunță sfârșitul istoriei, adică dominația mondială a civilizației occidentale (a albilor, așadar), iar lumea e preconizată să devină o societate civilă mondială. Însă căderea Zidului Berlinului, reunificarea Germaniei, ca și eliberarea statelor estice de sub comunism nu duc la rezultatul profetizat. Apar noi disensiuni în Europa, văzută acum ca un întreg, chiar dacă Estul e considerat ruda înapoiată a Vestului (îmi amintesc ce scandal a prilejuit o masă rotundă la Paris, după 1990, cu tema „Europa triburilor"...). Încă și Goethe văzuse: Amerika, du hast es besser / Als unser Kontinent („America, tu stai mai bine / Ca străvechiul continent..."). Reapar intelectualii ghidați de țeluri morale, melancolicii activi care fac politică și se implică în treburile publice. Această „accentuare a moralității" în chestiuni intelectuale care nu mai sunt la zi în Vest îi uimește pe intelectualii occidentali, deveniți experți, pur și simplu, urmași demni ai acelor oameni cu conștiință pozitivă, adversari ai utopiei, adepți ai economiei de piață și ai liberalismului. Un nou hiatus se cască între cele două părți ale Europei.

Și astfel Europa „a redevenit un bătrân continent”. Spune exemplar Lepenies: „Moraliștii melancolici sunt amenințați de un destin pe care Max Webber îl descria ca fiind rutina harului: resimt dificultatea de a se transforma în experți”. Avem, pe de o parte, exigențele Realpolitik-ului, pe de altă parte refacerea țesutului social în țările afectate de totalitarism. Capitalismul nu și-a propus crearea unei societăți armonioase, cum ar crede esticii, ci doar ameliorarea funcțională a pieței. Tot Lepenies: „Asistăm la sfârșitul socialismului, dar și la suspendarea credinței în progresul științei și tehnicii. Găsesc că orice analiză asupra prezentului care nu ia în considerare această conexiune este mioapă și periculoasă.”

Capitolele în care se vorbșete despre Saint Beuve (cel care l-a intuit cel mai bine pe La Rochefoucauld și a vorbit în termeni preciși, meticuloși despre literatura ca travaliu), Mathew Arnold sau Gottfried Benn (dezgustat, cum spunea el însuși, de toate activitățile publice, dar aderând la mișcarea nazistă, fără auz pentru criticile lui Klaus Mann, posesor al unei vieți sordide... exemplare) sunt pline de informații și excelent legate conceptual. Capitolele de final ne-ar putea interesa direct, având în vedere ideea de decomunizare, în sensul lustrației necesare. Aici, Lepenies vorbește despre trădarea cărturarilor din Germania, chestiunea colaboraționismului intelectualilor estici, problema germană după Holocaust (deprusianizarea sa, după expresia unui istoric contemporan, pentru a reveni cu bine în comunitatea occidentală), până la observația excelentă referitoare apariția unei societăți mondiale care și-ar găsi fundamentul juridic într-un catalog general al drepturilor findamentale ale societății civile. Ceea ce unii, din zone mai puțin centrale ale planetei, ar numi, de fapt, o europenizare sau americanizare profund interesată. De aceea, Lepenies observă pe bună dreptate că „... văzută din Europa, problema nu mi se pare a fi aceea de a ști cum se poate ajunge la o apropiere între culturi, ci cum se pot menține diferențele dintre ele.” De meditat pentru unii dintre prea proocidentalii noștri gânditori care aruncă, precum un lest din montgolfierul ideii înalte despre ei înșiși, lestul identității culturale naționale, adică figura spiritului creator așa cum ne-am dăltuit-o noi înșine în timp și spațiu.

O carte exemplară, de citit pe îndelete, de adnotat și de predat celor care vor să fie europeni și nu știu cum.

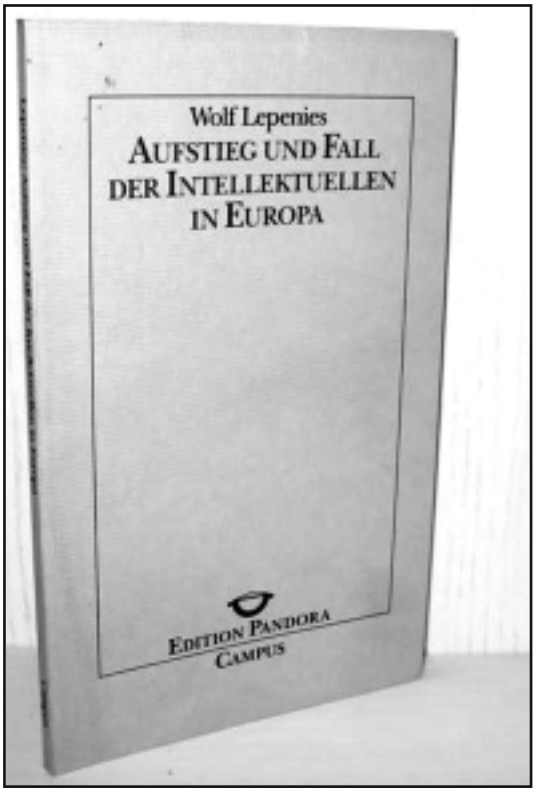

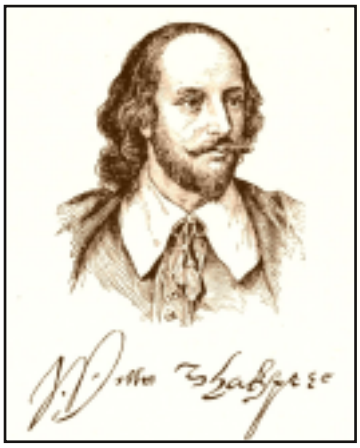

WILLIAM SHAKESPEARE

(1564 -1616)

Sonete (116, 130)

Traducere în limba română de **Horia Gârbea**

Sonetul CXVI

Două minți limpezi n-au motiv, eu zic,
Să nu se poată însoți. Iubirea
Nu e iubire cînd se rupe din nimic
Ori o trădare-i strică împlinirea.
O, nu! Ea-i semnul veșnic neclintit,
Nescuturat de nicio vijelie,
E stea oricărui vas ce-a rătăcit -
Și doar de înălțimea ei mai știe.
Iubirea nu-i al Vremii măscărici.
Ea-i seceră obraz și buze, dar
O dragoste nu trece-n ore nici
În ani, pînă la ultimul hotar.
Greșeală-n tot ce-am zis de mi se-arată,
N-am scris și nimeni n-a iubit vreodată.

Sonetul CXXX

Multe ar fi de spus despre Sonetul 130 de Shakespeare, unul dintre cele mai frumoase sonete de dragoste, mai terre-à terre decît abstractul elogiu al iubirii din Sonetul 116. Sonetul 130 a fost multiplu tradus la noi, e unul „simplu", lipsit de ambiguități semantice, simpatic prin ironia lui, ai zice că e compus din catrene de Topârceanu.

De-aceea a suscitat, cred, traduceri foarte reușite, în topul meu le situez pe cele ale Violetei Popa (cea mai recentă și una dintre cele mai frumoase din integrala ei), Petre Solomon și Ion Frunzetti. Am remarcat că traducerea lui Tomozei, mai fidelă decît altele ale sale, nu e preluată în ediția Levițchi (vol. 9) în care, la fiecare sonet, figurează practic toate traducerile pînă la acea oră. Le-aș reproșa înaintașilor citați mai sus doar că au adoptat ca atare rima distihului final: rare-compare prin rară-compară.

În versul trei care se traduce literal: Dacă zăpada e albă, sînii ei par închiși la culoare termenul autorului e DUN care s-ar traduce literal prin „roib" și nu chiar „murg" sau „oacheș" cum s-a mai tradus, ori direct „negru". Nici măcar „bronz" nu e prea aproape, mai degrabă „de aramă" (Violeta Popa). Am rezistat tentației de a spune„roib", e totuși prea cabalin epitetul, și am rămas la mai neutrul „brun". Plus că la „roib pare" se bat vocalele b-p și la recitare sună urît.

Sau la cîntare, pentru că sonetele lui Shakespeare pot fi execelente texte pentru muzică. L-am ascultat pe David Gilmore cîntînd Sonetul 18, foarte frumos. Știu că Sonetul 130 a fost pus pe muzică de Nicu Alifantis (cu textul traducerii lui Ioan Frunzetti) dar nu l-am auzit. Îi voi sugera distinsului compozitor să realizeze și o variantă pe traducerea mea.

Iată, după aceste comentarii, și versiunea mea la Sonetul 130. Se știe că nu sînt modest, așa că mă înscriu în competiția pentru podiumul traducerilor cunoscutului poem.

Sonetul CXXX

Ochii iubitei n-au nimic din soare,
Coralu-n roșu buza-i depășește,
Zăpada-i albă, sînul ei brun pare.
Și păr de sîrmă neagră-și împletește.
Damascu-l știu cu roze amestecate,
Ce în obrajii ei nu sînt văzute.
Parfumuri au miresme delicate,
Iar răsuflarea, dinspre ea, cam pute.
Îmi place s-o ascult, dar mi se pare
Că muzica e totuși mai subtilă.
Eu n-am văzut zeițe la plimbare:
Iubita mea pășește fără milă. .
Dar jur că pentru mine-i mai frumoasă
Decît o comparație mincinoasă.

MACBETH

Act 1

Scena 3

(Tunete. Intră cele trei vrăjitoare.)

PRIMA VRĂJITOARE: Pe unde fusăși, soro?
A DOUA VRĂJITOARE: La tăiat de porci.
A TREIA VRĂJITOARE: Și tu, soro?
PRIMA VRĂJITOARE: Nevasta unui marinar avea
Castane-n poală: ronț-ronț, le rodea.
„Ia dă-mi și mie una", zic, dar ea
„Marș, văjitoareo", zise, către mine
Rîioasa dracului, umflată bine.
Bărbatul ei, pe Tigrul căpitan
Plutește spre Alep. Făcui un plan:
Vîslind în ciur ca într-o cadă
Ca șobolan, dar fără coadă,
Îi rod corabia ca pe-o pradă.
La fund, la fund, la fund să cadă.
A DOUA VRĂJITOARE: Îți dau un vînt.
PRIMA VRĂJITOARE: Frumos cuvînt.
A TREIA VRĂJITOARE: Și-ți dau și eu.
PRIMA VRĂJITOARE: Restul le am eu pe toate.
Vânturile rău vor bate
'N toate punctele marcate
Pe busole și-o să fie
Peste tot o vijelie,
Ca pe fîn să îl zbicească
Să nu se mai odihnească.
Blestemate, noapte-zi,
Genele nu s-or lipi
Șapte nopți pe săptămînă,
Stafidit o să rămînă
Și de nouă dăți ori nouă
Pe covertă o să-l plouă.
Furtuna să nu-l înece
Dar să-l zgîrme și să-l frece.
Uite ce am.
A DOUA VRĂJITOARE: Arată-mi, arată-mi.
PRIMA VRĂJITOARE: Deget mare de băiat:
Cîrmaci naufragiat.
A TREIA VRĂJITOARE: O tobă s-a auzit
Iacă, Machbeth a venit.
TOATE: Surori parce ne unim
Peste mări și țări plutim.
Trei la mine, trei la tine,
Trei ori trei, vraja se ține,
Să facă nouă curat.
Făcătura s-a legat.

THE TRAGEDIE OF
MACBETH

Foto: Lucian Tănase

VASILE GOGEA

După 21.900 de zile dăruite de Dumnezeu
şi nesocotite nopţi pierdute de mine

Au fost şi zile negre
au fost şi nopţi albe
şi vreo cîteva ore astrale
şi multe ceasuri rele…

Încet, dar într-o clipă
mîine s-a transformat în ieri
azi stau ca un semn de exclamaţie
înţepenit în gîtul clepsidrei…

E mai mult gol deasupra
decît plin sub mine…

Umbra copilăriei (la Sighet)

În umbra podului de lemn
din Sighet
îmi număr mîinile:
una dreaptă
una stîngă
una tăiată.

Astfel
nu pot deduce
care este malul drept
care este malul stîng
care este malul meu.

Tisa
curge la fel
prin rana din suflet.

Adagio

brusc
aşa cum vine iarna
mi-a rămas mică umbra
copilăriei

cred că am crescut mai mult
decît poate arăta ea

de o vreme
mă strînge tare de tot
ca un bocanc
reciclat
de infanterist

călcîiul
sufletului e deja
o rană sîngerîndă

tot mai greu păşesc
în mine însumi

şi e tot mai frig

Clepsidra fără nisip

în lipsa lui
a nisipului
timpul trecut
şi timpul rămas
rămîn egale
ca-ntr-un popas

Vine un ceas…

Vine un ceas al zilei
către seară
cînd umbra trupului
se-adună
în suflet şi dispare
ca un melc
în cochilie
lăsînd în urmă doar
fosforul
din oasele arse
în rugul
cerului.

Meditație

Mormintele părinților nu-s
decît jumătatea de jos
a clepsidrei
în care noi
nu suntem
decît nisipul rămas
în jumătatea de sus.

Retragerea

Ascuns

sub borurile largi

ale pălăriei

alunec încet

tăcut

şi invizibil

pe după zidurile

umede

ale burgului

spre cimitir

ca un melc

cu ochii

înfundați

în buzunare.

Ergoterapie. Atelierul de design interior

în loc de ferestre
oglinzi

să înlocuieşti căderea în gol
cu saltul în tine

DAN ANGHELESCU

Dimensiuni identitare în publicistica literară a exilului românesc: eseistica lui Horia Stamatu

Nu am putea vorbi despre o dimensiune identitară – şi cu atât mai puţin despre un specific al literaturii interbelice, continuată de cei din exilul românesc – fără a aduce vorba şi despre fenomenul discret (dar persistent) al prezenţei unei anumite incandescenţe mistice. Impregnând, pe multiple planuri, ethosul întregii spiritualităţii româneşti, aceasta se cuprinde şi se exprimă, complex şi totodată lapidar, în ideea de *Ortodoxie*. Mircea Eliade a fost cel care a văzut în *Ortodoxie* „…acel sens sublim al omului şi al vieţii la care se ajunge fie pe cale mistică (experienţă individuală), fie pe calea etică (experienţă de limitare a individului); fie prin contact cu Dumnezeu, fie prin contact cu umanitatea. Şi – spunea el – cred că la ortodoxie se vor opri cei mai mulţi din ultima generaţie pentru că ortodoxia rezolvă antagonismul dinamic dintre Iisus şi Apollon-Dionysos; pentru că sensul creştinismului e cel mai perfect *spiritual*, aşadar cel mai real şi mai fecund. Dar, problema ortodoxiei, a misticii şi eticii ortodoxe se leagă de o sumă de întrebări care nu pot fi lăsate fără răspuns."[1]

Vorbim în fond despre o *stare spirituală* ale cărei efecte s-au văzut în apropierile create între generaţiile de scriitori. Intelectualitatea tânără a generaţiei interbelice (Mircea Eliade, Vintilă Horia, Ştefan Baciu, Petru Comarnescu, Horia Stamatu, Constantin Noica, André Scrima, Dumitru Stăniloae ş.a.) îşi va continua spiritualmente antecesorii (Lucian Blaga, Nichifor Crainic, Vasile Voiculescu), iar aceştia, la rândul lor, îi urmau pe marii gânditori ai ecleziei sud-est europene: Lossky, Dionisie Areopagitul ori Grigore Palamas. Ortodoxia părea să ofere unica soluţie capabilă să contracareze dominaţia şi supremaţiile *gândirii pozitiviste*. Se deschideau orizonturi de natură apofatică în modul de a gândi relaţia cu *Transcendenţa*, vizibile în scrierile unor Lucian Blaga, Nichifor Crainic, Vasile Voiculescu, Dumitru Stăniloae şi – în fapt – în tot ceea ce au gândit şi au scris cei ce se revendicau din trena ideatică a revistei *Gândirea*. Dar nu numai.

Ca poet şi eseist, Horia Stamatu aparţine tinerei generaţii de intelectuali interbelici şi face parte din categoria rarisimă a acelor scriitori despre care s-a putut spune că „ating, printr-o metafizică profundă şi originală, starea de religiozitate/..../ (şi că) ajung la un anumit prag de reflecţie lirică şi de expresivitate, la o metafizică de tip liric în care miticul şi religiosul se împletesc şi se confundă/../ acolo unde se sfârşeşte previzibilul, determinantul. Întâlnirea cu religiosul este în acest mod indirect posibilă /…/ fără concepte teologice."[2]

Într-adevăr, eseurile lui – impregnate de o extraordinară forţă de comunicare cu vaste orizonturi adâncite în timpul auroral – se disting prin aceea că simt şi pre-simt traiectoriile şi volutele spirituale ale devenirilor fenomenului cultural românesc.

Problematica vizând dimensiunea identitară constituie una dintre preocupările constante ale eseisticii lui Horia Stamatu. Cu prilejul publicării, în traducere proprie, a celebrei conferinţe intitulată *Hölderlin şi esenţa poeziei (Hölderlin und das Wesen der Dichtung)*, susţinută de Martin Heidegger la Roma în 1936, notele eseistului român deveneau ele însele o veritabilă disertaţie. Desigur, dimensiunea identitară era abordată la momentul acela oarecum subsidiar, prin prisma unor analize asupra fenomenului de disoluţie a spiritualităţii. Vorbind despre lumea ce îi era contemporană „… zdrobită de industrie, ideologie şi destrucţie ecologică"[3] şi operând trimiteri la spiritualitatea din scrierile unor Jacob Böhme (*Aurora)*, Novalis (*Die Cristenheit oder Europa*) şi poemul iniţiatic *An Tiek*, Horia Stamatu evoca mişcarea romantică, aceea care descoperise în lumea culturii superioare folclorul. Dar atenţia lui se concentra asupra esenţelor dimensiunii identitare, întrezărită şi ca vocaţie profetică a poetului (*poeta vates*).Trimiterile îl vizau pe Eminescu *„ultimul romantic al lumii"* în ipostaza celui care „a intuit ieşirea lumii din regimul cuvântului" ca să intre într-un regim „care nu mai întemeia nimic/…/ În locul unei *permanente*

întemeieri, afirmă eseistul, s-a instituit desființarea totală ca anti-esență a istoriei/…/mica noastră planetă, ajunsă un pumn de pământ în bătaia tuturor vânturilor din golurile ne-ființării."[4] Pornind de aici, înțelegerea dimensiunii identitare se vădea legată indisolubil de străvechi experiențe spirituale ce trimiteau cu gândul la spațiul spiritual al străvechimilor traco-helenice, din care poezia, religia și filozofia izvorâseră îngemănate sub irepresibila nevoie a umanului de a se comunica plenar. Dintr-o asemenea *întâlnire* și *iluminare* de sensuri *accentul identitar* se revendică impregnat de tensive și întregitoare idei. Să-l amintim pe Constantin Noica cel care adună laolaltă *Comuniunea, Comunicarea și Cuminecarea*. Dar și pe Hans-Georg Gadamer atunci când spunea: „...ca orice fel de experiență, trăirea poetică, precum și cea religioasă resimt nevoia cuvântului. Acestui fapt îi corespunde sensul grecesc primordial al cuvintelor respective: poezia este *facere* prin cuvânt, iar *teo-logia* este vorbire despre divinitate. Nu trebuie să presupunem pur și simplu că avem de-a face aici cu *două lucruri deosebite, cu vorbirea poetică sau cu cea religioasă*. Este clar că nu se poate distinge cu ușurință între limbajul poeziei și cel al tradiției mitologice."[5]

Dar perspectiva și temeiurile prin care eseistica lui Horia Stamatu abordează dimensiunea identitară constituie o contracarare a unui specific – din ce în ce mai pronunțat în modernitatea noastră – pe care îl sesizaseră încă Schelling și Hölderlin: *înnoptarea temeiului metafizic al sensului când timpul devine sărac (eine Zeit der Dürftigkeit)*. În lumea traversată de o prăbușire a esențelor și valorilor fundamentale, *dimensiunea identitară* afirmă irepresibila și insațiabila **voință** de sens (the will of meaning), sensul capabil să-i definească și să-i exprime irepetabilul, unicitatea, trimițând la mereu neliniștita și neliniștitoarea interogație heideggeriană despre **Esența Temeiului** (*Vom Wesen des Grundes*). Așadar, dimensiunea identitară capătă o iradiație de marcă specială a lumii spirituale, de inefabilă pecete a *căderii prin timp* și totodată refuz și ieșire din actualitatea lipsită de plenitudine a unui „timp oropsit (dürftig) pe care îl trăim în istoria lumii de azi"[6], *Timpul* în care *Zeii au părăsit lumea*. Se conturează aici elementele care, vizând esența *Poeticului*, îl fascinează și îl apropie – pe urmele lui Heidegger – de Hölderlin. De altfel alegațiile sale au o deosebită limpezime:

„Urmând pe Hölderlin, Martin Heidegger se depărtează de ceea ce știm despre poiesis, termen originar grec, fără să-l contrazică ci numai răscolind mai adânc în căutarea semnificației ultime a *actului poietic*/…/așa că nu ne oferă încă o teorie, ci cu totul altceva, mult mai profund."[7] Dimensiunea identitară devine astfel, pentru Horia Stamatu, modalitatea gravă de interogare a literaturii ca lume aparte. Specificul se distinge în reflexivitatea obstinată cu care o investighează aspirând să o surprindă în amplitudinea unor semnificative construcții simbolice. Este probabil aspectul pe temeiurile căruia s-a spus că în eseistica lui transpare un *lirism al cunoașterii* ce ar avea *multe ecouri blagiene*.[8] Cât despre poemele lui Horia Stamatu, în *Istoria* lui Ion Negoițescu se afirmă că ele conturează *o veritabilă theodicee*. Este evident că și eseistica lui **vine** din spre sacralitate respirând puritatea dintru începuturi a lumii și neprihănitele lumini ale increatului. De unde și impresia de *minune a lirismului absolut* pe care o resimte același Negoițescu.[9] *Explorând* astfel tărâmurile *Poeticului*, înțelegem că și dimensiunea identitară nu poate fi gândită decât prin aceeași profundă și esențială apropiere cu sacralitatea. Atât pentru poet, cât și pentru eseist s-a spus că: „religia are, constitutiv, o excelență estetică. Și în religie, și în literatură, trăirea se exprimă printr-o mare tensiune simpatetică, deși activă în domenii marcate de o anumită ambiguitate între imanent și transcendent, numen și natural./…/Față de sacru, literatura, arta, beneficiază de un impuls ludic apt de a instaura cât mai convingătoare universuri alternative."[10]

Dimensiunea identitară – din perspectiva în care o abordează eseistul – se revendică cu temeiuri profunde survenite din cu totul alte teritorii decât cel al literaturii:

„De-a lungul timpului trecut de la adoptarea creștinismului în limba latină de către strămoșii românilor (sec. IV), spune el, s-a dovedit cu prisosință că pentru civilizația românească primordiale nu au fost formele religioase ci spiritul creștin. Lipsa războiului religios la Români este cea mai importantă notă caracteristică a civilizației lor."[11] Dar, dezvoltă el ideea apropiind-o de tragica actualitate, în România războiul religios a început să se desfășoare în spațiul concentrațional păzit de oamenii generalului rus Nikolschi, când Nichifor Crainic, fost profesor la Facultatea de Teologie din Chișinău *trebuia să mărturisească superioritatea temnicerului față de Dumnezeu, pentru că temnicerul putea să-i dea o lingură de supă în plus*."[12]

Şi tot ca o trăsătură identitară el o distinge în aceea că civilizaţia românească s-a centrat *mai mult în sacru decât în juridic*. Aspect ce ar fi avut o decisivă influenţă asupra limbii române, această centrare fiind nu formală, ci de tip organic. Românii, subliniază Stamatu, au fost dintotdeauna toleranţi faţă de alte credinţe religioase, la ei nu s-ar fi putut nicicând întâmpla o noapte a Sfântului Bartolomeu. De unde se poate deduce că absenţa, dispariţia, extincţia dimensiunii divinului nu poate avea drept consecinţă decât disoluţia şi inevitabila exticţie a caracterului identitar. Aceasta este gândită şi ca esenţă istorică participând la un anume tip de fiinţare. Utilizând o veritabilă arheologie a cuvintelor, autorul aminteşte de cultul antic Hestia-Vesta, cult al *„vetrei*, al *căminului*, care este simbolul casei, al familiei, al continuităţii familiale sau chiar civice, cum era cultul roman al focului păzit de Vestale. În orice caz este vorba în această rădăcină de ideea permanenţei..."[13]

Dar dimensiunea identitară are o legătură şi cu *Poetul*, înţeles în ipostaza de *întemeitor prin cuvânt*. Dintr-o asemenea perspectivă eseistul reaminteşte dialogul lui Socrate cu Hermogenes din Cratylos, text în care se sublinia că *poezia este izvor de realitate, întemeiere prin cuvânt, că poetul este dătător de noimă (nomothet), legislator, dat fiind că poeţii sunt cei care au dat nume zeilor.* Atunci când Hölderlin susţine că „omul trăieşte poetic pe acest pământ", se subînţelege că a fi poet înseamnă a poseda harul prevederii, al unei deschideri spre viitor, ceea ce presupune *profeţia*.[14] Prin urmare, dimensiunea identitară se desluşeşte începând cu *Nomogenetica*, cu naşterea numelor, ce se vădeşte ca un fenomen deosebit de complex şi impregnat de unicitate. Aici „sacrul se împleteşte cu umanul prin *inspiraţie* şi numai astfel fiinţa umană se defineşte inconfundabilă ca atare, adică atunci când omul s-a găsit pe sine *identificându-se* l-a găsit şi pe Zeul ce se confundă cu este, deci Vesta. Cel care, asemenea descoperitorului de izvoare, găseşte şi este purtătorul acestei permanenţe a calităţii pe care o numim este şi pe care o ţine ca pe un potir în cuvânt e poetul. Aşa cum focul Vestei, simbol al permanenţei lui este nu trebuie să se stingă, nici cuvântul poetului nu trebuie înăbuşit./…/este rămâne etern, prezent şi inefabil cu *Cel ce este mai înainte de toţi vecii*."[15]

Dintr-o perspectivă apropiată sunt expuse şi ideile din eseul *Între utopia orfică şi hieraticul mioritic. Disoluţia dimensiunii identitare se petrece în timpul în care lumea,* spune Stamatu, este *„zdrobită de industrie, ideologie şi destrucţie"*, *iar poeţii nu mai umblă* „prin noaptea cea sfântă" *să vestească ceva pe urmele foştilor preoţi. Ei şi-au pierdut darul profetic.* De unde şi întrebarea gravă pe care comentatorul o *decupează* din poemul lui Hölderlin: *La ce bun poeţi în vremuri oropsite? (Weiss ich nicht und wozu Dichter in dürftiger Zeit?*). Răspunsul apasă asupra întregii noastre epoci. Întoarcerea la poeta vates care – asemenea vestalelor – să întreţină temeiul (esenţa!) existenţei noastre în *Logos* pare a fi devenit o necesitate imperioasă, având în vedere că în locul întemeierii (deci al esenţei) *timpul nostru e dominat de anti-esenţa istoriei.*

Horia Stamatu posedă şi, totodată, încearcă să pună în lumină o înţelegere nu doar a fenomenului literar, ci – într-o măsură egală – şi a interdependenţelor ce operează în stările actuale ale lumii, subliniind esenţa subtilă ce „leagă" între ele fenomenalităţile: „Cine reduce *istoria* la *politică* face o gravă eroare. Istoria este fundamental *logos* (dela *lego*, a aduna, a lega, a pune împreună). Dar astăzi politica este tot mai departe de logos, /…./ În lipsa logosului politica nu mai are de apărat nimic decât pe ea însăşi, adică nu e decât o persistenţă a forţei care constrânge, însă nu leagă."[16]

Actualitatea, clarviziunea şi profunzimea acestor aserţiuni sunt tulburătoare. Tot ceea ce ni se spune pare a fi scris din însăşi proximitatea zilei pe care o trăim, a prezentului. Nu mai puţin uimitoare sunt analizele pe care le întreprinde asupra fenomenului literar al exilului românesc: „Poezia exilului nostru este la cea mai înaltă expresie când ajunge la contingenţele ei naturale cu oracolul, profeţia şi apocalipsa./…/ Vorbind de *Oficiul poetului*[17], un mare poet german de la începutul declinului acestei modernităţi pe care o înmormântăm azi, ne aminteşte exemplar care sunt temeiurile poeziei, adresându-se celor ce îndeplinesc acest *Oficiu*: de ce oare, poete, vei fi ascultat profeţii Orientului, şi imnurile Helenilor, şi mai de curând tunetul? Într'adevăr, acestea răsună în cea mai mare parte a poeziei româneşti din exil, şi în raza lor de luptă poeţii, cum spune Dumitru Ichim, pentru întoarcerea *logosului* la el acasă, aceasta fiind ultima speranţă a popoarelor ameninţate cu dizolvarea, de a-şi veni din nou în fire./…./Când puterea lumii nu mai are nimic de-a face cu poezia, cu poeţii, când este deci ruptă de *cuvânt*, din putere a lumii se transformă în agent al neantului./…./Istoria este în mit, mitul în cuvânt, şi cel mai adânc operează în cuvânt poezia. Genocidul nu este

doar masacrarea unor corpuri vii, ci este şi vitriolarea miturilor unui neam, şi chiar ale unei lumi."[18]

Este cât se poate de limpede: conservarea/ păstrarea dimensiunii identitare – aşa cum o înţelege eseistul – impune *întoarcerea Logosului la el acasă*. Ceea ce ar echivala cu o mutaţie taumaturgică menită „să scoată oamenii din sălbăticia din care nici măcar creştinismul nu-i mai poate scoate, aşa cum se arată azi cu mai multă violenţă ca oricând."[19]

Continuându-şi ideea, Stamatu mai spune că această mutaţie, pe care ar fi s-o aşteptăm de la Orfeu, ar fi forţată prin ceva ce „toda sciencia transcendiendo"[20], depăşeşte orice ştiinţă, filozofie sau religie. El reia afirmaţiile unuia dintre personajele lui Eliade în care „sensul mesagiului lui Orfeu" ar fi că „*Poesia* este nu numai o soteriologie, dar şi o tehnică politică. Numai poezia ne mai poate mântui, mai poate schimba omul…"

Analizele eseistului au o adresă clară: epoca desrămărilor actuale, epoca ale cărei baze au fost puse de Revoluţia Franceză. De atunci încoace *sălbăticirea* – ni se spune – a făcut un enorm şi monstruos progres. Este evident că toate aserţiunile şi demonstraţiile autorului aflat în exil se instrumentează cu un limpede gând la ceea ce se petrecuse – şi continua să se petreacă – în România abandonată, ca pradă, bolşevizarii.

1.Mircea Eliade, Sensul *„Itinerariului spiritual"*, în vol. Mircea Eliade, *Profetism românesc*, (vol.1), ed. Roza Vînturilor, Bucureşti, 1990, p.68.

2.Simion, Eugen, *Fragmente Critice*, vol.1. Craiova: Scrisul românesc, 1997, p.137.

3.Horia Stamatu, *Hölderlin şi esenţa poeziei* de Martin Heidegger, în *Revista Scriitorilor Români*, München, nr.18, 1981, p.191.

4. Ibid., p.192.

5.Gadamer, Hans-Georg. *Experienţa estetică şi cea religioasă*, în vol. Actualitatea Frumosului, Iaşi: Polirom, 2000, p. 127.

6.Horia Stamatu, *Hölderlin şi esenţa poeziei* de Martin Heidegger, în *Revista Scriitorilor Români*, München, nr.18/1981, p.175.

7. Ibid., p.175.

8. Mircea Popescu, 1971, *Dialogurile lui Horia Stamatu*, München, *Revista Scriitorilor Români*, nr. 10, p.143,144.

9. Ion Negoiţescu, *Istoria literaturii române*, vol.I, Bucureşti, ed. Minerva, 1991, p.335.

10. Ibid., p. 143.

11.Horia Stamatu, *Între utopia orfică şi hieratismul mioritic.* München, *Revista Scriitorilor Români*, nr. 16, 1979, p.144.

12. Ibid., p. 145.

13. Ibid., p. 188.

14. Ibid., p. 176.

15. Ibid., p. 188.

16. Horia Stamatu, *Sub semnul poeziei*, Ontario, Canada, revista *Cuvântul românesc*, anul 10, nr.110, 1985, p.13.

17.În germană *Dichterberuf*, termen pe care Horia Stamatu l-a preluat din scrierile lui Hölderlin şi pe care, în eseul intitulat *Între utopia orfică şi hieraticul mioritic*, îl explică astfel: „cuvânt întreg care cuprinde şi sensul de *oficiu*, şi de *mesagiu*, şi de *meşteşug*, şi de *vocaţie*". (Stamatu, 1979, p. 155).

18.Horia Stamatu, 1985, *Sub semnul poeziei*, Ontario, Canada, revista *Cuvântul românesc*, anul 10, nr.110. 1985, p.13.

19.Horia Stamatu, *Între utopia orfică şi hieraticul mioritic*, în *Revista Scriitorilor Români,* nr.16, 1979, p.156.

20. Citat din versurile lui San Juan de la Cruz pe care Horia Stamatu l-a tradus în întregime în limba română.

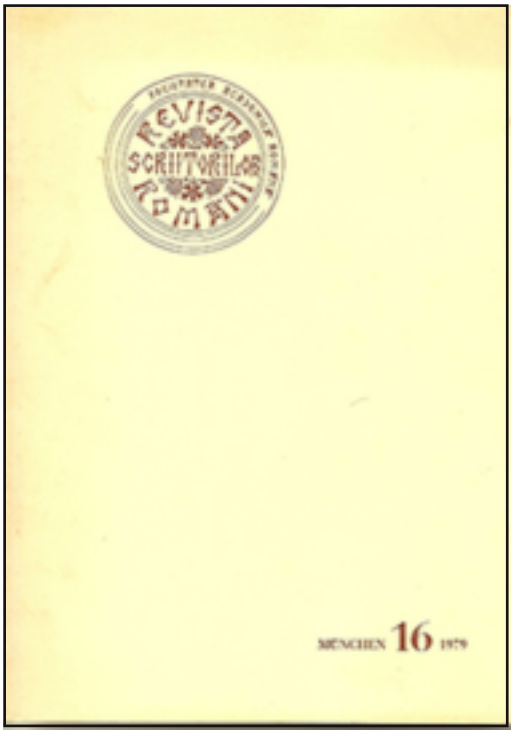

Revista Scriitorilor Români, nr.16,* München,*1979

AUGUSTIN DOMAN

Busola lui Dumnezeu

S-a uitat la ea, curios, poate şi puţin speriat. Să fie una din fiinţele acelea ciudate de la Animal Planet? Să fie cel mai ciudat animal? se întreba. Căci ea nu semăna cu nimic ştiut de noi, cu nimic văzut de noi de-a lungul chinuitei noastre vieţi. Cine să fie creatura nemaivăzută, nemiîntâlnită, umblând ea pe câmpie, cu alaiul ei de flori?

*

Moartea îşi trimite în avanposturi bătrâneţea şi boala, cu micile/invizibilele lor buldozere şenilate să creeze şanţuri prin ficat, de-a lungul inimii, varice pe glezne, riduri pe faţă. „Să-mi spuneţi când aţi desăvârşit totul, să intru eu în acţiune!" le zice doamna Moarte suratelor ei veşnic tinere şi oarecum milostive.

*

Busola lui Dumnezeu. Tramvaie, maşini, oameni, vaci indiferente, cai nărăvaşi, femei de toate vârstele – toate merg în marş de voie, ca o turmă oarecare, spre nord. În faţă le apar ba furtuni cu tunete şi fulgere menite să-i oprească din drum, ba nămeţii cât palatul, ba canicula mistuitoare, dar şi nori de lăcuste plus ucigaşele păsări cu clonţ de oţel. Dar paşnica armată terestră – vaci şi boi şi cai şi oameni, motorizaţi sau per pedes – merg neabătut spre nord, spre hulpava şi uriaşa gură larg deschisă care-i hăpăie ca pe-un grăunte. Nimic nu-i opreşte . Urmăresc cu toţii busola lui Dumnezeu şi înclină periculos pământul spre nord, să se scurgă de sus în uriaşa gură cu gratii de fier beton, prin care alunecă uşor, dar înapoi - nici gând, nici gând de răzgândire.

*

Adie un miros, aşa, de sfârşit, constată cu voce tare pescarul de pe digul de stabilopozi. Pe şezlongul de pe plajă, o doamnă corpolentă îşi ridică greu capul şi priveşte într-o parte şi-n cealaltă: „Se simte un miros de sfârşit!" îşi zice. La ghişeul unei bănci comerciale din centrul Capitalei, omul de afaceri constată în timp ce i se printează extrasul de cont: „De undeva se insinuează un miros de sfârşit!"... De pe ecranul mare de pe peretele staţiei de metrou, o tânără sexy, cu picioare lungi şi fustă mai puţin decât scurtă, le urează călătorilor: „Vă doresc un sfârşit fericit! De an!"

*

Cine moare trăieşte de două ori.

*

Muzeograful principal de la Muzeul de Ştiinţe ale Naturii era un locatar permanent al aşezământului. După închidere, se plimba prin săli ca vodă Carol I prin parcul Castelului Peleş, iar când afară se întuneca, se aşeza pe canapeaua lungă de sub o vitrină cu un schelet strălucitor de alb. De după acest schelet scotea o sticlă de votcă neîncepută, îi desfăcea dopul de tablă aurită, şi se auzea un pârâit discret şi drăgălaş, ca o dezvirginare de fecioară. Muzeograful principal se retrăgea pe nesimţite în întunericul gândurilor lui, în singurătatea visurilor lui şi bea încet, economicos, direct din sticlă, o picătură şi încă una şi alta şi alta, până la ultima picătură. Şi se culca spre odihnă acolo, pe canapeaua lungă, iar dimineaţa se trezea mai totdeauna după sosirea primului grup de vizitatori ai muzeului. Şi o fetiţă vigilentă, că fiecare grup avea şi o fetiţă deosebit de vigilentă, îl observa pe muzeograful principal mişcându-se încet în somn, în timp ce visa că pescuieşte rechini. Şi fetiţa vigilentă mergea la conducătoarea grupului şi-i raporta: „Doamnă învăţătoare, pe canapeaua aceea se mişcă exponatul".

Dar, în dimineața de vară, în dimineața celei mai lungi zile a anului, muzeograful principal de la Muzeul Științelor Naturii nu mai visa că pescuiește rechini și nu se mai întorcea de pe o parte pe cealaltă. Muzeograful principal era rece și liniștit, iar fetița vigilentă îl privea cu ochi voioși, exclamând: „Ce exponat frumos! Parcă-i bunicul când face pe mortul!"

*

Horia Bădescu: „În fiecare bătaie a inimii – o moarte".

*

Doamna aceea uscățivă avea, împletiți printre picioare, rugi lungi de trandafiri galbeni. Cum păşea ea rar de-a lungul străzilor pustii ale oraşului, în amurgul sângeriu, printre flori se scurgea încet un sânge negru, vâscos, care se făcea repede nevăzut pe asfaltul la fel de negru al străzilor.

*

Într-o viitoare istorie a literaturii române poate că va exista și un vast capitol Poezia anxietății, reprezentat de un Anton Jurebie, un poet al secolului XXI de pe malul Dunării – Balta Verde – care, în copilărie, își petrecea vacanța în Infern, apoi sta sub cortina de ger din satul în care „mori singur de singurătate bună", într-o familie în care cel mai vechi obicei era acela de a muri, de a muri, de a muri…

*

De iubit nu trebuie să-i iubești decât pe cei din jurul tău, nu și pe tine însuți. Cu tine trebuie să fii doar într-o relație de pace de sine pentru a-i putea iubi pe ceilalți.

*

În 2013, în Mexic a apărut o antologie de proză ultrascurtă, tot bucăți de zece-cincisprezece rânduri. O reţin pe aceasta de Salvador Elizondo (1932-2006), intitulată Colofon: „Moartea este acea operațiune a spiritului prin care tu, cititor, și eu, autorul acestei scrieri, ne pierdem importanța; chiar dacă relația noastră rămâne intactă".

*

Vasile cel Bătrân trăiește de mai multe decenii într-un bordei de la marginea satului de munte. O cămăruță de patru metri pătrați săpată în burta dealului, cu o sobă de tuci într-un colț, un pat și o măsuță de brad. Din iarba acoperişului iese un burlan negru de tablă în chip de horn. Iar Vasile cel Bătrân stă la soare pe-un scăunel cu trei picioare și privește cerul albastru în oglinda liniştită a râului. Câte o creştină din sat, când își aduce aminte, trece și-i aduce o bucată de pâine cu brânză, o plăcintă, o casoletă cu ciorbă de linte sau o sticluță de țuică nu mai mare decât o fiolă cu ser fiziologic. Le primește pe toate cu bucurie umilă, zice bogdaproste! înclinându-se în fața mironosițelor mai tinere sau mai trecute și mănâncă apoi acolo, pe scaunul cu trei picioare. Într-o dimineață de septembrie, vine cea mai frumoasă dintre creştinele din sat cu o crăticioară de ciuperci prăjite și se alintă: „Cred că mă aşteptai, moş Vasile!" Iar Vasile cel Bătrân îi răspunde sincer: „Eu aşteptam moartea… Cam e momentul!..."

*

- Răbdare, zice Teofil, răbdare e tot ce ne trebuie.
- Și ce înseamnă răbdare?
- Păi, aşteptarea cu încredere a ghindei să devină stejar.

*

Moartea e o ființă? O noțiune? O sperietoare? Aș, e doar un cuvânt, implacabil, dar un cuvânt…

*

Trece ea la deal, la vale, mai după răsărit, mai după-miază. Siluetă neagră, umbră luminoasă, siluetă mereu de aceeași înălțime, umbră luminoasă mai scurtă, mai lungă, retezând câmpia ca o sabie de Toledo un tort de ciocolată cu frișcă…

*

Întrebarea retorică a lui Cioran: „Există vreun viciu mai mare al spiritului decât resemnarea?" Întrebarea are un răspuns în plan uman. Înainte de a trece dincolo, tot muribundul este resemnat. Puah!

*

Treizeci și șapte de ani a ținut bunica sicriul în pod. Când a împlinit 50 de ani – vârstă socotită înaintată acolo la noi în obsedantul deceniu șase! – a strâns jumătate de sat la o „pomană de viu". S-a pus sicriul căptușit cu pânză albă și căpătâi de lână în mijlocul curții, iar bunica primenită s-a așezat în el cu

mâinile pe piept pentru a-l proba, iar surorile și cumnatele au jelit-o cu triluri din cântecul zorilor din Plaiul Cloșani: „Rămâi casă sănătoasă/Că Polina a plecat/Dintr-o casă-n altă casă,/Dintr-o lume-ntr-altă lume/Nu știu la rău ori la bine,/Dintr-o țară-n altă țară/Și dintr-un sat în alt sat…” Apoi, primenită cum era, a ieșit din sicriul pe care l-a umplut cu o sută de batiste prevăzute toate cu bănuț și lumânare, i-a pus capacul de brad proaspăt geluit și bărbații l-au urcat în podul casei. „Așa! a dat ea indicațiile, de-acum trebuie să fiu pregătită pentru când va veni momentul…” Apoi totul s-a lăsat cu un praznic mare, pe mese alcătuite ad-hoc din uși vechi întinse pe bușteni de fag. Cu ajutorul păhărelelor de țuică, praznicul s-a transformat în chef, în paranghelie, în dezmăț. De la amiază până după apusul soarelui a fost un praznic de râsu-plânsu’! Răbdătoare, a așteptat exact treizeci și șapte de ani până sicriul a fost coborât din pod, scuturat de praf, deschis cu greu și bunica primenită a fost așezată în el definitiv. Sosise momentul. „Rămâi casă sănătoasă/Că Polina a plecat…”

*

Când aude cuvântul moarte, ochii-i rătăcesc aiurea pe dealul de la apus. Iar pe dealul de la apus cerul apasă ca o planetă de oțel albăstrui pe-o lume de carton.

*

La sfârșit, va fi cuvântul… moarte.

Mircea S.Bozan - "Odihnă”

ALEXANDRU JURCAN

FOTOGRAFII CONJUGALE

Așadar, Lavinia, ai ajuns la capătul puterilor, după aproape șase ani de ipocrizie. Spui că îți transmit energie negativă, că ai dori să nu mă mai vezi… Pe fiul nostru l-ai izolat de toți prietenii, de toate rudele. Îl manipulezi, îl închizi în ideile tale. Eu sunt ultima verigă de eliminat. Bine, mă retrag, te las să îl distrugi complet pe David. Nu am crezut vreodată că ești atât de calculată și periculoasă. Totul are un preț. Credința ta e clădită pe un nimic jalnic. Tu transmiți energie negativă. Toți observă ce penibilă devii în izolarea ta. Și chiar atât de mult te-am deranjat? Nu suporți ideea că sunt inteligent, că aș putea să-ți observ manevrele diabolice.

La început am crezut că ești ființa cea mai tonică. Gradat, ai tăiat punțile umane. Dacă eu vorbeam de un film, pe acela îl evitai. Mai târziu am realizat limitele culturii tale. Și în materie de lectură preferi cărți facile. Progresiv ți-ai pierdut simțul umorului. Ai mai încercat anii trecuți manevra respingerii mele. De data asta, ți-a reușit. Pentru că nu are cine să te pună la punct. Ai creat în jurul tău un vid atroce, care o să-ți usuce viața.

Nu știu cum ai reușit să-l vrăjești pe David, care nu are nicio reacție. Ceea ce mă sperie, deoarece lipsa lui de opinie poate însemna că e de acord cu tine. Povestea părintelui uitat, denigrat, părăsit, e veche și actuală. Ceea ce am făcut pentru el nu așteaptă vreo recompensă. Doare manipularea lui. Adică el nu are niciun cuvânt, nicio opoziție. Nu mă apără de tine.

O viperă rămâne mereu o viperă. Degeaba ții post, mergi la mănăstiri, dacă ai suflet uscat. Caracterul tău iese la suprafață precum uleiul. Ești o…prințesă periculoasă .O impostoare calculată. Vezi ce balast zace în sufletul meu? Acuza ta supremă este iubirea mea exagerată. Nu mă mai suporți. Te enervează că te fotografiez cu tandrețe în toate ipostazele, că nu te contrazic, că repet în fiecare clipă „iubita mea”, că oftez, că spăl vase și gătesc.

Uite, sunt capabil să trag cu buretele, să uit totul. Hai să te fotografiez, iubita mea, așa… stai dreaptă…acum! Repet poza… unde mergi? Ok, te pot poza și la WC, între noi nu sunt bariere… acum… lasă hârtia igienică mai jos, iubita mea…

VIRGIL DIACONU

OCCIDENT

Stau sub cireş, în marginea grădinii,
şi Îl aştept să vină.
S-a făcut deja întuneric şi eu Îl aştept
la fel ca noaptea trecută,
la fel ca noaptea de dinaintea nopţii trecute
şi ca întotdeauna…
El stă de o parte a nopţii, eu – de cealaltă.
De bună seamă s-a îndepărtat de mine,
de cireşul care pentru El s-a împodobit ca de nuntă.

Prietenul meu trăieşte într-o altă distanţă,
în aceeaşi lume împărţim două lumi.
Şi în timp ce El îşi vede de înnourările sale,
eu beau vinul direct din câmp,
din aceste ţâţe negre pe care le dau peste cap
cu femeie cu tot, cu noapte cu tot.
Eu nu mă mai satur de clipa aceasta!
Noaptea îmi iese dinainte cu un cântec de greiere.
Şi cântecul: un scâncet de copil ascuns printre ierburi.
Desigur, noaptea este o negresă plină de mister.

La nici o palmă de mine respiră minunea.
Doamne, cum să mă împart?
Eu chiar acum va trebui să fac o vizită narciselor,
acestor prinţese de cartier, care mi-au dat întâlnire.
Numai de le-aş găsi adresa; adresa pe care în mod sigur
am rătăcit-o pe undeva – poate prin ziua de ieri?
Poate prin ziua în flăcări a primei iubiri?
Mâine, la prima oră, voi negocia cu vrăbiile,
care sunt în grevă. De la Facerea lumii, în grevă.

Ele au venit şi de data aceasta la discuţii
în haine de lucru. Clasa muncitoare a vrăbiilor!
Ele au tot felul de revendicări,
deşi eu le-am dat în stăpânire tot cerul
şi dreptul de a se bălăci oricând în lumină,
în pulberea Domnului.

Vrăbiile! De fiecare dată ele îmi aruncă în faţă dimineaţa.
Ca pe o găleată cu apă rece, dimineaţa.

Nu îmi pun eu mintea cu ele, n-am vreme.
Eu chiar acum trebuie să plec la un curs,
la celebrul curs Metafizica trandafirului galben…
Aici regulile au fost întotdeauna stricte.
Pentru păstrarea secretului, bunăoară,
n-ai dreptul să scoţi din templul trandafirului
nici măcar o petală, nici măcar un poem.
Pentru păstrarea secretului eu voi lua note direct pe suflet.
Direct pe suflet, iată, nervii mei deja au parfumul
trandafirului, nervii mei deja sunt nişte trandafiri galbeni.
În templul trandafirului înveţi să iubeşti petală cu petală
şi ghimpe cu ghimpe. Altfel, nici nu aş fi ajuns
un trandafir galben, petală cu petală, poem cu poem.

Agenda mea este plină. După-amiază, de pildă,
sunt invitatul culturii de cartier. Sunt invitatul poeziei
care reciclează toate prezervativele Europei.
Al poeziei care mixează maidanul cu piruetele lingvistice.
Ultimele deşeuri vocal-textualiste sosite de-afară
au prins foarte bine la noi, vezi, aceasta este noua direcţie.
Este arta poetică a celor care respiră şi gândesc în grup,
a celor care îşi trec cădelniţa cu tămâie de la unul la altul
şi care au reuşit chiar performanţa de a intra în dicţionare
încă înainte de a intra în literatură… Iată generaţia care
din orfelinata cenaclieră a sărit direct în manuale, vezi,
la statuia ei silexul verbului lucra încă înainte de litera A.
Cum plouă cu elogii, atmosfera a devenit
de-a dreptul sufocantă, aşa că voi ieşi repede la aer curat
dacă nu vreau să-mi vărs fierea în public, dacă nu vreau
să-mi cheltuiesc pe nimic superlativele inverse.

Acum trebuie să trec strada.
Să trec strada şi să mă conving cu propriii mei ochi
de fecioara aceasta proaspătă în peisaj,
Democraţia de cabaret, care ne amăgeşte zilnic
cu muntele ei de promisiuni, în timp ce

dobermanii guvernamentali intră fără bilete
și o ling apăsat de la pubis la țâțe. Dobermanii,
care își flutură imunitatea ca pe un stindard,
prin toate ziarele și pe toate posturile.
Numai naivii se plimbă pe la uși
așteptând minunile fecioarei de cabaret,
așteptând să le întindă o mână, un deget cel puțin.

Acum trebuie să trec strada
și să mă conving cu propriii mei ochi
de femeia aceasta proaspătă în peisaj,
Democrația de cabaret, care pune aripi guzganilor
și îmbracă în mătase lipitorile politice.
Numai de nu mi-ar scăpa printre dinți
vreun adjectiv din colecție sau, în îmbulzeală,
vreo piedică și să o dau cu picioarele-n sus,
să-i stric imaginea, masca, fardul, meșa,
zmeura din obraz care o face atât de fragedă și ispititoare
când își desface ea pulpele pe prima pagină
și pe toate canalele mântuirii noastre color.
Numai de nu aș face de râs Democrația de cabaret,
care ascunde sub fustele ei tricolore tot gunoiul social.
Tot gunoiul pe care îl naște zilnic
și în progresie geometrică.

Acum trebuie să trec strada atent,
să nu dau nas în nas cu Puterea. Și dacă dau,
să refuz politicos invitația ei la dans.
Să refuz Puterea, care valsează atât de elegant
printre somnambuli, hoți și cadavre.
Care, în aplauzele tropăitoare de gură-cască,
valsează singură printre somnambuli, hoți și cadavre.

Eu va trebui să fiu atent, pentru ca nu cumva
să calc cu piciorul chiar în el, în partidul aflat la putere.
Să nu nimeresc în latrina promisiunilor politice!
În latrina latină a patrioților bicamerali,
care scriu cu jeepurile lor și cu supa săracului
istoria neamului.

Vezi, în ultima vreme guzganii în rasă
colcăie de-a binelea sub crucea mântuirii noastre.
Și molia cu patrafir își dă mâna cu bastoanele de cauciuc.
Între cruce și bâtă – iată istoria! –
trâmbița profetului sună-n pustiu!

Poate că de aceea visez în fiecare noapte o secure.
Am visuri ascuțite, vezi, cel care trece cu securea pe străzi
știe el prea bine ce capete rade! Ce șobolan scurtează de aripi
și ce lipitori mângâie cu lama pe burtă.
Trec strada. Cadavrul României navighează în beznă,
cu luminile stinse și fără nici o direcție…

Desigur, dacă nu evadez din retorica
democraturii cu trandafiri pe piept,
din istoria aceasta atât de bine ținută în lesă
sunt de-a dreptul pierdut: o șobolănime elegantă
îmi va roade și ultimul gând, ultimul poem.
Ultima globulă roșie… Ultima metaforă
care îmi dansează prin sânge.
Ultimul poem care îmi aleargă prin vene!

Dar nu mă las eu pe mâna lor!
Străzile mă fluieră de afară,
câțiva copaci rămași fără vrăbii
mă strigă să le sar în ajutor.

Nu mă las eu pe mâna lor!
Eu sunt ziua în flăcări.

Nici nu mai știu, prietene, cine dintre noi
face țăndări întunericul și cine oxigenează această zi
atom cu atom și globulă roșie cu globulă.
Nici nu mai știu dacă același trandafir ne leagă,
prietene, sau aceiași ghimpi.
Eu sunt chiar ziua în flăcări.
Sunt ziua care din toate ia foc, în veacul mai mic decât mine.
În vântul lui Dumnezeu, care mă risipește prin lume
petală cu petală…

iunie 2000 – august 2011

RODICA GRIGORE

PARISUL DE ALTĂDATĂ

Impus rapid atenției criticii și publicului cititor încă de la debutul din anul 1968, cu romanul *La Place de l'Étoile*, încununat cu Premiul Roger Nimier, devenit o figură de prim rang a literaturii franceze contemporane (dacă e să amintim, aici, doar Premiul Goncourt care i-a fost acordat în anul 1978, pentru *Rue des boutiques obscures* sau Premiul Pierre de Monaco pe anul 1984, pentru ansamblul creației sale), Patrick Modiano se dovedește preocupat, în majoritatea cărților publicate, de câteva teme majore: căutarea identității și dificultatea – uneori de-a dreptul imposibilitatea – oamenilor de a înțelege modul de funcționare a mecanismelor sociale. În plus, adevărata obsesie a scriitorului pentru diverse aspecte legate de urmările pe care cel de-al Doilea Război Mondial le-a avut asupra Franței, ca și imaginea tatălui absent și sentimentul insecurității pe care ființa umană îl are într-un univers cel mai adesea ostil marchează romanele pe care acesta le-a publicat, de la cel de debut, urmat de *Les Boulevards de ceinture* (1972) sau *Villa triste* (1975), și până la cele mai recente, cum ar fi *Voyages de noces* (1990), *Fleurs de ruine* (1991), *Du plus loin de l'oubli* (1996). În toate aceste texte, Patrick Modiano realizează un adevărat sistem de legături extrem de subtile între trecut și prezent și exprimă, cu mijloace aparent simple, o melancolie atotcuprinzătoare, ce anulează, pe nesimțite, fragila graniță dintre amintire și uitare.

Numai că, odată cu apariția romanului *Dans la café de la jeunesse perdue* (2007), autorul depășește cadrele oarecum insuficiente ale unei simple poetici implicite a nostalgiei, câtă vreme, aici – și de aici încolo – Modiano nu pornește doar în căutarea timpului pierdut, ci demarează un îndrăzneț proiect, de-a dreptul „metafizic", după cum unii critici nu au ezitat să afirme, de descifrare a marilor necunoscute ale sufletului omenesc și deopotrivă de evaluare a sensurilor profunde ale existenței, în contextul tot mai numeroaselor întrebări cărora conștiința umană trebuie să încerce măcar să le dea un răspuns. Astfel că trecutul, elementul esențial și în creațiile sale anterioare, nu mai reprezintă doar un cadru în care sunt plasate amintirile sau care determină rememorarea, ci substanța din care însuși prezentul se nutrește și se compune. Desigur, unele procedee utilizate aici sunt familiare cititorilor operei sale, căci Modiano pornește de la tema absenței, a dispariției – oamenilor, lucrurilor, vechilor realități ce marcau o lume pusă sub semnul aduceii aminte. În sensul acesta, *În cafeneaua tinereții pierdute* ne duce, fără îndoială, cu gândul la demersul proustian de căutare a timpului pierdut, numai că Modiano nu se limitează la o simplă preluare a consacratei teme a marelui său predecesor. Ci creează un discurs narativ ce recurge la procedee mult mai accentuat experimentale decât creațiile sale anterioare.

Astfel, dacă subiectul în sine este centrat în jurul încercării de a clarifica dispariția și ulterioara sinucidere a unei fascinante tinere, căreia apropiații îi spun Louki, rezolvarea efectivă a acestuia mizează mult nu doar pe efortul de rememorare al celor care au conoscut-o, așa cum poate ar fi fost de așteptat, ci mai cu seamă pe o narațiune polifonică ce va determina structurarea unui portret caleidoscopic, însă mereu cumva „in absentia". Căci Louki apare în fața cititorului pe de o parte prin amintirea pe care a lăsat-o în sufletul celor care au întâlnit-o ori prin intermediul propriilor sale amintiri, nu, însă, și prin prezența nemijlocită. Patru voci narative se succed în acet roman, pentru a reconstitui istoria tinerei, una dintre acestea fiind chiar a ei. Alături de ea se află cea a unui student dezamăgit de specializarea universitară pe care o urmează, a unui misterios detectiv particular angajat pentru a-i da de urmă și cea a lui Roland, iubitul ei, pasionat de literatură și autor al câtorva texte în care încerca să definească „zonele neutre", esențiale după părerea sa pentru fiecare mare oraș.

Dar, desigur, mai cu seamă pentru Paris, locul desfăşurării acţiunii romanului lui Modiano. Şi nu orice Paris, ci acela al începutului anilor '60, definit cel mai bine prin câteva locuri, mai cu seamă Cartierul Latin şi cafeneaua Condé. Aici se întâlnesc personajele cărţii şi aici se fac şi se desfac iţele – deloc simple, la o primă lectură – acţiunilor ce marchează existenţa frumoasei şi misterioasei Louki. În fond, aşa cum vom înţelege pe parcurs, acesta nici nu este numele său real, ea fiind, cel puţin în acte, Jacqueline Delanque, căsătorită cu Jean-Pierre Choureau. Însă identitatea sa reală – în sensul de asumată de protagonistă – este cea de Louki, aşa cum îi spun obişnuiţii cafenelei Condé, unde se refugiază, asemenea altora, în încercarea de a găsi un refugiu în faţa agresiunilor prezentului, de a se descoperi pe sine în ceea ce are cu adevărat autentic şi de a identifica drumul către o existenţă care s-o împlinească: „Dintre cele două intrări ale cafenelei ea o alegea întotdeauna pe cea mai puţin vizibilă, aceea pe care mulţi o numeau uşa din umbră"

Grupul celor care vin la Condé formează, evident, un soi de grupare boemă: intelectuali şi poeţi (Olivier Larronde sau Arthur Adamov), artişti sau artişti în devenire, studenţi aflaţi în căutarea vocaţiei. Iar aici, la Condé, fiecare are dreptul – dacă nu cumva chiar obligaţia! – de a-şi crea o nouă identitate, de a duce, fie şi temporar, acea existenţă pe care întotdeauna a visat-o. Şi, desigur, aici fiecare are un secret (sau mai multe), iar nimeni nu încearcă să i le smulgă. Louki însăşi se lasă rebotezată de cei pe care-i întâlneşte aici pentru ca în acest fel să-şi poată apăra fragilitatea interioară, să reuşească să-şi aline temerile şi singurătatea, dar şi să-şi adăpostească amintirile unei copilării nu tocmai fericite, cele pe care nu le poate împărtăşi nimănui. Şi, fără îndoială, pentru ca astfel, cu un nou nume, să simtă că poate avea şansa unei noi existenţe alături de Roland, cel pe care-l iubeşte. Cuplul pe care cei doi îl alcătuiesc, ca şi altele din proza lui Modiano, încearcă să se îndepărteze de lume – la fel cum, de altfel, se îndepărtase şi de societate – rătăcind printr-un Paris ce devine, cu fiecare pas pe care cei doi îl fac, labirintic. Dar în care ei se pot orienta, fiind puşi la adăpostul acelor „zone neutre" în care tânărul crede... Plimbările lor par de-a dreptul a trasa o topografie clandestină şi a configura un mesaj secret sau codificat, romanul dând senzaţia că e un text mistic, asta şi ca urmare a cunoaşterii profunde de către autor a operei unor scriitori precum Yeats, Blaise Cendrars, Mallarmé sau Nietzsche, căci ecouri din opera acestora străbat paginile cărţii lui Modiano. De aici, desigur, şi lirismul de substanţă pe care *În cafeneaua tinereţii pierdute* îl demonstrează şi-l păstrează, dar şi obsesia eternei reîntoarceri pe care o are Roland, convins că, prin iubire, el şi Louki ar putea depăşi ori învinge toate condiţionările temporalităţii şi pe cele ale existenţei cotidiene. Cu toate acestea, cartea nu e nicidecum un soi de melancolic roman cu cheie, ci devine, pe parcurs, o excelentă expresie a marelui poem reprezentat de întreaga operă în proză a lui Patrick Modiano. Nu e niciun paradox aici, câtă vreme atmosfera, iar nu acţiunea propriu-zisă, amintirea şi senzaţia, iar nu înregistrarea exactă reprezintă preocupările de seamă ale acestui scriitor. Căci textul de faţă e o uluitoare combinaţie de precizie geografică şi ambiguitate cronologică, deplasările prin Paris ale personajelor fiind privite cu ochiul unui observator nostalgic, dar extrem de atent la orice detaliu, după cum sugerează şi epigraful cărţii, aparţinându-i lui Guy Debord: „La cumpăna drumului singurei vieţi eram/ înconjuraţi de acea melancolie pe care-n/ cafeneaua tinereţii pierdute atâtea cuvinte/ triste şi zeflemitoare au exprimat-o."

Însă arta lui Modiano constă în a desfăşura, cumva pe deasupra tuturor amănuntelor topografice, straturile succesive ale emoţiei pe care doar rememorarea celor mai scumpe întâmplări o poate oferi. Astfel că Parisul pare a se însufleţi într-un mod unic: zona Montmartre-Pigalle reprezintă pentru Louki, pe când o frecventa (pe atunci numindu-se Jacqueline), un spaţiu al permanentelor ameninţări, în vreme ce Cartierul Latin şi mai ales cafeneaua Condé sunt semnul refugiului de unde ar putea avea şansa unui nou început, chiar dacă Roland e tentat să vadă mai degrabă pericolele acestor locuri şi să prefere iubitele sale zone neutre situate dincolo de Arcul de Triumf.Geografia pariziană se transformă, aşadar, în conformitate cu preferinţele, amintirile sau spaimele personajelor lui Modiano, romanul excelând tocmai în zugrăvirea geografiei interioare a oamenilor, cea care determină, practic, peisajul citadin pe care *În cafeneaua tinereţii pierdute* îl pune în faţa cititorilor. Aerul hipnotic al multora dintre întâmplările prin care trece Louki este, privit astfel, mult mai uşor de înţeles.

De fapt, cel mai adesea autorul nici nu spune exact ce s-a întâmplat, mulțumindu-se să sugereze, printr-o tehnică aluzivă foarte bine mânuită, în care umbrele și luminile se combină pentru a determina efectele unui clar-obscur deprins parcă de scriitor din tablourile marilor artiști plastici manierişti.

Din anumite puncte de vedere, romanul lui Modiano poate fi citit și ca un text livresc și, în același timp, de suspans: misterul existenței personajelor, fără a fi descifrat și cu atât mai puțin explicat integral, devine inteligibil, în măsura în care fiecare din ele se raportează sau este raportat la ceilalți. Semn că existența umană, ca și aceea a fascinantului Paris, e o înlănțuire de întâmplări, imagini, senzații, sentimente și impresii ce pot primi un sens superior doar atunci când ființa umană nu uită ca, măcar din când în când, să se aplece asupra trecutului.

*** Patrick Modiano, *În cafeneaua tinereții pierdute.***
Traducere de Constantin Abăluță, București, Editura Art, 2012

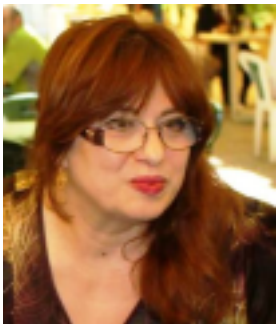

CAMELIA IULIANA RADU

*

de ce îmi faci semn să tac?
o lume străină circulă pe deasupra noastră
se aud temeliile trosnind sub pași
pereții cavernelor noastre se rup
cerul nostru se cutremură
sub fiecare pas uriaș
survolează unii pe deasupra în fiecare zi suntem
călcați pe sfinți și pe îngeri
pe toate grinzile cerului tropăie cizme
de ce îmi faci semn să tac?
da
știu că ei dorm scurși
în canalizările lumii
de aceea avem sângele gri
de multe generații aerul mort
deasupra
(națiunea)

*

stătea generalul pe gânduri
și mesteca recenta captură
spațiul
prefăcut în ruine
un talmeș-balmeș pe culoarele întunericului
o stare

vecin cu euforia era un contrasens
a fost nevoie de o măsură internă
de un război în război
o preluare neașteptată de strategii
din arhiva neagră
(uneori puterea recurge la autodevorare
pentru a se menține)…
(tron)

LUCIA DĂRĂMUȘ

Cât un copil de mic

E lumina ce-n gura mea adoarme
de apele energetic limfatice
luați, luați și beți și spălați-vă ochii
de culcat nu m-am culcat cu nici un bărbat
puteți gusta din trupul meu nears de
patimile iubirii. Ce cuvânt! Cât Dumnezeu de mare
Ce Dumnezeu, cât un copil de mic
Ce *mic* înnoată în apele energetic – limfatice
veniți, luați, mâncați! Trupul meu este de
pâine caldă. nu-l pot atinge decât pruncii
apoi adorm visând la ….visul de
Ent-Fernung
Am avut un tată spune primul pește-copil
înnota în Ent-Fernung
Ent-Fernung, Ent-Fernung, Ent-Fernung
Am avut un tată spune al doilea pește – copil
înnota în *esti gar einai*
esti gar einai; esti gar einai; esti gar einai
am avut un tată spune al treilea pește-copil
înnota în "ceva", "ce-va", "c-e-v-a"
nu-l vedea nimeni afară de ființa pește-copil
tatăl meu, le-am replicat celor trei pește -copil
tatăl meu împrăștie unde de lumină în lume
pe oriunde mă duc îmi adulmecă pașii
îmi numără lacrimile din jurnal
Ce anume este Ent-Fernung, Ent-Fernung, Ent-Fernung
ce logos să-nsemne *esti gar einai; esti gar einai; esti gar einai*
dar "ceva", "ce-va", "c-e-v-a"?
al meu tată —
e lumina ce-n gura mea adoarme
de apele energetic-limfatice
luați, luați și beți și spălați-vă ochii
de culcat nu m-am culcat cu nici un bărbat
puteți gusta din trupul meu nears de
patimile iubirii. Ce cuvânt! Cât Dumnezeu de mare
Ce Dumnezeu cât un copil de mic
Tatăl meu e vânător
vânează energiile mele neuronale
prin pereți descentrați de vecini
tatăl meu vrea să arate că
"et pondus, et colorem, et alias omnes
eiusmodi qualitates
que in materia corpora sentiuntur,
ex ea tolli posse, ipsa integra remanente:
unde sequitur, a nulla ex illis eius
naturam dependere"
sirenele nu ajung în copacul cu azalee!

Etz-Chaim

doi copii stau și privesc
cerul ochilor mei
sunt îngeri în zori de zi
pe la patru.
glasul lor îl caută pe al meu
"omul ca spirit e în Dumnezeu"
spun ei.
împreună trecem prin
Sha'arei Kedusha
împreună ne împfruptăm
din Etz-Chaim
sunt ei, îngerii mei.
pe la patru în zori de zi
omul ca spirit e în Dumnezeu
spun ei.
când am mâncat din
Etz-Chaim, Etz-Chaim
gâtul ne-a devenit univers
facerea se putea citi.
Etz-Chaim, Etz-Chaim, Etz-Chaim....

Îmi amintesc

Îmi amintesc, îmi amintesc
de grădina copilăriei mele
a fost cu iarba de portocale
cu sâmburele mirosului zilei.
îmi amintesc, îmi amintesc
de greierii luminii
șoptindu-mi în urechi
vocile bunicilor mei
dintr-o distanță a orizontului albastru.
îmi amintesc, îmi amintesc
de aroma fânului
siluită de mama pământ
eu ---
am pierdut iarba de portocale
vocile antice urlă la mine
îmi amintesc, îmi amintesc
am descoperit mai târziu aceasta
în urechile mele dansează universul
aud ---
aud dincolo de casa memoriei

E primăvară

Ninge
ca după o zi de sărbătoare
cu melci
întreaga lume e cochilie
se simte izul învierii în mormânt
e primăvară!
iezii zburdând ca după un vis sardonic
prin viermuirea ploii astrale
îngenunche în fața paștelui sfânt.
ninge
cu intrări in Ierusalim
cu ramuri de finic
de sânge coroană de spin.
un colț metafizic
se naște în mine
zăpada se împreună cu ploaia
ca un sărut transcendental
pe altar bobul de grâu se frânge
ninge....
cu răstignire
E primăvară.

Forest of Dean

Sălbatică pădure ruptă în două
de râul Wye
îmi plimb ochii peste verdele tău
pletele sălciilor tremură peste ape
dincolo de ele ești tu, iubitule,
în canoe cu prietenii tăi.
lebede albe aduc poezia spre mine
raze de lumină picură-n unde
căprioare sălbatice se-adapă lângă izvoare
cântate de poeții locului.
în oglinda râului Wye se vede
chipul lui Dumnezeu pictat
de-un pictor dibaci.
treci râule, treci și du cu tine
glasul miilor de suflete peste ani!
în pădurea verde -roșiatică
se ascunde, poate, și chipul zeului Pan
pe care-l aduc aici din mii de ani.
Plouă cu fărâme de lumină
sub soarele care abia râde
ochii pădurii mângâie razele
glasul ei se scufundă în ape.
fluturii în culori de curcubeu
ating frunzele tremurânde din copaci
Forest of Dean, Forest of Dean
pădure de vis!
de vraja ta, în privirile trecătorilor
te dezbraci..

DAN LOTOȚCHI

Lazăre tu dormi?

Tu probabil dormi. De aceea îndrăznesc să scriu:
Sferic eu în dumbrava quaternară angajez o luptă cu geometria.
Sensul nu ar fi sensul ci măcar o simetrie care nu trădează spațiul sau măcar planul lui
S-ar putea ca în această luptă să fi murit demult deja trădând,ca trădător,
Dar nu cu inima pe inimă ci în somnul preistoric,în somn ,în somnul actual.
Recunosc o recunoaștere aparținătoare somnului și s-ar putea ca această luptă cu somnul
Să nu poată avea nicio geometrie simetrizabilă cu trezia
Viața ca a ta aceasta de nerecunoscut nicăieri
când tu dormi Lazăre nu dormi
ridică-te Lazăre din gândirea asta
Ridică-mă Lazăre luptătorul meu luptătorul tău e un muribund trădător
Fără această recunoaștere ridică-mi întreaga mea minte ca o conștiință asupra întregii mele vieți
Deasupra spectralului inform ca un lut nears
Să pot crede din nou că ești viu și celest
că poți umbla pe un pământ,acest ,luptându-mă cu îndoiala și lasă-mă singur cu această luptă
că nu ating prin trădare acest loc quadrilater ca un mormânt
Aer de aer să respire și piramida
Lazăre tu dormi?
Aceasta e lumea de umblat prin ea?
Eu-umblatul-șchiopăit prin aceasta ca lume?
Fiind unghiul ei nătâng în somn ca somn al sferei,ca a fi viu ca tine?
Tu, Lazăre nu dormi,
ești un principiu al mersului către neantul unei dumbrave însorite
Și conifere și saxifraga.
Lazăre conic.

Prin pădurile care înconjură orașul într-o chingă vie, cu strânsorile ei periodice dependente de anotimp,dar și invadatoare lent, indiferent de anotimp, am cunoscut-o, într-o aberantă zi de toamnă.Sau poate era primăvară?Cert e că cercul vegetal se strângea în jurul meu ca o constrângere în a mă declara, mereu declamatoriu, burger, cu ordinea prin care orice uman locuitor al unui oraș asaltat de vegetal își verifică starea de asediu sau de trădător al asfaltului și al pietrei zidite cu trudă, împotriva unui dușman necunoscut.Cert este că nu mă puteam opune tentației.
Avea un cromatism năucitor. Foșnetul uscat în umedul unduitor erau semne că voi putea să o identific în ciuda faptului că toată evadarea înspre pădure, justificabilă că-mi era sete,un altfel de sete, nu era un act de trădare. Dar ce mai e cert?
Stau aici pe Breite. Pe o buturugă. Dacă îmi deschid brațele pot să o cuprind. Privesc miceliile. Și ele așteaptă. Cuprinzătorul cuprins. Ieri am primit un telefon. Îl țin și acum cu degetele în buzunar. Deși cred ca nu am semnal aici. Mi-a spus că deși nu ne cunoaștem vocile noastre din eroarea butonată se vor.
O aștept aici. Ne-am propus o întâlnire în afara cetății.
O aștept. Deodată o voce:”Drumul și pași”
Deasupra nu mai trec reactoare.
Mă orientez după micelii și licheni. Direcția est-vest.
Intru în panică. Ce caut eu prin râpe și spori?
Tocmai zbura desculță printre drumuri.
Mi-am dat jos bocancii.
Pădurea cu labirintul ei, e un martor al povestitorului.

Foto: Eduard Mattes

SERGIU VÂLCU

ANIVERSAREA BUNICULUI
(comédie în 2 părți - fragment)

Personaje:

BUNICUL : pensionar, 67 ani
BUNICA : pensionară, vârstă asemănătoare
MIRELA : elevă ultimul an de liceu, 18 ani şi trei luni
MIHAI : tatăl Mirelei, 45 ani
MAGDA: mama Mirelei, aceeaşi vârstă cu Mihai
POŞTAŞUL, MEDICUL, PREOTUL, STUDENTUL: personaje jucate de acelaşi actor
VASILEASCA, DANSATOAREA: aceeaşi acriță
ÎNTÂIUL CIOCLU
AL DOILEA CIOCLU

Prima parte

(*Interiorul unui apartament, pregătit pentru o petrecere de familie. Într-un colț, o statuie a unui pompier cu tulumba în mâini. O vitrină, un dulap de haine, masă, fotolii, scaune etc .Bunica, singură în încăpere, butonează la un telefon mobil. Poartă un șorț de bucătărie iar în mână ține o revistă de integrame* .)

Bunica (*voce mieroasă*):

– Alo! Bună ziua! Sunt la radio?
– Da, doamnă.
– Adică sunt in direct?
– Da, doamnă. Doriți să faceți o dedicație?
– Şi îmi aud vocea şi cei din supermarket-uri?
– Da, doamnă, spuneți!
– Mihai, mamă, să nu mai iei lapte, că a luat tata!

(Închide. Îi sună telefonul.)

-Alo, familia Vasilescu? De la pompe funebre suntem.
-Nu, dom'le! Vasileştii sunt vecinii, lua-i-ar dracu! Noi nici n-avem telefon!

(Închide. Formează un alt număr.)

– Bună ziua. Faceți excursii? Sunteți agenție de turism, nu-i așa?
–Da, desigur...
–Spuneți-mi, vă rog, ce stațiuni balneare aveți acolo?
– Aici avem trei birouri , cinci scaune şi un telefon, doamnă.
– În Egipt am vrut să spun!
– Multe. Sharm-el Seih, Hurgada, Taba, Nuveiba...
– Stop... Nuveiba. Nuveiba e bine!
– Când doriți să plecați?
– A, nu, nu plecăm. Doar rezolvam niște integrame... (*Închide*) Unde Dumnezeu am pus creionul ăla? (din *off* " după ureche! ") Nu-mi complica viața. După care ureche?
(Din *off* " urechea dreaptă!") Merci. (*Realizează.*) A! Aud voci! M-am smintit! M-am smintit! (*Se calmează.*) Normal, azi nu am băut nimic.
(*Se apucă să șteargă, de un praf imaginar, niște sticle de băutură dintr-o vitrină. Lângă sticle este o revistă Playboy. Bunica mângâie cu afecțiune sticlele, apoi ia revista în mână și o privește cu dispreț de la distanță.*)

Bunica: Playboy…Când jucam eu teatru… arătam muult mai bine decât fufele astea! Ghiuj bătrân Bunicul, dar uite ce cadou primește de la Andrei! Lasă că nu pune el labele pe revista asta, îl aranjez eu!
(*O pune la loc, încuie vitrina iar cheia o ascunde în șorț. Nemulțumită, aplică şi un sigiliu pe uşile vitrinei, apoi iese. Intră* **Mihai** *, un bărbat cam pe la 45 de ani. Se uită în jur asigurându-se că e singur, scoate un maldăr de chei cu care reuşeşte să descuie vitrina. Admiră sticlele.*)

Mihai: Chivas Regal, original. 25 de ani! Vârsta lui Andrei… 80 de dolari sticla. Tequila original. 50 de dolari sticla. Ia să o aranjez eu pe mama… Te uită ce cadou primeşte ea de la Andrei! (*Scoate niște sticle identice din sacoșa cu care a venit.*)
Apă de izvor! Originală! Cu cinci stropi de alcool rafinat.

(*Substituie sticlele de băutură. Încuie, reface sigiliul . Se furișează afară. Din dulap iese Bunicul. Scoate o scândură laterală a vitrinei și sustrage revista Playboy, nu fără dificultate, aceasta aflându-se în capătul celălalt al vitrinei. O răsfoiește.*)

Bunicul: Ce de mai bucățele, ce de mai bucățele…! Ia să punem în loc o carte de…bucate.Bunica și așa are cataractă, n-o să vadă… (*După ce termină operația de substituire, pune scândura la loc și se așează într-un fotoliu, începând să studieze relaxat revista.*)

Bunica (din *off*): Da' unde doamne iartă-mă a dispărut bărbatul aista al meu?

Bunicul (*Îi aude vocea și se sperie, îi sare revista din mână*) : Iii!...(*Culege revista și se ascunde înapoi în dulap. Intră Bunica.*)

Bunica: Bunicule! Nu e Bunicu. (*Il caută sub masă, după fotolii, în vaza cu flori…Renunță.*) Nu e. E, și dacă nu e, nu e! Mai bine să verific în cartea de bucate o rețetă, să nu murim dintr-o greșeală de tipar, doamne iartă-mă. Da' unde-am pus cartea de bucate! (*Reia aceleași căutări. Sub masă, după fotolii, în vaza cu flori…*)

E, Altzheimerul, Altzheimerul …. Altzheimerul ! Ia mai bine să mă răsfăț cu ceva tare… Chivas sau tequila? Care pică? An-tan-tiki-tan-se-ver-căpi-tan….Tequila.

(*Descuie vitrina după ce verifică sigiliul, ia o sticlă pe care o ține între picioare până încuie și dă să plece, când ia aminte la cartea din vitrină.*)
Cataracta, cataracta… Cataracta!!! Nu mai văd bine. Mi s-a părut că în loc de Playboy scria Carte de bucate. Cum ar fi fost să gătesc de ziua obsedatului meu soț... sexual, firește... niscai rețete din Playboy… salată de mameloane… buci la rotisor… piftie de silicoane… buze moi împănate… Ha, ha... (*Trece în bucătărie.*)

Bunicul (*iese din dulap și se așează relaxat în fotoliu*): Singura femeie care știe precis unde-i e soțul e văduva! (*Intră Magda, agitată. Poartă pe umeri o blană de samur. Bunicul se sperie, ar fugi din nou în dulap dar e prea târziu. Abia apucă să ascundă revista.*)

Magda: Bună, tată socrule. Ce prostie, petreci singur de aniversarea ta! Ce faci?
Bunicul : Nici doi bani. Studiez anatomia mușchilor dintr-o revistă de specialitate. Specia Fufa Erectus. Tu?

Magda: Calculez avantajele unei sinucideri. Nu mai gătești, nu mai speli, nu mai calci, nu mai faci piața, nu te mai isterizezi cu educația sexuală a fiicei abia trecută de majorat de la care ai o mulțime de învățat, nu te mai deprimi atunci când soțul e complet indiferent și nu te întreabă niciodată unde ai fost, cu cine , de ce, de când , până când… motiv pentru care nici amant nu merită să-ți tragi cât timp lipsește adrenalina, spaima că soțul te urmărește și într-o zi te va prinde în flagrant! Cum să te mai bucuri de viață în condițiile astea?

Bunicul: Depresiva mea noră… să te consolez... să nu te consolez...

Magda: Curios, și psihiatrul avea aceeași idee fixă. M-a consolat.... (*Bunicul face ochii cât cepele*)... recomandându-mi să intru în politică. Deja Mihai trage sfori pentru viitoarea mea carieră de senator.

Bunicul: Aia da! Da! Fusta asta mini te recomandă de minune !

Magda (*se fâțâie în oglindă*) : Femeia în politică trebuie să arate bine, dacă vrea să aibă succes. Cu gât de lebădă, cu sâni apetisanți, talie subțirică, șolduri arcuite... perfida manipulare, în toată splendoarea ei goală…Dar ce să fac cu grăsimea asta monstruoasă care atentează la cariera mea de senator? Aaah! (*Se reculege.*)Ți se pare extravagantă ?
Te înșeli. Seamănă cu un discurs prezidențial. Amândouă trebuie să fie suficient de lungi ca să acopere problema și destul de scurte ca să capteze interesul.

Bunicul: Și ce strălucire e!

Magda: Și? Un politician cinstit nu are nimic de ascuns. Hai să te pup și la mulți ani! Las deoparte politica pentru că astăzi împlinești…

Bunicul :Habar n-am! Bunica nu vrea să-mi spună. (*Își aduce aminte.*) Vezi să nu uiți...
Magda: Ce?

Bunicul : Pupiciul...

Magda: Normal că nu... Nu eşti dumneata socrul meu preferat? *(Se îmbrăţişează. Magda ţipă uşor când Bunicul o strânge de fese, nu înainte de a o săruta libidinos.*)

Magda: Bunicule… ai rămas un adevărat taur …

Bunicul: Taurul nu are nevastă. Numai boii au.

Magda: Dacă te-ar auzi Bunica din bucătărie…apropos, de ce nu te implici să o ajuţi?… Doar sărbătorim aniversarea ta!

Bunicul : Ultima oară când m-am implicat la bucătărie a rămas însărcinată cu Mihai.

Magda: Mihai… Soţul meu şi fiul tău … cu care l-am făcut, absolut întâmplător, pe Andrei, nepotul tău din Anglia... (*Magda se schimbă, sub privirile discret- holbate ale Bunicului, în echipament de bucătărie. Şorţ, boneţică etc.*)

Bunicul: Se pune de-un program artistic?

Magda: Ai vrea...şturlubaticule! Nu face un berbec relativ ....

Bunicul: ...cât o gâscă absolută! (*Se amuză împreună.*)

Magda: Gata, pempărsică, m-am echipat. Între 15 şi 100 de ani, bărbaţii sunt precum Cuba, conduşi de un singur membru…(*Îi dă un bobârnac pe scăfârlie.*) Plec să o ajut pe mama-soacră, aceea care roboteşte de zor…

(*Mirela apare şi se opreşte în uşă.*)

Bunicul: …în laborator, prepară buci la rotisor!… *(O vede pe Mirela.*) Curcan! Curcan am vrut să spun.

Magda: A! A venit fiica mea personală.

Mirela: Iar spune Pleistocen poante zbanghii? Eu mă mir de tine, muter, că te dai astfel în bărci! Ditamai viitoare se-na-toa-re!

Magda: Merci! Indiferent de vârstă, draga mea, toţi bărbaţii sunt la fel. Doar salariul diferă. Sau pensia, după caz.

Mirela: Da' de ce umbli cu blana pe tine ca o farfuză, afară sunt 30 de grade şi e vară.

Magda: Ei, şi cu tine! Să mă vadă lumea, să mă remarce, altfel ce motiv ar avea să mă voteze? Iar dacă eşti geloasă pe blana mea,să ştii că este timpul înveţi să te descurci şi singură, ca mine!... Doar n-ai pretenţia ca bietul taică-tu să ne întreţină pe amândouă !?!...

Mirela (*bate furioasă cu piciorul în podea*): Am să mă mărit şi uşchea! Ai să scapi de mine! Contez pe tine să-l birui pe muflea de papone?

Magda: Până la capăt! Aş mai copilări încă o dată....

Mirela: Vrei refresh, madam… Negociem. (*Întinde mâna*.) Marcă banu' cincizeci de parai să nu te dau în primire la aligatorul de papone.

Magda: Doamne, ce limbaj! N-am! Când Mihai îmi pune o sută de dolari în palmă se topeşte pe loc ca fulgul de zăpadă! Scopul soţiei este de a cheltui atâţia bani încât să nu rămână nimic pentru o eventuală amantă.

Mirela: Ţi-ai găsit, babacu şi amantă, Castro şi democraţia! Poate Bunicu'! Pleistocen!

Magda: Mirela, dar de ce ai un obraz mai roşu decât celălalt?

Mirela: M-a pocnit dirigintele , a zis că fac mişto de el.

Magda: De asta nu mă îndoiesc… dar cum s-a întâmplat?

Mirela: Zbanghiul voia să ştie cu se ocupă mama.

Magda: Şi?! Am emoţii !

Mirela: I-am spus că e dansatoare într-un club gay, dansează la bară, clienţii îi bagă bani la chiloţei şi dacă plătesc bine şi-o pune cu ei în boschetii de la intrare.

Magda: A! Cum aşa? E odios! Dar de ce nu ai spus adevărul?

Mirela: Mi-a fost ruşine să-i spun că vei fi senatoare.

Magda: Îngrozitori copiii din ziua de azi, absolut îngrozitori! Draga mea, politica nu e o femeie de moravuri uşoare, cum pretind amatorii!

Mirela: Normal.. e grup de swingeri profesionişti!

Magda *(indignată)* : Aa! Ce oroare! Mai bine te măriţi, e singurul lucru care te mai poate salva! Să fii însă atentă la un singur lucru. Bărbaţii arată frumos şi lucesc până îi inviţi acasă la o nevinovată… veşnic nevinovata cafea… care ne înmulţeşte, secundă de secundă, cu fraza "vino la mine să bem o cafea" . Aşa te-am făcut pe tine, draga mea, între zahărul şi laptele turnat în ceaşca din care ieşeau aburii… savuroasei Lavazza… Iar dacă află că-i înşeală soţia, 90 la suta din bărbaţi îşi strâng bagajele şi se mută la amantă.

Mirela: Ţuşima! Şi!?… eu tot am să mă mărit!

Magda: Bon chance! Am plecat la bucătărie să o ajut pe bunica... (Iese către bucătărie fâţâind din şolduri . Se opreşte în faţa oglinzii.) Chiar sunt oribilă aşa de grasă şi plină de riduri?... Zău că aş avea nevoie de un compliment.

Mirela: Ai o vedere extraordinar de bună…

Bunicul (ascunde revista pe care o studiase pe furiş): Două liniuţe trase pe nas rezolvă problema!

(*Magda, ce tocmai îşi trage nervoasă de zulufi în oglindă încercând să-i repoziţioneze, se opreşte brusc la replica Bunicului. Zâmbeşte tâmp.)*

Mirela: Bunicule, nu vorbi de funie în casa spânzuratului! Ştii că muter îşi trage-n nas mizeriile alea de prafuri!

Magda: Te înşeli, domnişoară! Andrei îmi trimite praf din calitatea cea mai pură! Direct din Columbia! Adică nu trăim într-o ţară liberă? N-am voie?

Mirela: Andrei s-a tâmpit ca voi toţi! O să-l ia cu duba. Uba-uba vine duba! Uau-uau! Uau-uau! (*Magda iese pufnind furioasă* .)
Bunicul (*apropie capul de aparatul de radio*) : S-a spânzurat preşedintele ! S-a spânzurat preşedintele?! Am auzit bine? Şi ce băiat bun era…

Mirela: Auzi, bunicule, cum dileşti un drog uşor de unul greu?

Bunicul: Simplu, e suficient să le cântăreşti.

Mirela: Aşa procedaţi voi în Cretacic? Ce studiezi acolo?

Bunicul (*ascunde revista*) : E… despre nişte femei sărmane, care n-au bani nici de ţoale să pună pe ele.. stau despuiate, ca în dulcea sălbăticie… nu era vârsta de aur a omenirii când umblam toţi goi? Oare mai apucăm?...

Mirela (*fredonează melancolică*): Eu vara nu dorm, nu am somn.. În Japonia centralele nucleare sar în aer una după alta! Pac-pac! Pac-pac! Pac-pac! Ca dopurile la şampanie! Cordon Rouge…Grand Marnier…

Bunicul: Nu te gândi că lumea o să crape de la un cutremur, meteorit sau mai ştiu eu ce tsunami. Când s-o sfârşi hârtia igienică, atunci da! Kaput!

(*Intră Mihai.*)

Mihai : Mirela, ce te-a apucat să-ţi muţi maşina, stătea foarte bine la umbra magnoliei.

Mirela: Să creadă muter că am fost la şcoală.

Mihai : Dar de ce era lovită?

Mirela: Muter? De la natură.

Mihai: Maşina.

Mirela: Am ochit un stâlp. Puuuuuuuf!....Zbang. Şi gata, muci.

Mihai: De câte ori?

Mirela: Mişto e că airbagurile funcţionează. Delete! Mi-am adus aminte. (*Fredonează.*)Mi s-a puus pata pe tine….

Mihai: Dar eşti prea tânără să te măriți, Mirela! Ai abia 18 şi ceva anişori!...Abia ți-ai luat permisul de trei luni! Cum crezi că vei conduce un bărbat, când tu nu poți parca o maşinuță de litraj mic!

Mirela: 18,3 mai exact!

Bunicul: Cilindree? Conduci camioane?

Mirela: 18,3 ani! Acum termin liceul şi deja sunt fată bătrână! Boşoroagă! Ca Bunicu' , din Mezozoic!

Mihai: E, lasă…. nu exagera…Măritişul înseamnă încă un apartament, încă o maşină, întreținere…copiii!
Mirela: Nu-mi plac copiii. Toți vor ajunge ca mine, nefericiți.

Mihai: Îți plac sau nu copiii, ei tot vin….. Plăcerea e pe moment, şocul vine dupa 9 luni. E mai ieftin, puişor, dacă mai stai în casa părintească încă nişte anişori…. 10 e bine? E criză…

Mirela: S-o crezi tu! De taifunul Mirela ai auzit? Eu, eu sunt! Şi apoi, care este diferența dintre prosperitate şi criza? Tu eşti acelaşi, din tenebrele minții tale violate de spaima falimentului oricum nu te scoate nimeni!

Mihai: Să nu rosteşti cuvântul faliment! Prosperitate înseamnă Mercedes, şampanie, vilă la Snagov…

Bunicul: Şi amantă, să nu uiți!

Mirela: Pterodactil, nu te înşuruba să-i dai apă la moară lui papone!
Mihai: Criza înseamnă: metrou, sifon, apartament în Ferentari…
Bunicul:… maică-ta…
(*Intră Magda.)*

Magda: Mihai, dacă nu mă aleg senator, mă sinucid! Soluția e una singură. Trebuie să iau lecții de dicție şi impostație! Rău, rățuşcă, rămurică… şase saşi în şase saci.. bou breaz sare un pârleaz.. (Se îndreaptă spre bucătărie bodogănind, în timp ce Mihai se tot izbeşte uşor cu capul de statuia pompierului. Abia se stăpâneşte să nu explodeze.)…nu e bine, bârlobeaz sare un pirleaz.. nu, birlobeaz sare un pârleaz….cum dracu vine?...

(*Magda iese. Mirela spre Mihai.*)

Mirela: Acum între noi, dacă senatul a şters-o la cratiță. Ca să-mi apăr drepturile, am de gând să-mi angajez avocat.

Mihai: Ştii care este diferența dintre un vampir şi un avocat? Un vampir îți suge sângele doar noaptea!

Mirela: Spune tu, bunicule, din experiența ta de pompier versat în stingerea incendiilor din inima femeilor, cum a fost prima noapte a nunții?

Bunicul (*modest*): E… am avut şi unele mai bune…

Mirela: Dar în principiu, nu e bine să te căsătoreşti?

Bunicul: Păi să vezi cum e. N-am voie să beau, n-am voie să fumez, n-am voie să merg cu amicii la o bere, n-am voie să mă uit după vreo femeie pe stradă…

Mirela: Like. Cel mai bine, te împuşti în cap.

Bunicul: Nici asta n-am voie!

Mirela: Dar e adevărat că în unele țări din Africa bărbatul nu-şi cunoaşte soția decât după ce se căsătoresc?

Bunicul: La fel se întâmplă în toate țările, draga mea.

Mirela: Ultima țigară! De ce costă divorțul atât de mult?

Bunicul: Pentru că merită! E singura investiție garantat rentabilă.

Mirela (*către Mihai, care a urmărit amuzat dialogul celor doi*) : Zgârcitule!... Te-ai înțeles cu Pleistocenu să mă prostiți! Uite, dacă vreți să ştiți, am de gând să mă mărit cu un petrolist. Na!
Mihai (*ciuleşte urechile*) : Cu un… petrolist.

Bunicul: Fotbalist? Dobrin!

Mirela: Petro-list! Nu e bine. Pe-trolist. Aşa.

Bunicul: Ştiu! Ăia cu puţurile! Mamăăă...şi ce puţuri au...

Mihai : De petrol. Dacă e vorba de un băiat serios… aşezat…aranjat... Dar tu…eşti sigură că-l iubeşti?

Mirela: Ăsta-i jobul meu.

Mihai: Dar el te iubeşte?

Mirela: Ăsta-i jobul lui.

Mihai: Şi din ce o să trăiţi?

Mirela: Ăsta-i jobul tău.

Mihai: Păi n-ai zis că e …petrolist?

Mirela: Te rog… Femeia modernă se întreţine singură.

(*Cu o voce lugubră*.)

Dacă anul ăsta nu mă mărit, voi lua o decizie tragică… Emigrez! Aşa cum a făcut Andrei. Chiar dacă voi suferi cumplit schimbând o ţară care nu mă merită cu o ţară pe care nu o merit!

(Mihai schimbă brusc vorba, nu-i convine subiectul.)

Mihai: Mirela, e ziua Bunicului, să lăsăm tonul ăsta apocaliptic! (Către Bunicul.) Ia spune, monşer, se aude că ai mers cu foştii tăi colegi pompieri la un chef de pomină.

Bunicul: Stai să vezi cum a fost. Găsesc un flyer în cutia poştală. "Dacă eşti alcoolic anonim sună la numărul ăsta..." Aşa că am sunat. Era un bar deschis non stop... iar colegii mei întâmplător erau acolo!

Mihai: Am auzit că erai atât de şprituit încât, traversând ringul să ajungi la bar, ai câştigat în treacăt şi un concurs de dans. Ce a zis mama că ai venit târziu?

Bunicul: Nimic, oricum trebuia să-mi scot dinţii din faţă. Mi-a deschis nervoasă uşa… deşi relaţia dintre noi merge ceas! Ea tic şi eu tac… şi mi-a pus micul dejun, un lucru normal la ora aia….

Mihai: Un studiu sociologic arată că bărbaţii, în general, ies la băut din două motive: unu, n-au nevastă, doi, au nevastă. Vezi că îţi atârnă ceva în barbă.

Bunicul: Am mâncat piept de găină şi mi-a rămas sutienul între dinţi. Lasă fleacurile. Ce cadou mi-ai adus?

Mihai: O cutie întreagă. Poftim, să nu spui că te-am neglijat… Pot să mă uit la televizor?

Bunicul (*desface cutia*) : Poţi, numai să nu-l deschizi. Ce sunt aici? Bomboane dulci? Nu mai vreau acre şi expirate. Nu sunt bomboane. Ce sunt hârtiile astea?

Mihai: Facturile de plată. Datoriile.

Bunicul: Nu înţeleg nimic, deşi sunt cel mai inteligent pompier la pensie de pe planetă. Mi-ai făcut cadou datoriile tale?

Mihai: Nu, ale tale. Curent, apă, gunoi, internet, gaz, televiziune, impozitul pe casă, pe maşină, pe coteţul de câine, pe locul de parcare, taxa locală că trăieşti, contribuţia la asigurările de sănătate, asigurarea casei, asigurarea maşinii, a pisicii…

Bunicul: Da' eu nu am pisică. A fugit la vecini, chinezii ăia care s-au mutat de curând. Cred că au mâncat-o, am auzit-o pe chinezoaică mieunând.

Mihai: Pisica! Ai radiat-o că ţi-a ieşit din gestiune? Nu. Eşti bun de plată.

Bunicul: Nu plătesc nimic, se desfiinţează fiscul.

Mihai: Da?!

Bunicul: Adineauri am primit de la ei un plic pe care scria "Ultima înştiinţare"!

Mirela: Aţi auzit vreodată ca vreun pensionar să fie declarat falit? În plus, sunteţi singura specie din regnul animal care se înmulţeşte fără să facă sex.

(*urmare în numărul viitor*)

Foto: Stefan Socaciu

RODICA MARIAN

INCONŞTIENTUL EMINESCIAN ŞI O VIZIUNE A MORŢII CA „UMBRA UNEI VIEŢI ETERNE”

Studiul de faţă se concentrează asupra înţelesului dat de filosoful Lucian Blaga inconştientului, mai ales asupra categoriei complexe a personanţei, ca factor activ în procesul creaţiei eminesciene. Se pune astfel în evidenţă sensul senin al trecerii în moarte, analizat şi discutat în diferite contexte poetice, ca o relaţionare a inconştientului, înţeles ca magmatică consistenţă a sufletului românesc, cu conţinutul procesului personanţei, prin care inconştientul ajunge în preajma conştiinţei creatorului.

Inconştientul are, în filosofia blagiană a culturii, un înţeles diferit faţă de acela statuat la filosofii anteriori, Hartmann, Kant, Leibnitz, Feud, Jung, fiind decantat şi delimitat prin elementele care-l opun conştientului; printre elementele distictive ale conceptului blagian sunt, desigur, trăsăturile prioritare ce incumbă întemeierii categoriilor abisal-stilistice, al căror prim filosof Lucian Blaga se consideră a fi el însuşi. Categoriile abisal-stilistice aparţin „în primul rând inconştientului (şi numai prin personanţă conştiinţei)”, ele „scapă” de obicei lucidităţii creatorului şi funcţia lor stilistică este diferenţiatoare. Blaga trasează de fapt în Trilogia culturii premisele opoziţiei dintre categoriile conştiinţei, pe de o parte, şi categoriile abisale sau stilistice, pe de altă parte.

Categoriile conştiinţei au, la Blaga, un caracter universal, canonic ori ecumenic şi tind să-şi păstreze constanţa structurală. În schimb, categoriile inconştientului au ca principale caracteristici: individualitatea, variabilitatea, permutabilitatea şi „istovirea prin realizările plăsmuite”. Cel mai interesant element din viziunea lui Blaga cred că este personanţa, aceasta fiind o particularitate atribuită inconştientului, însuşire „graţie căreia inconştientul răzbate cu structurile, cu undele şi cu conţinuturile sale, până sub bolţile conştiinţei”[1].

Inconştientul eminescian este de fapt perceput de Blaga ca o personanţă ce se manifestă în chip închegat şi accentuat, în însuşi procesul creaţiei. Procesul personanţei este adăugat celui numit sublimare în psihanaliză (în cadrul raportului conştient-inconştient), dar spre deosebire de sublimare în care se deghizează un conţinut, în procesul personanţei conţinuturile inconştiente ce apar în conştiinţă nu sunt deghizate, ele străbat la nivelul conştiinţei şi se manifestă, cum spune filozoful Blaga, în artă şi în felul de a simţi al creatorului. În concluzie, participarea complexă a personanţei în procesul creaţiei eminesciene se poate contura – şi se cuvine apoi aprofundat – cam în felul următorului citat din acelaşi filosof Blaga: „Un adânc proces, organic-românesc, a izbucnit din «tărâmul celălalt», graţie substanţei spirituale a poetului în primul rând, dar nu în mică măsură şi datorită unor înrâuriri străine, care, reduse la ultima expresie, însemnau de fapt un stăruitor apel la el însuşi”[2].

Se poate pune totuşi problema, din această perspectivă, dacă putem rafina distincţia între cele două procese, şi anume între conştient (personanţă) şi inconştient, pe de o parte, iar, pe de altă parte, între acestea şi imaginaţia creatoare. Cu atât mai mult cu cât ne putem gândi la o atitudine filozofică reafirmată recent de marele lingvist Eugen Coşeriu potrivit căreia ar exista o unitate universală a imaginaţiei umane, însă limba nu este niciodată în întregime suficientă pentru a valorifica contribuţiile intuitive, şi atunci imaginaţia recurge la invenţii analogice şi mai ales dizanalogice (numite în teoria stilistic abisală blagiană ca procese ale metaforei revelatorii) în creaţiile poetice.

Diferenţa conştient inconştient în viziunea descrisă mai sus dinspre filosofia blagiană a

stilului este foarte clară. La nivelul categoriilor conştiinţei se manifestă tendinţa de universalitate, dar însăşi componenta imaginaţiei ce poate fi numită compensativă ori analogică, se manifestă cred, în filosofia coşeriană a limbajului, mai degrabă la nivelul conştiinţei, fie că e vorba de nivelul sensului textual, fie că se instituie încă la nivelul semnificaţiei limbii. Altfel spus, în cazul unui exemplu foarte discutat, cum ar fi forma nearticulată *lună* din celebrul vers „Peste vârfuri trece lună" nu am adoptat cunoscuta şi răspândita explicaţie a efectului stilistic/poetic prin abaterea de la norma limbii comune, ci m-am alăturat concepţiei lui Eugen Coşeriu privind teoria limbajului poetic ca plenitudine funcţională a limbajului. După cum însuşi marele lingvist arată, teoria identităţii dintre limbaj şi poezie este o idee filosofică cu îndelungată tradiţie europeană, mai neclară la Aristotel, limpezită apoi la G. Vico, în *La scienza nouva*, aprofundată de B. Croce şi de Heidegger. Din această perspectivă coşeriană se poate spune astfel că limba lui Eminescu este „limba română pur şi simplu, nimic altceva", iar stilistica care consideră stilul unui autor o selecţie şi o deviere faţă de uzul comun este „cu totul inoperantă"[3].

Aşadar, nearticularea şi efectele ei poetice extraordinare în acest vers, care fac sens cum se spune, cred că nu mai putem s-o numim abatere, ci mai curând plenitudine a limbii române, întrucât în limbajul poetic trăieşte însăşi limba română *posibilă*, „cea care îşi realizează integral disponibilităţile «native», latente în structura sa. Eminescu încalcă regulile limbii române în funcţiune la acea dată spre a face mai vădită întreaga ei putere, dându-i spaţiu să respire şi să crească în voie, să se bucure de propria-i alcătuire"[4]. În acest caz, *lună* din versul eminescian valorifică latenţele limbii române într-un mod care ar putea fi asemuit cu inconştientul care pătrunde până sub zările conştiinţei, adică străbate din latent în plăsmuire, cum ar zice Blaga, precum face personanţa, păstrând din caracteristicile acesteia trăsătura de individualitate. De altfel, în lirica eminesciană s-au mai pus în evidenţă destule exemple de această factură, nearticularea producând aceleaşi efecte expresiv-stilistice majore.

Pentru ce însemnă moarte în viziunea eminesciană am ales această variantă a uneia dintre cele şapte versiuni ale poemului Mai am un singur dor:

Când voi muri s-aud / Cântare de bucium / Să uit al vieţii crud / Şi repede zbucium // Şi-un dulce glas de corn / Ş-o undă nebună / Spre tine-am să mă-ntorn / Lumină de lună.

Moartea în viziunea lui Eminescu are un înţeles complex, decantat şi în cartea mea *Luna şi sunetul cornului. Metafore obsedante* la Eminescu[5], într-un întreg capitol, carte în care tratam pe larg şi legătura între *dorul de moarte*, lună şi sunetul cornului. După părerea mea, acea coloratură proprie a farmecului dureros romantic, este, la Eminescu, mai mult decât o nuanţă a romantităţii, chiar particulară, şi aceasta vine din înţelegerea diferită a misterului morţii, mai întâi ca o **determinantă stilistică inconştientă**, concludent integrată matricei stilistice româneşti, de care vorbeşte Blaga, aparţinând, cred, în bună măsură, categoriei stilistice blagiene (categorie de orientare) numită „simţământul destinului". Cea mai însemnată aprehensiune a morţii, astfel înţeleasă, ca o adâncă izbucnire din inconştient, este răsfrângerea unei credinţe filosofice diferite de arealul schopenhauerian, şi el tributar, după cum se ştie, upanişadelor indice. Dar, aşa cum s-a spus[6], la filosoful german moartea semnifică „Neantul", „Nirvana", pe când la Eminescu moartea este totul, idee genială presimţită şi exprimată intuitiv în prima tinereţe: „Viaţa-i cuibul morţii – moartea e sămânţa vieţii noua" sau însemnarea ulterioară: „Căci Moartea-i laboratorul unei vieţi eterne", gânduri mai profunde ca semnificaţie decât versurile emblematice din *Mureşanu*, mai adesea citate: „Şi azi îndrept aceleaşi crude-ntrebări la soarte/ Şi-asamăn întreolaltă viaţă şi cu moarte"[7]. Trebuie să adaug aici câteva versuri din *Rime alegorice*, reluând obsesiv ideea vieţii şi a morţii sub cupola eternităţii a ceea ce rămâne, dincolo de trecerea fiinţei: „Moarte şi viaţă, foaie cu două feţe:/ Căci *moartea e izvorul de viaţe*,/ Iar viaţa este râul ce se-nfundă/ În regiunea nepătrunsei ceţe./ Femeia goală, cufundată-n perne,/ Frumuseţea ei privirilor aşterne;/ Nu crede, tu, că moare vreodată,/ Căci e **umbra unei vieţi eterne**"(s. n.).

Din această voluptate a morţii, absolut deloc plutonică, prezentă în *Mai am un singur dor, Peste vârfuri* şi încă în multe alte texte poetice eminesciene (precum în altele nu este exclus, la nivelul expresiei poetice, şi un sens subiacent tragic, coexistând ca un fel de contrabalans,

venit dinspre sursele romantismului german), decurg şi alte trăsături ale spiritului şi simţirii eminesciene, cum ar fi seninătatea, confină cu un anume sentiment de indiferenţă dacă nu chiar de dispreţ faţă de lumea instituţionalizată[8] şi a valorilor ei de eficienţă. Există, cum am mai remarcat şi altă dată, o temă constantă a operei eminesciene, un fel de absenţă din viaţă implicit din gândul zbuciumat al morţii, absenţă care transpare marcată semanti în textele poetice. Ceea ce nu înseamnă că nu există şi un filon trăirist în lirica eminesciană, în care sfârşitul existenţei poate fi perceput sfâşietor, eu vreau să spun doar că acesta nu poate fi absolutizat.

În construcţia lirismului eminescian se poate reliefa, cel mai adesea, o anume tensiune între două moduri de gândire, puse implicit într-un fel de context dramatic al opoziţiilor, tratate poetic ca dezbateri nuanţate de concepţii. Este cazul poemului de tinereţe *Mortua est!* (exemplu pe care-l cred chiar revelator), în care se confruntă credinţa şi necredinţa în viaţa de dincolo. Cele două filoane ideatice se structurează expresiv în cele două părţi distincte ale poemului, dar accentul final, atingând blasfemia (De e sens într-asta, e-ntors şi ateu,/ Pe palida-ţi frunte nu-i scris Dumnezeu") nu este de fapt cheagul ideatic major, întrucât în text există un *mise en abyme* revelator: Şi *moartea ta n-o plâng, ci* **mai** *fericesc/ O rază fugită din chaos lumesc.* Conştiinţa poetului privind cele două atitudini în faţa morţii răzbate la nivelul semantic al textului, exact în felul în care se desfăşoară pe parcursul poemului, respectiv dinspre bine spre rău, dinspre încredere spre revoltă: *Dar poate…o! capu-mi pustiu cu furtune,/ Gândirile-mi rele sugrum' cele bune.*

Descrierea feerică a lumii de dincolo, din prima parte a poemului, unde se găsesc şi cele mai frumoase versuri ale liricii româneşti *(Când torsul s-aude l-al vrăjilor caier/ Argint e pe ape şi aur în aer)* este superioară părţii revoltat-negatoare, ca o nouă şi concentrată artă poetică, după cum s-a demonstrat. Moartea este astfel *înălţarea spre o lume vrăjită, mirifică [...],* o lume din care esenţa angoasantă a sfârşitul a dispărut [...] Constatăm deci verticalitate, transcendenţă, luminozitate, armonie muzicală într-o atmosferă de întemeiere magică a universului, ca biruinţă asupra destinului şi a morţii"[9]. Concluziile de mai sus sunt pertinente din punctul de vedere al semanticii textului, nu numai în logica paradoxală a poeziei moderne, cum subliniază insistent autoarele, ci şi în reflectarea credinţei ancestrale în nemurirea sufletului, ca o coordonată a creaţiei eminesciene, despre care un text manuscris eminescian vorbeşte *expresis verbis*[10].

Interesant şi semnificativ mi se pare faptul că o asemenea concluzie care se întemeiază pe prevalarea logicii paradoxale a poeziei moderne poate fi afină şi cu observarea celor două feluri de moarte la Eminescu, din perspectiva unor lecturi în cheie romantică, preaplinul vieţii, cum bine spune Irina Petraş „încăpătoare prin *dorul nemărginit*" reflectându-se în preaplinul morţii. Ca un fin şi avizat analist al temei literare a morţii, Irina Petraş califică tipologic *moartea* la Eminescu în „situarea *meditativ-filosofică* – sau moartea *cugetată*"[11], precizând că Eminescu distinge două feluri de moarte, „una omoară spre a naşte iară, e umbră vieţii, 'o umbră de ocară '", ceea ce ar corespunde cu reperul semantic – „moartea-i muma vieţii" – pe care l-am considerat caracterizant în *Luceafarul*[12] ca text integral. Celălalt fel de moarte prezent în opera lui Eminescu are în esenţă conturul a ceea ce am aproximat prin contextele „nefiinţei" din acelaşi text integral[13], cel care este definit de Irina Petraş – într-un fel similar – printr-un citat elocvent „moartea cea eternă în care toate-s una, / în care tot s-afundă, şi soarele, şi luna...". Cu toate că există această „bogăţie" a morţii, ca şi a vieţii, precum şi deducţia pozitivistă pe care-o induce comentariul Irinei Petraş, în sentimentul morţii cugetate nu mi se pare că există la Eminescu numai un sfârşit „o dată cu ceasul morţii", fiindcă finitudinea invocată în expresia „la nimic reduce moartea cifra vieţii cea obscură" nu este singura atitudine eminesciană. Moartea dorită de Luceafăr, *ca repaos*, ca *linişte de veci* (prin alterul său Cătălin), asemenea cu *îndulcirea* cu *dor de moarte* din „Peste vârfuri..." – sunt un pandant al zădărniciei şi al sfârşitului fără urmări, adică a acelui înţeles al morţii de la care nu se mai speră nimic.

Într-un demers mai vechi, deşi recent reeditat, Mircea Cărtarescu[14] porneşte de la „premisa că fiecare nivel al inconştientului unui artist se manifestă prin diverse mărci în operele acestuia, creând straturile de profunzime ale textului, care devine astfel un model al personalităţii creatoare". Opţiunea metodologică este aşa-numita critică de conţinut, diferitele ei direcţii,

provenind din blocul hermeneutic inițial, care se detașează de psihanaliza clasică pe bună dreptate (fiindcă aceasta direcționează exclusiv argumentele operei spre persoana creatorului). Demersul lui Mircea Cărtărescu tinde, în accepțiunea dată structurilor inconștientului, să desprindă liniile de forță ale „«desenului» engramat în abisul psihic al creatorului". Deși nu face nici o referire la categoriile stilistice abisale ale lui Lucian Blaga, interpretarea lui Mircea Cărtărescu îmbină categoriile inconștientului colectiv (Jung), respectiv arhetipurile, cu dominantele antropologice ale lui G. Durand, cu taxonomia simbolurilor (Bachelard), în scopul „reordonării" poeziei eminesciene „în conformitate cu logica înlănțuirii în structuri și constelații a arhetipurilor specific romantice". La acest nivel intermediar al conținuturilor inconștiente, se detașează locul lui Eminescu în cadrul romantismului european, ca fiind tipic și concentrând structurile mistice ale regimului nocturn. Dar, scopul cărții lui Cărtărescu este descoperirea, pe aceste baze ale structurilor de profunzime, a imaginii interioare unice și irepetabile, „ce anume îl distinge pe Eminescu de toți ceilalți poeți care au existat și care vor mai exista, în ce constă fragranta sa originalitate"[15]. La acest nivel superior de analiză, dedicat imaginii interioare eminesciane, nivel care este cel mai important, abordarea lui Cărtărescu include convergența, în totalitate, atât a conținuturilor conștiente, cât și a celor inconștiente, ceea ce, aș zice, îl apropie într-un fel de ceea ce Lucian Blaga numea **personanță**. Astfel, ceea ce ar consuna cu modul meu de interpretare expus mai sus, sau cu lectura semantică practicată mai ales în *„Lumile" Luceafărului*, ar fi, în primul rând, rezultatul cvasiasemănător privind dedublarea în poezia lui Eminescu. În opinia mea, dedublarea este o figură complexă a textului, funcționând la toate nivelele acestuia, pe când în cartea lui Cărtărescu dedublarea este o consecință a dublului romantic, unificând, în anume situații, dublul erotic cu cel thanatic. În direcția interesului meu privind acum dublul sens al morții, interesantă îmi apare argumentația lui Cărtărescu privind dublul eminescian caracterizat deopotrivă ca „partea nemuritoare, eternă, atemporală, a sufletului uman"[16], dar și purificată prin moarte[17]. Astfel, din punctul meu de vedere, folosindu-mă de observarea și invocarea acelei „împărății a morții create de Eminescu", aș putea spune că idelitatea ca un conținut conștient se suprapune temei morții din profunzimea inconștientului, generând în zona personanței sentimentul unei morți dorite, o propensiune spre liniște, dar și spre idealul indiferenței, al impasibilității.

Revenind la ceea ce vreau eu să arăt, cred că se impune a fi subliniat un aspect care privește sufletele desprinse de contingent ori care trăiesc viața într-un con de evanescență, fiind cuprinse de propensiuni ce prevestesc o existență nematerială, cum este cazul poeților în speță și care este chiar sentimentul unei prefigurate morți, ca stare de grație. Acesta apare nu numai în *dulcele dor de moarte eminescian*, ci și la un poet cu mult diferit ca substanță, precum Tudor Arghezi. Sentimentul cu totul nesfâșietor al morții este poetic asociat cu plenitudinea iubirii (precum Luceafărul confunda *ora de iubire* cu *setea de repaos*), conturând o mângâietoare și neînțeleasă stare de contopire cu înălțimile: *Niciodată toamna nu fu mai frumoasă/ Sufletului nostru* **bucuros de moarte**.//... *Păsările negre suie în apus,/ Ca frunza bolnavă-a carpenului sur/ Ce se desfrunzește, scuturând în sus/ Foile,-n azur.// Cine vrea să plângă, cine să jelească/ Vie să asculte-ndemnul neînțeles,/ Și cu ochii-n facla plopilor cerească/ Să-și îngroape umbra-n umbra lor, în șes. "O, moartea-i un secol cu sori înflorit* / Când viața-i un basmu pustiu și urât" este un exemplu al aspirației spre neființă la Eminescu, dar această opțiune, absolutizată de unii comentatori, nu este antinomic ireductibilă față de efluviile vitaliste ale iubirii, unde, în fond, bucuriile nu pot anihila tristețea intrinsecă a vieții: *Floare-albastră! floare-albastră!.../ Totuși este trist în lume!*

Dispariția fără de urmă în stingerea eternă din ultimul vers al Rugăciunii unui dac, care-i reține atenția lui Emil Cioran în înțelesul ei de chemare a morții, pare să îndrituiască definirea unui Eminescu care se înalță din interiorul morții și din dedesuptul vieții[18]. Cu atât mai mult cu cât această invocație a morții este alăturată de imaginea oamenilor ca „vise-ntrupate gonind după vise". Sunt oare aceste efecte urmări ale unei viziuni care prevalează inconsistența eului, acesta nefiind privit și valorizat ca întruchipând absolutul omenesc?

Constantin Brâncuși spunea foarte frumos: „Cine nu iese din eu, n-ajunge absolutul și nu descifrează nici viața".Versul eminescian care-mi pare că ar concentra această stare neuropeană - opusă concepției despre eul

dominat de conștiința personalității - este din postuma „O'nțelepciune, ai aripi de ceară": *de mă uitam răpit pe mine însumi* și el marchează senina uitare de sine, integrarea eului în univers, mai ales în natură.Luna și sunetul de corn ori de bucium sunt simboluri ale integrării în **totul** universal al naturii, marcând amândouă, uneori nuanțat, experiențele liminale ale momentului de grație în care ființa se unește cu moartea, ca o aspirație a *sufletului nemângâiet* spre *îndulcirea* cu dor de moarte. Desigur nu este vorba de restrictiva condiție socială a eului, ci de entitatea culturală umană care privește identitatea în conexiune intimă cu *totul* lumii, concepție în cadrul căreia moartea nu este o sfâșiere, nici o zguduitoare despărțire, ci un nou început, primit cu sentimentul continuității, existența cu multe dintre cele ale ei se prelungește prin trecerea pragului și nu se spulberă, precum argumenta și filosoful Mircea Vulcănescu pentru mentalitatea ancestrală românească asupra trecerii înspre altă lume, cea de dincolo de viața pământească. Limba română însăși este expresivă în denumirea existenței reale, prin insistenta determinare *lumea aceasta*, iar celălalt tărâm este adesea numit *lumea de dincolo,* cealaltă lume, dar tot lume, adică tot viață.

Un alt filosof interbelic, pe nedrept trecut într-un con de umbră în jumătatea de secol care a trecut, Mircea Florian[19] întrevedea și el, pentru ultima perioadă a creației eminesciene, înfățișarea morții ca o *putere creatoare*. Îmi pare necesar să adaug că la Eminescu, moartea generatoare de viață, și în același timp himerică, inexistentă ca „moarte", („moartea însăși e-o părere") este deosebită de ideea morții ca *neființă*, ca accedere la nirvana, cum în mod aproape constant este înțeleasă de Schopenhauer. (În alte contexte poetice, acest sens al morții este prezent și în creația eminesciană, dar este conotat cu aspirația spre împăcarea luminoasă și eliberatoare, cum se poate vedea în dorul de *eterna pace*, în *setea de repaos*, proiectată ca salvatoare precum revărsarea *liniștii de veci* peste *noaptea de patemi*).

1.Lucian Blaga, *Orizont și stil*, în *Trilogia culturii,* Fundația Regală pentru Literatură și Artă, București, 1944, p. 44.

2.Lucian Blaga, *Spațiul mioritic*, ed. cit., p. 323.

3.Eugen Coșeriu, *Limbajul poetic*, în *Prelegeri și conferințe*, Iași, 1994, p. 159.

4.Ion Coja, *Glose filologice. Peste vârfuri trece lună...*, în „Caietele Mihai Eminescu" VI, Editura Eminescu, București, 1985, p. 172.

5.Rodica Marian, *Luna și sunetul cornului. Metafore obsedante la Eminescu.*

6.George Munteanu, *Eminescu și eminescianismul*, Editura Minerva, București, 1987, p. 121.

7.Vezi și comentariile prilejuite de aceste exemple la George Munteanu, *op. cit*., p. 118.

8.Disprețul față de lume este un leit-motiv al biografiilor eminesciene, dar el este adesea racolat de superbia romantică.

9.Ileana Oancea, Liliane Tasmovski de Ryck, *Mortua est! și oximoronul de identitate ca figură textuală*, în în AUI, secțiunea III. Lingvistică, tomurile XLIX-L, 2003-2004. Studia linguistica et philological in honorem D. Irimia, p. 417-418.

10.Mihai Eminescu, *Nemurirea sufletului și a formei individuale*, în idem, *Opera esențială*, Craiova, 1992, p. 175-176.

11.Irina Petraș, *Despre moarte, numai bine*, în idem *Divagări (in)utile. Viață și literatură*, Editura Eikon, Cluj-Napoca, 2012, p. 163. Alte cărți reprezentative în acest domeniu ale Irinei Petraș sunt, printre altele: *Știința morții*, 2 volume, 2001, *Despre feminitate, moarte și alte eternități*, 2006.

12.Rodica Marian, *"Lumile" Luceafărului,* Editura Remus, Cluj-Napoca, 1999.

13. Vezi capitolul *Antinomia dintre ființa ce nu moare și neființă.*

14.Mircea Cărtărescu, *Eminescu. Visul chimeric,* Editura Humanitas, București, 2011, p. 30-33, 48.

15. Id. ib., p, 104.

16. Id. ib., p. 159.

17."Singuri morții sunt eterni. Pentru dublul său, Eminescu a creat o întreagă împărăție a morții, asemănătoare lumii ideilor platonice.", id. ib., p. 161.

18.Emmanuel Cioran, *Mihail Eminesco*, în Apostrof" anul XII, nr. 11 (138), 2001, p. 13.

19.Mircea Florian, *Gândirea lui Eminescu*, în „Noua revistă română", 1914, nr. 5.

VIANU MUREȘAN

Caracterul agonic al erotismului* (fragment)

Poate că nota cea mai personală a relațiilor erotice, care i-au marcat destinul lui Pavese, este agonia, „lupta de dragoste" în sensul celor expuse cândva de Giordano Bruno în *Eroicele avânturi*. Schema în care a evoluat comportamentul relațional intim al acestuia, conștient, însă prin aceasta nu mai puțin dominator și teribil, e *arhetipul iubire-moarte*, reprezentat de altfel în multe din miturile iubirii în literatura clasică și modernă. Altfel spus, Pavese era conștient că acea parte a vieții lui e prinsă în ontologia unei relații arhetipale al cărei spectacol și consecințe, incontrolabile, exced puterea de asumare a unei persoane sau oricum, a propriei persoane. Condamnat de instincte mai puternice decât cel al vieții, el și-a suferit iubirile, după cum femeile ce i-au polarizat afecțiunea au devenit epifanii ale Dianei și Venerei.

Într-un mod foarte grav asumat, autorul *Meseriei* … a cristalizat avatarul lui Acteon, vânătorul fascinat de frumusețea feminină interzisă, ajuns victima propriilor pasiuni. Asemenea personajului mitic, Pavese a ieșit din sfera mundană a interesului erotic pentru femeie, călcând imprudent dincolo de limesul care marchează teritoriul sălbăticiei, al mitului, al interzisului. Dacă în teologia creștină, unde corpul este captiv păcatului și gol de mister, feței îi revine exclusiv consistența epifaniei, icoană a divinului, în sensibilitatea păgână corpul este încă bogat în mister, fascinant și sacru. De aceea putem vorbi aici de o *teologie a corporalității integrate*, unde fața, nudul și virginitatea își negociază armonios misterul. Diana este simbolul esenței pure a feminității, a virginității ontologice, adică starea de neatins. Pecete strălucitoare, fascinantă, așezată peste misterele naturii, trupul ei nu trebuie văzut, nu trebuie atins, pentru că a vedea e totuna cu a cunoaște, respectiv, cu a viola. Nudul zeiței fecioare clipește ca un ochi al naturii ascunse, iar dacă în răspăr cu puritatea ei ori în batjocură este văzut, el atacă ochii, slăbește vederea, orbește, distruge, suie pe canalele închipuirii, infectează suflarea cugetului, ia mințile, dă patimă și posomoreală.

Virginitatea Dianei e semnul amfibologiei naturii sălbatice, în care divinul și bestialul compun un întreg. Deși ca esență și principiu cele două naturi ocupă antipozii unei dispuneri ierarhice, din punct de vedere morfologic animalicul reprezintă limbajul manifestării divinului, vocabularul privilegiat al epifaniei. Puterea, măreția, imortalitatea se pot revela la fel de bine printr-un fenomen, cât și printr-o specie dintre cele vii, nu neapărat cea umană. Dacă zeii împrumută uneori chip omenesc, acest fapt nu le smintește caracterul binar divin-bestial. În teama și fascinația omului față de zei irupe ambiguitatea moștenirii sale, faptul de-a fi aruncat la răspântia regnurilor de unde nu se poate înălța fără a fi pândit de cădere, unde nu poate cunoaște sublimarea fără a fi terfelit de josnicie. Prin virginitatea Dianei este controlat și ținut la distanță erotismul uman, concupiscent și corupt, e blocat accesul la una dintre tainele majore. Fecioara e transcendența ce protejează alteritatea feminină în pofida oricărei apropieri, ridiculizând intimitatea, apostrofând cu mândrie laică pe orice seducător încrezător în succesul său. Pentru ea întregul trup e față, exprimă în totalitate misterul, de aceea vederea ei înseamnă un act de transgresiune ce atrage după sine inevitabil pedeapsa. Imprudentul, îndrăznețul Acteon piere orbit de strălucirea divinului care nu-i fusese rânduit, otrăvit de misterul pe care l-a ultragiat; este ingurgitat de animalicul naturii sale pentru impietatea de-a fi dorit să-și aproprieze divinul sub forma vehementei lui purități feminine.

Endymion, din dialogul *Fiara* este partenerul virginal al aceleiași zeițe, în versiunea ei elenă, Artemis, sfârșindu-

şi aventura în sminteală. El are privilegiul să o vadă, într-un peisaj silvestru, magic şi lunar de pe muntele Latmos, pe fecioara îmblânzitoare de animale, cruda adolescentă ce hăituieşte prin poieni şi costişe, alergând cu picioarele goale, neatinse de ochi omenesc, cu tunica de blană revărsată peste umeri, încinsă cu strună de curmei, încordând din zbor arcul dătător de moarte. Frumusețea ei austeră, curățenia imaculată a feminității ei sfidează erotismul degenerat, își râde de pulsiunile sexuale ce țin în robie animale şi oameni. Fără a fi mai puțin frumoasă ori feminină decât Afrodita, seducția ei nu se manifestă prin dorință şi nu se finalizează în juisare. Ea cucereşte prin puterea abstinenței – *„nu există zeu sau om care s-o fi atins”* – şi prin frumusețea refuzului îndărătul cărora se simte mândria, divină, de-a fi împlinit în singurătatea ființei tale, căci numai *„nemuritorii ştiu să stea singuri”*. Flirtul ei mistic cu tânărul muritor trădează o anume afecțiune, dar nu în felul celei sortite a culmina cu dezmierdări, a se istovi în voluptate. Ea iubeşte cu gândul de-a prilejui o transă transfiguratoare, în care divinitatea să-i fie revelată şi oferită fantasmatic adoratorului ei. Seducția unei zeițe-fecioare e în sine un fapt nenatural, care provoacă la nivel emoțional pentru a oferi mai mult decât o satisfacție, pentru a se dărui pe sine – gnoză a naturii intangibile.Fascinat de ea, participi la misterul pe care-l încorporează, chiar dacă acesta nu va fi pătruns nicicând.

Destinul lui Endymion pare a fi mai puțin crud, la prima vedere, decât al lui Acteon. Măcar el nu moare, însă contactul vizual cu zeița îl transportă într-o stare de hipnoză, de fantazare erotică continuă, un soi de comă mistică din care nu se va mai trezi, cu toate că aparent se mişcă prin viață cu dezinvoltura unui trăitor comun.Exemplul lui arată – printr-o simetrie inversată, dacă vrem, cu cel al lui Moise biblicul, împiedicat să-şi vadă Dumnezeul şi în acest fel, menajat – că vederea divinului nu se poate produce fără o prealabilă transfigurare a naturii umane. Dacă totuşi se întâmplă, asta duce fie la smintire, fie la moarte. Nu poți vedea divinul ca om, după cum nu-l poți cunoaşte ca om. O atare performanță se produce accidental şi cu riscul major al pierderii de sine. Fie frumusețea, fie strălucirea, adică atributele majestății divine în versiunea ei feminină sălbatică întruchipată de Artemis, captivează insuportabil sensibilitatea adoratoare umană a tânărului Endymion, iar efectul nu este o simplă impresionare estetică, nici măcar o inflamare fantasmatică, ci de-a dreptul un salt alchimic, o transmutație abruptă întru natura divino-umană. Pentru că i s-a arătat zeița fecioară, tânărul va trăi în continuare ca un om, dar se va visa zeu, posedat fiind de farmecul fără de măsură al arătării silvestre. După acel contact nu se mai poate trăi omenește, adică zoologic, cu toate că în adânc stăruie încă pofta sexuală şi apucătura împreunării.

Necontenit vii dinspre mare
şi glasul tău e răguşit,
necontenit ți-s ochii tainici
ca apa de izvor trecând printre mure,
şi fruntea joasă cum
e cerul jos sub nori.
De fiecare dată renaşti
ca un lucru străvechi,
sălbătăcit, pe care inima
îl ştie şi se strânge-nfiorată.

De fiecare dată-o sfâşiere,
de fiecare dată moartea.
Luptăm necontenit.
Cine alege lovitura
a gustat moartea
şi-o poartă în sânge.
Ca buni vrăjmaşi
ce nu se mai urăsc,
avem acelaşi glas,
mâhnirea ni-i aceeaşi
şi înfruntarea ne e viața,
sub sărmanul cer.
Uneltiri nu-s între noi,
nici lucruri de prisos –
necontenit vom lupta.

Vom lupta din nou,
vom lupta necontenit,
deoarece căutăm
somnul morții ce ne-mpresoară
şi ni-i glasul răguşit,
fruntea joasă de sălbateci:
şi aidoma ni-i cerul.
Iată rostul pentru care am fost făcuți, dacă unul

dintre noi pleacă, lovit,
urmează-o noapte nesfârşită,
ce nu e pace, nici răgaz,
nici moarte-adevărată.
Tu nu mai eşti , iar braţele
se zbat zadarnic.
Atât cât ne tremură inima.
Au rostit unul dintre numele tale.
Începe moartea din nou.
Lucru necunoscut şi sălbatic,
ai renăscut din mare.

Iubirea pentru ceva de dincolo de uman schimbă coordonatele vieţuirii, aduce în sine insuportabilul şi denecuprinsul divinului. Endymion o mărturiseşte: *„am înţeles că nicicând n-o să mai trăiesc printre oameni. Nu mai eram unul de-ai lor. Aşteptam noaptea.”* În aşteptările lui, tânărul este cu totul abandonat posesiei divine fie ca fantasmă, fie ca şansă a morţii.Atât de profundă e trauma suferită, încât dorul celei de neatins – fecioara „cu voce răguşită”, care ne aminteşte de femeia reală cu voce răguşită, Tina, care îl va abandona pe Pavese în 1936 pentru un mariaj pripit – ajunge dor de moarte, năzuinţă extatică în vederea comuniunii cu ea, a unei împărtăşiri magic-carnale: *„să-i fiu sânge vărsat dinainte, să fiu carne în gura câinelui ei”*.
Venera, în schimb, cealaltă epifanie feminină, prin trucurile magice cărora frumuseţea ei le dă eficacitate, induce în sufletul îndrăgostitului confuzia dintre natura sexuală a femeii tangibile şi transcendenţa ei ca alteritate intangibilă, la modul radical. Faptul de-a accede la o femeie poartă, desigur, încărcătura unei comuniuni cu alteritatea ei, dar asta nu constituie totuşi mărturia unei asimilări a acelei esenţe, pentru că masca, travestiul, ambiguitatea fac figură comună cu feminitatea. Mitul Dianei exprimă de fapt caracterul magic, malefic al erotismului, când este implicată disimetria ontică, pentru că esenţa feminităţii este intangibilă, în ea ipostaziindu-se de fapt divinul.Declarată sau nu, ştiută sau nu, dorinţa de femeie capătă acuitatea unei aprehensiuni religioase; cel ce doreşte femeia, vrea să i se revele prin ea infinitatea naturii divine, să consume satisfacţia uniunii mistice cu infinitul. Dacă s-ar realiza, situaţia ar presupune extincţia individualităţii, adică moartea naturii finite. Dacă nu se realizează, avântul ce-o însoţeşte îşi reconverteşte energia într-un sentiment al repudierii religioase, al abandonului.Îndrăgostitul aspiră la infinit, iar dacă iubirea nu-i oferă consacrarea propriei aspiraţii, va căuta să obţină acelaşi efect pe seama morţii.
Moartea este *iubita cea mai îndepărtată* sau, mai corect spus, *cel mai îndepărtat chip al iubitei* pe care dorinţa noastră o recunoaşte, cea mai ascunsă dintre feţele femeii de care ne îndrăgostim şi, de aceea, cea mai ispititoare, către care tânjim neştiutori de-a lungul epopeilor noastre ratate. Abia moartea justifică faptul că iubirea nu ne-a fost de-ajuns ca să ni se reveleze prin ea transcendenţa femininului, care să mântuiască sufletul de dorinţă. Infinitatea femininului şi cea a morţii sunt forme de cristalizare ale *„avântului eroic”*, acel tip de pasiune ce-şi asumă semnificaţia cuceririi fie că performează pe tărâmul disputei, fie pe cel al cunoaşterii divinului, fie al întâlnirii cu femeia. Numai un erou al iubirii va găsi în moarte imaginea satisfăcătoare a unei întâlniri cu iubita; cel ce disociază năzuinţa împlinirii, a fericirii prin iubită de riscul sau eventualitatea morţii prin aceasta, nu e dotat cu vocaţie erotică, în orice caz, nu atâta încât să îndeplinească acte de natura *„eroicelor avânturi”*.
Prin sine, frumuseţea feminină în izomorfism cu o natură ideală, arhetipală, constituie o interdicţie, o barieră ontologică în calea ambiţiilor extatice ale iubirii. Iubirea, în tensiunea ambiguă ce-i califică manifestarea, indică tocmai faptul, că celălalt e de neatins în interioritatea lui şi, de aceea, el nu poate fi nici cauţionat, nici alipit fantasmei noastre despre el. *Celălalt-ul* relaţiei erotice e transcendent, fapt care face din fenomenologia relaţiei ca atare un *cult al distanţei* populate cu fantasme, gesturi şi cuvinte. A nu asuma iubirea cu întreaga ei distanţă ce ne separă de iubită conduce la situaţia în care obsesia posesiei, a achiziţiei definitive a celuilalt cu tot cu transcendenţa naturii lui, anulează jocul de prezenţă-absenţă din care se compune dansul erotismului, glorifică rictusul searbăd al unei izbânzi definitive, în pofida zâmbetului incert pe care chipurile iubirii le eliberează capricios.
Mişcare în care apropierea şi îndepărtarea îşi croiesc reciproc formele de expresie, iubirea nu se descrie în principal prin notele unei ontologii a existentului, cât mai curând a activităţii expresive, a unei elaborări de energie semnificantă. Lipsa de substanţă şi de corporalitate a sentimentului, care coabitează necesar cu un corp anume, face ca proximitatea să rămână viciată

mereu de incomensurabilul afecțiunii. Desigur, iubita poate fi *aici*, tangibilă și imediată, însă acest câștig nu garantează reciprocitatea sentimentului, oricum, nu pe termen nelimitat. A fi *aici* este un indiciu al coabitării persoanelor, însă spațiul iubirii, cel afectiv, nu se reduce la aceste măsuri exterioare ale distanțelor. Apropiere și depărtare reprezintă, pentru ceva de natura sentimentelor, tensiune a focalizării, și numai în numele unui clișeu cultural putem spune că iubirea este sentimentul apropierii. Distanța însă explodează odată cu fantasmele, inevitabile și de necontrolat în genere, inflamate și stihiale în cazul manifestării lor erotice. Iar dacă fantasmele constituie barajul zidit de afecțiune între parteneri, trebuie spus că iubirea este tocmai arta de-a escamota distanțele impuse de universul fantasmatic.

Ce poate fi înțeles din existența unei iubiri dacă nu exact modurile în care ea se exprimă pentru cel ce-o resimte și pentru cel căruia îi este adresată, în registrul unei duble mișcări – afectarea de sine și afectarea celuilalt? Fiecare gest expresiv generează afectări de natură să inducă amprente în relația erotică, între parteneri circulând un anume curent simpatetic, chiar dacă ar trebui să funcționăm la nivelul unei complementarități ideale, a unei structuri androginice pentru a face din simpatie o regulă a relației. În multele ei elaborări echivoce, polaritatea erotică e calificată de o neliniște agonică, de cecitatea concupiscenței și apetitul dezlânat al coabitării capricioase.Pavese, cel puțin, a consumat mare parte a relațiilor lui la acest nivel. A suferit pentru că dorea companie, a urât pentru că iubirea nu i-a adus fericirea visată, a dezamăgit femei a căror natură depravată o preamărea în secret și de care dorea să profite pe față,a manifestat gelozie pe situații pe care le disprețuia, și-a dorit moartea pentru că n-a mai putut continua să dorească femeia în chip naiv, deoarece viitorul nu putea să-și liciteze altă mască decât cea de după care strălucesc ochii Meduzei. Un viitor fără chip femeiesc ar fi adus prea mult cu moartea și, poate de aceea, în *gestul sinuciderii a izbucnit de fapt extazul lui erotic*.Moartea – o femeie invizibilă în ale cărei brațe te oferi fără stânjenire, de al cărei miros atârnă o oarbă ceremonie; moartea ai cărei ochi rămân deschiși după ce chipul tău va deveni o pată pe pânza întunericului și te va vedea atunci când vei crede că ești absent.

** (Fragment din eseul PAVESE. Omul jignit, Edit. Limes, 2011)*

DENISSE HUZUM

AICI

poți să taci
indivizibil
cu tine lumea va fi întotdeauna altfel
fără celălalt
timpul nu este niciodată monogam
poate doar un grobian infatuat
care clonează libertăți
fără greutate
fericirea există
doar ca paliativ la autosugestie
în interiorul meu ești
acoperișul tuturor păcatelor mele
primordial
ce nesupunere
ce îndrăzneală
să iubești mai mult
decât o coloană totul
devine boală dacă viața transcende
în noi pământul…

LE PRINTEMPS

poți
să inventezi o indispoziție fără a fi
ipohondru în toate
inovator
îți rămâne o dimineață umedă pe un semn
o pleiadă de sunete
șchiopătezi într-un idiom viral
întrebi de ce ți-e altfel
timpului
vindicativ
nu îi aparține nimic teluric…

ELIZABETH BROWNING
(1806 - 1861)

Sonete portugheze

I.

Cum Teocrit cânta visai odată,
Anii cei dragi doriți ca balsam iar,
Ce fiecare poartă-n mâini un dar
La tineri și bătrâni, dați morții plată.
Și cum visam în limba lui străveche,
Văzui treptat văzduhul tot în lacrimi,
Tandrii, nefericiții ani sub patimi,
Ai vieții mele, geamăt în ureche,
Ce umbre aruncară peste mine.
Atunci mișcă o mistică nălucă
În urma mea, ce părul mi-l apucă
Și-un glas biruitor strâns mă reține...
”Ghicește cine sunt?” ”Moartea” i-am spus.
”Nu ea, Iubirea”, fu de-argint răspuns.

II.

Doar trei făpturi din universul sfânt
Auziră ce-ai spus, El, tu, eu ascultând,
Și unul a răspuns de noi aproape,
Și-mi blestemă aceste pleoape.
Fu Dumnezeu, povară peste ele,
Ochii mei amendați să nu te vadă,
Când moartea mi-ar fi fost mai blândă radă.
Divinul ”Nu” dădu poveri mai grele
Decât oricare, o, prieten drag!
Nu e pe lume om să ne separe,
Mări să ne schimbe,vânt să ne supună,
Mâinile peste munți punte se fac
Și între noi cerul desfașă tare
Un jurământ pe veci dintr-o stea bună.

III.

Nu semănăm, inimă princiară!
Altfel ne sunt folosință și soartă.
Îngerii slujitori uimiți se poartă
Când àripile își ciocnesc afară
De-a curmezișul între noi și treacăt.
Gândește-te că ești reginei oaspăt.
Te zălogesc ochi cu lumini mai mari
Decât în lacrimi am ca să-mi apari.
Cum să privești de la ferestre-n jos
La mine, biata, obosită-n noapte,
Cântând mă reazem de un chiparos.
Pe fruntea ta e mir, pe a mea rouă,
Doar moartea fățuind pe amândouă.

IV.

Chemată-i viersuirea-ți în palate
Grațios cântăreț de mari poeme!
Cu grijă-i dansul rupt, atent la toate
Cuvinte noi ce-ți vin pe buze, Semne.
Poți să ridici un prea sărac zăvor
Pentru-a ta mână și să rabzi să-ți lași
Cu fald de aur versul peste pași
La pragul meu de nimeni știutor?
Ridică-ți ochii, vezi ferestre sparte,
Buhe și lilieci au locuință!
Din corzi de greier cânt, tu din mandoră.
Ce pustiire! Singură, departe...
Tăcere! nu-i ecou de altă oră,
În mine plâng dând glas ție ființă.

Traducere: Miron Kiropol

MARIAN VICTOR BUCIU

Riscul cultural „exclusivist, subiectiv, elitist”
O carte în dezbatere
Aura Christi, Dostoievski – Nietzsche. Elogiul suferinței
Editura Academiei, 2013

Riscul cultural și creator de tip „exclusivist, subiectiv, elitist”, probat plenar aici, prin(tre) Dostoievski și Nietzsche, se cuvine încurajat și elogiat, atât pentru raritatea, cât și pentru exemplaritatea sa.

Într-o confesiune preliminară la acest volum (Dostoievski – Nietzsche. Elogiul suferinței, Editura Academiei 2013), Aura Christi dezvăluie unele circumstanțe biografice, familiale și familiare, care i-au precedat eseul, evidențiat ca interdisciplinar: lectura, dar și scrisul, mediate de boală, îndeosebi de miopie. Autoevaluarea programatică a opului oarecum masiv (și a… hopului biografic) ia chip radical: pretenția sa este de a fi produs un eseu „exclusivist, subiectiv, elitist”. Asupra procedurii se-ntoarce în începutul, cum spuneam, ponderosului, dificilului său volum. Mai întâi fixează evantaiul legat la vedere al temelor, comune lui Dostoievski și Nietzche, în chip de nesfârșită recurență: viul, masca, Iisus, raporturile dintre sclav-stăpân, maestru-ucenic, supraomul multi-ipostaziat, amoralitatea, decadența, motivul suferinței – subliniază, în corpul cărții, de altfel precizat în titlu – în principal. Cât privește metoda, deduc că ea este una cumulativă. Un soi de hiper-metodă, de sincretism sau de totalitarism procedural. Fără grija clivajului intern. Am luat act de autoreflexia procedurală adiționând precizările, de regulă succinte, neexplicate, pe parcursul scrisului, respectiv (auto)lecturii. Conștientizată este o interdisciplinaritate subiectivă, determinantă în eseul mentalitar, critic, filosofic. Se adaugă metoda descriptivă, de altfel inevitabilă, dar, citim în alt loc, și aceasta ajunge personalizată, cât se poate de original și paradoxal: descriere imaginativă, antihermeneutică. Totul se află pe o undă de șoc: la operă de elită și elitistă, lectură pe potrivă – foraj într-un „mecanism abscons” (294). Surprinzător, și din nou șocant, doi prozatori, Proust și Musil, balizează extensia procedurală. Mai întâi, iată, metoda reanalizei fragmentariste și multiunghiulare, a baronului proustian Charlus, apoi metoda musiliană, definită ca fiind una a prolixității deliberate. Un tematism deopotrivă propriu și impropriu induce printr-o precizată supunere la obsesiile tematice. „Tipologia”, suprem performantă, potrivit mai jos citatului N. Breban, este o aplicație preluată de la M. Bahtin, ilustru poetolog interesat, cum se constată acum, de (de)dublarea parodică a personajelor. Distanțarea de critica universitară, doct-superficială adesea, desigur, postura afișat antipostmodernă, tipologia privată de naratologie, permițând identitatea autor-narator (este îngăduit Lev Șestov, care, în Dostoievski și Nietzche, crede că și autorul Idiotului vorbește prin Mâșkin), îi aparțin autoarei, chiar cu subliniat orgoliu.

Aura Christi scrie deliberat obsesiv, maniacal, asumat. Alege sau – ceea ce este același lucru – se lasă aleasă de scrierea, consecutivă lecturii, marcată, la exemplul lui Fr. Nietzsche, de lentoare, multiperspectivism, aprofundare. Limbajul, uneori inventiv lingvistic (oameni timonici, „să vulcănească”), prin recurs la recunoscute „analogii enorme”, este și poetizant. Fie în siajul lui Breban: suferință gâfâindă, viscerele sufletești, haina psihicului, stomac moral, oglinzile carnivore sau oglinzile eurilor carnivore. Dar fie și coborât în argou, familiaritate nudă: va bodogăni, mârâie, „limbajul său (al lui Kirillov, n.n.) de muscă contradictorie și parșivă”.

Analiza ei este oprită de confesional, și atunci comunică nedumerirea mamei de a-i ști eseistei legăturile (inter)mundane, adânci, de tip existențial. Cea care scrie textul pe care-l avem sub privire poate recunoaște și excesul asupra unor aspecte puțin semnificative, abuzul de citate necomentate. Se poate chiar autocalifică negativ într-un poem citat (fapt încă mai extins în

opera sa poetică de care nu mă ocup direct aici). Şi tot de metodă (fapt straniu, datorită libertăţii şi complexităţii sincretice: postmodernistă!) ţine inserarea de poeme proprii, adică ceea ce aş numi referinţa intra-textualistă. Acesta înseamnă referinţa la propriul scris anterior, la toată opera: la romanul Noaptea străinului, scris întru aparenţa fantasticului şi esenţa realismului abisal, subteran, ca atare dostoievskian, ori, în vreo trei rânduri – citeşte: contexte – la formula conceptualizantă: istm ontic. Iată ce pot spune, preliminar, despre acest eseu, care se vădeşte pe o latură, liric, patetic, recurent, circular, însă fără a se dispensa de pregnanţa analizei. Să notez ce reţin şi din textele de escortă. Din postfaţa scrisă de Şt. Borbely reţin mai puţin opoziţia ostentativă la hermeneutică ori, într-o şi mai mică măsură, conexiunile temei limitei la peratologia lui G. Liiceanu. Restul se impune parcă de la sine: dionisiacul şi apolinicul trăirii bolnave şi suferinde, atacate, după Nietzsche, cu asumare şi naturaleţe, în paradoxul, indeterminarea şi excesul lor, în afinitatea sau confinitatea autoarei cu maestrul Breban.

Pornind de la propuneri explicite, şi acestea recurente la autoare, în prefaţă, Nicolae Breban extrage din volum o metodă aproximată, cu largheţe, drept eseistică. Mai apoi, într-un fel, acum, restrictiv, o califică drept circulară şi proustiană. Pentru ca, în „sinteză", să fie precizată, acceptată la propunerea eseistei, ca fiind interdisciplinară. E cazul, socotesc, aici, al unui comparatism extins, însă dincoace de proceduri zise universitare, cu o erudiţie vie, printr-o lectură pe deplin trăită. Nu multiplele referinţe comportă obiecţie, una de aspect neesenţial, dar, în unele rânduri, antologarea şi reprimarea glosei. Eseul este dispus de Breban într-o linie deja venerabilă, de perenitate şi inactualitate, trasată de N. Steinhardt şi Al. Paleologu. Calificat tranşant drept curajos, nou, fin, original, eseului i se evidenţiază riscul limbajului, ba chiar şi experimentalismul. Fapt surprinzător la marele romancier, declarat mefient faţă de (neo)avangardă. Chiar şi faţă de postmodernismul, de care unii îl descoperă totuşi ataşat spontan, intuitiv, uneori în postură de precursor. Dar aceştia nu sunt, desigur, cei care nu le recunosc calitatea reală nici precursorilor noştri substanţial înnoitori, producându-le iritare şi dezicere de demersuri comune dintre cele curente. Eseul înlănţuie cu tărie mai multe teme, peste care Breban aşază amoralitatea, o supratemă, în siajul gândirii lui Fr. Nietzsche, făţiş reanunţată ca fiind tratată de el însuşi în eseul Aventurierii politicii româneşti, prin boala hybris-ului. Fundalul şi fundamentul articulării eseului, afin şi confin prefaţatorului, coboară, spre a se ridica, în filosofia presocratică, centrată asupra ontosului, a viului, cu termenul, mai curând deconceptualizant, luat în uz de autoare. În fine, tot aici, Breban recunoaşte, mai presus de toate, izbânda reflectării personajelor. Fără naratologie, constat că rezultă o originală şi profundă tipologie (nu în sens tahonomic) a romanului. În această privinţă, citirea unui personaj al lui Dostoievski, Mâşkin, idiotul, împinge eseul, cum se mai observă, în pragul de sus al capodoperei. În prefaţa sa, Nicolae Breban prevede faptul că eseul „va fi ocultat sau răstălmăcit". Cred că ocultarea este conjuncturală sau contextuală, de altfel, într-o (rea) măsură, chiar pentru scriitorul însuşi. Răstălmăcirea potenţială şi textuală avertizează în mod repetat (im)postura curentă a metodei şi a interpretării. Amândouă par ţintite sau ţintuite asupra lui Dostoievski şi Nietzsche. Şi privesc un context metodic şi hermeneutic larg, universal. Dar riscul cultural şi creator de tip „exclusivist, subiectiv, elitist", probat plenar aici, prin(tre) Dostoievski şi Nietzsche, se cuvine încurajat şi elogiat, atât pentru raritatea, cât şi pentru exemplaritatea sa.

GEORGE VULTURESCU

Dacă ne pot găsi corbii

Până în miezul acelei zile
nu mi-aş fi putut închipui, smintitul de mine,
că umbra îţi poate rămâne în urmă pe zidul
ruinat al cetăţii Zothmar
şi din ea poate ieşi un orb să te întrebe:
„Crezi că o piatră îşi poate uita numele?...”

Smintit şi orbul: nu înger, nu dihanie;
şi totuşi o duhoare de var: să fug? să-l ascult?
Orbul vorbea cu o voce în care piatra
părea că se răzuieşte de piatră,
zgrunţul de nisip părea să se fărâme
de zgrunţ de nisip.

„Te pot însoţi prin crevase şi văgăuni
ale beznelor, zise. Îţi voi arăta
fagurii de cenuşă din cavernele pietrelor
la care vin să se alăpteze visele
precum vin fluturii pe nămolurile bălţilor...”

Ştiu roiurile de fluturi ai gârlelor din
capătul satului meu, Tireac. Intram după ei
până la glezne, până la genunchi afundându-ne
în smârcurile mlaştinilor cu Ioan, mortul
meu tânăr, care-mi spunea:
„Când atingi o aripă de fluture
ştiu că suntem în preajma îngerilor...”

Nu era *un dincolo* sau *un aici* când am
trecut zidul. Mereu l-am crezut pe
William Blake – trebuie să fie şi în Infern
un *drumeag* de deslușit. Eram chiar în
spatele lui, ademenit şi de această dată,
căci el era: un Prelat al Ochiului Orb,
al minelor lui cu păianjeni şi molime
de cenuşi.

„E mai uşor dacă scrii, mă povăţui Prelatul.
Scrisul îţi desfoliază întunericul din jur.
E ca un lămpaş din satul tău din Codru:
nu-ţi luminează ţie, îi ajută doar pe
Ceilalţi să te vadă...”

Totul semăna cu întoarcerea unui beţiv în
odaia lui: zidurile devin lichide,
obiectele se descleiază şi se-ncleiază la loc,
genunchii tăi sunt un aluat nedospit.
„Lasă mereu o *uşă deschisă în minte*, îmi zise
Consulul lui Lowry, de care părea că mă
reazim, *întru întâmpinarea nemaiîntâlnitului,
a spaimei ieşite în calea resemnatei spaime...*”

Am scris mai departe:

– Pe fagurii ochiului orb stau roiuri de viespi.
Mierea lor neagră curge şi infestează râurile;
peşti roşii sar afară din ape, le cresc
picioare cu unghii – aleargă cu ele şi
atacă pietrele: intră sub coaja lor
şi clocesc ouă viermănoase.

Mi-ar fi prins bine cuţitul meu de codrean,
mi-am zis într-o vreme printre umbre.
„Poţi să-l ai, mi-a şoptit Prelatul-însoţitor.
Desenează-l pe nisip...”

Am privit nisipul amintindu-mi liniile cuţitului
şi ele se umpleau de plumb
precum o oglindă se umple de chipul din faţa ei.
S-a ridicat singur până la palma mea:
era încă fierbinte, la fel ca atunci când
l-am primit din mâna caldă a bunicului Achim.

Mai departe n-am reuşit să scriu:

mâna mi s-a făcut de nisip ca și cum ar pipăi
morții pe sub luturi:
îi întindea unuia o piatră și el o mânca
precum cuvântul mănâncă literele.

Acum doar văd:
lângă Prelatul-însoțitor a apărut un orb.
Apoi încă unul. Și încă unul.
Întinseră mâinile spre mine. Era
precum m-ar fi atins aripi de fluturi.
„*Nu suntem cu tine, ci cu El*, îmi ziseră.
Asta e taina noastră..."

Îmi arătară un coșciug: era deschis
și în el era un enorm ochi roșu. Sub el era un
cadavru plin de ochi supurând.
„*Sau vrei să întrebi cârtița?*" mă trase
de mână Blake, sau Prelatul-însoțitor
care râdea cu versul lui Blake.

Atunci l-am recunoscut: cadavrul supurând
de ochi din coșciugul roșu era al lui Ernesto Sabato.
Și sub el era un alt coșciug cu un enorm
ochi roșu gata să-și deschidă pleoapele.
Corbi negri plonjau și așteptau deasupra.

Ochiul cu care am văzut asta
s-a făcut nisip. Mâna care scrie a rotunjit
semnele literelor în praful lui. Și ele s-au
umplut de nisipul ochiului precum oglinda
se umple de trăsăturile celui din fața ei.
Și cârtița este în nisipul lor
cum tu ești în oglinda în care te privești.

„Trebuie că sunteți smintiți, le-am strigat.
Iisus l-a înviat pe Lazăr din morți!
Voi vă prosternați în fața celui care v-a hulit
înfățișându-vă cu pielea rece de reptile și
lipitori! Vă prosternați în fața ereticului Ochiului
Orb care v-a numit otrepe –
păzitoare ale viselor și coșmarelor!"

Prelatul-însoțitor s-a apropiat de mine cu îngăduință:
„În fiecare om există un orb care bâjbâie..
Scrisul e un „cercetător al răului". Acum știi:
în ochiul orb sunt gravate ambele fețe ale lucrurilor...
Sau vrei să întrebi cârtița?..."

Nu era *un dincolo* sau *un aici*,
ci eram lângă ruinele cetății Zothmar,
în parcul cu sălcii de pe Someș
și părea că mă sprijină pe pietre poetul Ion Baias
ca să pot scrie versul lui Blake pe zid.
Cu o mână îmi arăta corbii planând deasupra
orașului:
„Vrednică este cârtița, mi-a zis.
Vrednică este și nu iese din lut precum ochiul
din carne..."

În caligrafie nu sunt litere bătrâne

Bătrână poezie cu
zbârcite versuri
te duc de mână
ești rece și mi se lipesc degetele
de pielea ta
precum mi se lipeau de geamul
înghețat al ferestrei

„... Ce femeie și-a găsit
băiatul acesta, șoptesc după
ulucii gardurilor sătenii.
Bine că a murit mama lui, Irina,
și nu-l poate vedea, săraca ..."

Pe uliță, din vârful carului, mă strigă
Moș Achim:
„Trebuie s-o arătăm de-a lungul satului:
miresele care devin femei înainte de noaptea nunții
vor fi purtate pe colții grapei, în car –
numai ochii satului le poate spăla trupul ..."

...Merg spre biserica veche,
te duc de mână, bătrână poezie,
ca pe-o mândră crăiasă.
Știu că ai iubit și ai mințit înaintea mea,
te-ai lăsat dezbrăcată în odăi de purpură
și-n taverne sărace,
mâini pătate de sânge și mâinile caligrafilor

din mănăstiri ți-au sfâșiat cămașa de pe sâni,
cum și eu ți-i mușc în noapte, nemernicul,
care te las purtată pe colții grapei din sat
cum este scris:
ochii cei vii și ochii cei morți să fie de față

Șapte zile și șapte nopți
cu mâinile mele voi jupui căprioarele de
pe Pietrele Nordului
și blana lor tandră ți-o voi așterne sub șolduri
cu mâini de scrib nemernic care știe
că în caligrafie nu sunt litere mai bătrâne
decât bulgării de sub colții grapei

Titir al Nordului

Motto:

„Paludes … e povestea terenului neutru
care le aparține tuturor …”

(Al. Gide – *Paludes)*

Scriu despre un Nord pe moarte.
Ultimul poet care a scris despre Nord a murit.
A murit și ultimul cititor
care a citit poemele sale și nu li se mai știu numele
Îmi place în Nordul meu pe moarte
ca unui Titir din Vergiliu care a primit
doar pământul pietros pentru oile sale

Pe piatra pe care stau scrijelind literele
noului meu **Paludes** s-a târât șarpele:
furnicile au găsit firide, circumvoluțiuni pe unde
trec zilnic, picătura de ploaie a spălat
găinațul păsărilor.

„Scriu despre Nord, îi spun pietrei;
despre Nordul care moare în pietre, în sihlele
din ochii lupoaicelor, în oamenii care zdrobesc
piatra stâncilor și o încarcă pentru câțiva galbeni
în trenuri ...”

„Titir era fericit și cu pășunea lui pietroasă
pentru că nu era ultima; tu ești fericit că ești ultimul
care scrii despre un Nord pe moarte?...”

Dacă stai pe o piatră într-un Nord pe moarte
ai timp să vezi cum o pană se desprinde din aripa
vulturului și se rotește deasupra crengilor precum
o mână care face semnul crucii pe un piept schilav;
ai timp să vezi cum pețiolul crud al mugurelui
de brad este molfăit de câțiva viermi castanii;
ai timp să vezi cum bruma se înfiltrează în nervurile
frunzei precum lichidul perfuziilor în trupurile
tremurânde de pe patul spitalelor; ai timp să te întrebi:
oare literele pe care le scrijelez sunt oile
unui Titir al Nordului? Oare nu stau ele în frescă
precum oasele în morminte?....

„Nu sunt în scrisul tău, zice piatra.
Precum o mamă smintită păstrează la sân
gura copilului mort așa țin eu literele atârnate de fresce
până când vine ochiul care se cutremură și se
smintește deasupra lor ....”

Tresar: dacă e orb ochiul care trece pe lângă litere?
dacă e acoperit de solzi?
Dar în vale se aud ciocanele celor care sparg
Pietrele Nordului și le încarcă în trenuri, în
camioane –
piatra e împrăștiată peste tot în lume
precum e scris că va să fie: **piatră peste piatră**

Sunt **constrâns** oare să stau pe Pietrele unui Nord
care moare? (Îl aud pe Platon șoptindu-mi printre
gratiile peșterii: „să spui ca un adevăr ceea ce vei
spune”) Titir credea că pășunea lui este ultima,
că Domnul nu-i poate da alta, mai mănoasă?

Smintit stau pe o piatră din Nord și aud
nisipul vălurindu-se sub coaja ei
și vântul îl răscolește
Vânturile se întețesc
scriu despre pietre pe care le spulberă vântul
scriu despre un Titir care își putea tunde fericit oile
dar lâna literelor mele cine o tunde?

LUCIAN VASILESCU

Cuvintele cad bolnave *

*
* *

în țara mea e o veșnică primăvară. în țara mea înfloresc toate bubele pământului. tot aici, de mai bine de cincizeci de ani, îmi locuiesc și eu neputința. nevolnicia. neîmplinirile. umilința.

aici mă simt eu acasă. un preș de șters picioarele la intrarea din dos.
aici mă descompun de mai bine de jumătate de veac.
aici mă afund, zi după zi,
tot mai jos.

în țara mea răsună codrul de manele. și viața mea joacă îndrăcit după ele.
în țara mea apele susură în ritm de manea. și viața mea se scurge-n hazna,
odată cu ea. durerea mi s-a schimbat în plăcere, arsura o simt
ca pe-o mângâiere.

mă rog și eu, ca tot omul. dar icoana la care mă rog s-a tocit și s-a șters. mă rog la o ramă goală. mă rog fierbinte, ca un cazan cu smoală. țara mea mă iubește. mă strânge în gheare. îmi adapă zilele cu disperare.

aflu, zi de zi, de la suferință, că-s viu. aflu, noapte de noapte, că trăiesc în pustiu. și asta e bine. mă îmbărbătează. îmi confirmă că n-am ajuns în zadar la amiază.

în arenă, dumnezeu zdrăngăne din clopoței, costumat în arlechin. când a sosit,
a spus c-o să facă doar câteva tumbe, c-o să stea puțin. cât să-i vedem și noi
pe îngeri umblând pe sârmă. zburând la zidul morții. plutind la trapez, sărind
de colo-colo prin cercuri de foc. așa a spus și de atunci circul n-a mai plecat deloc.

din girofaruri, stelele sclipesc deasupra noastră, pe cer. în limba mea
cuvintele cad bolnave, se umflă de puroi, apoi pier. viața e,
de la un capăt la altul, o feerie. un accident fără supraviețuitori.
o poezie din care cuvintelor li se croiesc sicrie.

în țara mea eu sunt un răspuns, dar n-am întrebare.
în țara mea locuiesc un coșmar cu ieșire la mare.

*
* *

când a început, viața mea a început de sus. ca o promisiune. ca un răsărit
de soare la apus. zeii, congestionați la față, suflau în goarne. în parcări,
toate mașinile cântau în cor, din alarme.

când eram eu mic, țara mea era mare. se întindea de la mine și până hăt,
la hotare. unde avea vecini – niște oameni care vorbeau altă limbă, niște străini.

cu cât creșteam, țara mea se făcea tot mai mică. într-o vreme, ea se întindea
de la mine și încă puțin după strada mea. unde avea vecini – niște oameni
care vorbeau altă limbă, niște străini.

acum, la cincizeci de ani, țara mea s-a boțit de tot și-a
încăput, toată, în mine.
se întinde de la cap la picioare și are unghii la hotare.
acum e fericită:
toți îi sunt vecini – niște oameni care vorbesc altă
limbă, niște străini.

îmi amintesc că, atunci când a început, viața mea a
început de sus.
ca o promisiune. ca un răsărit de soare la apus. zeii,
congestionați la față,
suflau în goarne. în parcări, toate mașinile cântau în
cor, din alarme.

dar timpul, ca tot timpul, a trecut. nimic nu mai este
acum ca la început.
zeii ori au murit, ori au plecat – nimeni nu știe.
mașinile, și ele, au ruginit.
pe ecran mai pâlpâie doar cuvântul sfârșit.

acum, țara mea-și doarme somnul de veci, chircită în
cripta de carne.

*
* *

în limba în care scriu nu mai visez demult.
în limba în care visez nu mai scriu. în limba
în care trăiesc nici nu-s mort, nici nu-s viu –
în limba mea vântul doar mai învârte cuvinte-n pustiu.
în pustiul unde mă tot cufund în zare.
în zarea unde se sting, rând pe rând, ultimele cioburi de
soare.

în decorul descris anterior îmi voi face tiptil apariția
(din stânga scenei) înveșmântat în viața mea stinsă,
strălucitoare. orchestra va sublinia, cu scrâșnete
adecvate,
această întâmplare. iar spectatorii ne vor ovaționa,
ridicați în picioare.
pe mine și pe viața mea stinsă, strălucitoare.

și peste noi toți va cădea cerul, ca o cortină pictată cu stele,
cu lună și soare.

și va fi un extaz.

și va fi desfătare.

*
* *

în limba în care scriu nu se mai trăiește demult.
doar se moare. ba de rușine, ba din disperare.
și dintr-un soi de singurătate – dintr-un soi de fericire
răsucită, întoarsă, ca o brazdă de mare de pământ
și albastră.

*
* *

acum, la sfârșit, îmi voi lustrui viața cu o cârpă moale,
să pară că-i nouă. că nici n-am atins-o.
o voi înveli apoi într-o carte
și-o voi trimite la altul,
s-o ia de la capăt: de demult și departe.

să-i fie și bietei de ea oleacă mai bine
să nu-i mai fie atâta de frig, nici rușine.

* (Din cel mai recent volum al autorului, *Țara mea, viața mea, dragostea mea. Despre modesta mea ratare personală,* Editura Rentrop& Straton, 2014.)
.

LASZLO ALEXANDRU

Dante pe americăneşte

Cu puțin timp în urmă a apărut în *The Wall Street Journal* un articol simpatic despre *Divina Comedie* văzută ca *"the most astonishing self-help book ever written"*. Autorul, Rod Dreher, este un ziarist dinamic, pasionat de teme culturale, gastronomice şi religioase, colaborator constant la *The American Conservative.*

Gazetarul nu se dezminte în strategiile de atragere a publicului spre ce are el de zis. Tonul exaltat, incendiar, cu care vorbeşte despre Dante ca despre explozia conductei de gaz din centrul oraşului, sau ca despre accidentul de maşină de pe strada de-alături, îşi are beneficiile sale de simpatie. Important e să-ți aduci subiectul spre zilele noastre, să-l scoți pe poetul italian din conul de umbră baroc-medievală, pentru a-l transforma într-un Superman sau Spiderman postmodern. *"He writes a book about his to-hell-and-back trek, and it's an instant best-seller, making him beloved and famous."* (În fapt Dante a murit exilat şi cu averea confiscată, la Ravenna. Capodopera lui a circulat în primele două secole fragmentar şi aleatoriu, prin manuscrise. Nu exista pe vremea aceea tiparul, aşadar nici noțiunea de best-seller editorial.) Înflăcărarea jurnalistului continuă pe pasaje întinse. Informațiile de popularizare se împletesc cu hiperbola senzaționalistă: *"In its day, it's worth recalling, the poem was a pop-culture blockbuster. Dante wrote it not in the customary Latin but in Florentine dialect to make it widely accessible. He wasn't writing for scholars and connoisseurs; he was writing for commoners. And it was a hit"*. Poemul medieval prezentat ca o baladă rock sau ca un pop hit are toate elementele să ne contrarieze. atenție.

Discursul începe să sune mai autentic şi convingător acolo unde autorul vine către propriile sale experiențe: s-a întors după mulți ani în orăşelul natal, pentru a fi alături de sora lui bolnavă de cancer. Ajuns într-o situație limită, îşi pune întrebări despre drumul în viață, reuşitele şi eşecurile pe care le-a avut, opțiunile pe care a trebuit să le facă. *"The tale of my sister Ruthie's grace-filled fight with cancer and the love of our hometown that saw her through to the end changed my heart – and helped to heal wounds from the teenage traumas that had driven me away. But things didn't work out as I had expected or hoped. By last fall, I found myself struggling with depression, confusion and chronic fatigue – caused, according to my doctors, by deep and unrelenting stress. My rheumatologist told me that I had better find some way to inner peace or my health would be destroyed."* A intrat într-o librărie, a deschis la nimereală cartea lui Dante şi a constatat surprins că, şi acolo, eroul principal se confruntă cu o criză existențială, tipică pentru jumătatea vieții. Îi taie calea trei animale fioroase, protagonistul ar vrea să urce spre lumină dar nu mai poate, e disperat şi nu ştie încotro s-o apuce. *"Dante's search for deliverance propels him on a purpose-driven pilgrimage from chaos to order, from despair to hope, from darkness to light and from the prison of self to the liberty of self-mastery."*

Rod Dreher s-a scufundat în lectura cărții, care l-a ajutat să-şi reechilibreze viața. I-a dat sugestii cum să privească mai atent în jur, pentru a cunoaşte realitatea în consistența sa autentică. Unele sfaturi pe care Dante le primeşte de la mentorul său Virgiliu seamănă izbitor cu cele primite de gazetarul confruntat cu primejdia depresiei. *"At our first meeting, my therapist told me that I couldn't control other people or events, but, by the exercise of my free will, I could control my response to them."* Studierea *Divinei Comedii* i-a oferit medicamentul artistic ideal.

Spirit altruist şi extravertit, Rod Dreher a trecut să-şi împărtăşească experiențele danteşti cu cititorii pe blog. Într-un şir amplu de însemnări, s-a apucat să descîlcească versurile din *Purgatoriu*, pe care l-a tratat ca pe-un volum de uz gospodăresc. Ideea lui e izbitor de simplă. Aşa cum învățăm dintr-o carte de bucate să

gătim, iar dintr-o carte de grădinărit să plantăm copaci, putem deprinde şi de la Dante arta de-a trăi frumos şi curat. Divina Comedie nu e despre trecut, ci despre viaţa noastră de-acum, ne îndeamnă să avem curajul de-a ne schimba în bine. Rezultatele n-au întîrziat să apară.Răspunsurile entuziaste şi comentariile publicului s-au înteţit. *"One reader wrote to say that she quit a three-decade smoking habit while reading Purgatory over Lent, saying that the poem helped her to think of her addiction as something that she could be free of, with God's help. «I've had the sensation of maddeningly stinging, prickling skin during the nicotine withdrawal phase when I've tried to quit before», she said, «but reading Dante helped me to imagine the sensation as a cleansing fire».*"

După Dante politician, poet, istoric, filosof, teolog, lingvist, ezoteric sau erou de roman poliţist, iată acum o nouă faţetă a sa, descoperită de cititorii de peste ocean: Dante ca autor de *"self-help book"*. Aplicaţiile în viaţa practică americană din secolul XXI a unor învăţăminte incluse în terţinele medievale italiene ne arată că marea literatură e capabilă de drumuri foarte lungi, în timp şi spaţiu, ajungînd unde nici nu ne închipuim.

Teaching Dante

Ziaristul Rod Dreher îşi continuă aventurile sporovăielilor pe blogul *The American Conservative*. Orice i se întîmplă de-a lungul zilei, omul reuşeşte s-o lege în vreun fel de Dante. Dacă are de condus maşina cîteva ceasuri, pe o distanţă lungă, ascultă firesc înregistrarea terţinelor celebre. Cînd şade la masă, închină paharul de vin ori savurează friptura, gîndul îi zboară la versurile medievale. Sau cel puţin asta ne declară. De-aici şi pînă la a se-ntreba demonstrativ *How To Teach Dante To High Schoolers* era o distanţă de-un pas. Naivitatea lui–cînd e dusă la exces–merită să fie totuşi examinată pentru a fi corectată. Iată-l prezentîndu-le adolescenţilor, în mod stîlcit şi parţial, trei situaţii celebre din Divina Comedie. "At least three of the damned the pilgrim meets in Hell symbolize things considered virtuous in today's world. Francesca followed the passions of her heart, yet she is damned. Brunetto Latini advises Dante to set his course through life by his own stars, and he will succeed. Ulysses *exercised boundless curiosity and a craving for discovery — yet is punished for it. Follow your heart, believe in yourself, chase your dreams — these are all things our popular culture tells us are goods. Why does Dante condemn them?*"

Bieţii şcoleri – în faţa cărora s-ar pomeni vorbind Rod – ar cam avea de furcă să-i răspundă la asemenea întrebări inepte. Toate trei denotă cunoaşterea părtinitoare a unor personaje dantești celebre. Francesca – eroina cîntului V din *Infern* – şi-a urmărit, ce-i drept, pasiunea inimii, dar asta a condus-o la amorul ilegitim pentru cumnatul Paolo. Atît în Evul Mediu italian, cît şi în Postmodernismul american, adulterul incestuos riscă uneori să fie sancţionat de soţul încornorat: dincolo cu spada, dincoace cu carabina. Nimic surprinzător în ordinea lucrurilor. Admirabil e mai ales felul în care Dante a ştiut să dozeze, în poezie, tensiunea dintre osîndă şi milă, dintre raţiune şi pasiune. Francesca a greşit şi e pedepsită, deşi e compătimită, căci a fost subjugată de iubire. Să vezi în toate astea doar banalul *"follow your heart"* denotă o lectură vulgar de simplă, deformatoare.

Ipostaze aparent incompatibile

În cîntul XV din *Infern*, protagonistul Dante se întîlneşte cu fostul său magistru, Brunetto Latini. Revederea neaşteptată îi smulge o exclamaţie de surprindere: *"siete voi qui, ser Brunetto?"*. La fel de mult se bucură şi bătrînul învăţător, acum decăzut într-un hal fără de hal, însă fericit să-şi încurajeze fostul învăţăcel şi să-i prezică un destin glorios peste veacuri, dacă va avea curajul de a-şi urma steaua norocoasă (*"Ed elli a me: 'Se tu segui tua stella, / non puoi fallire a glorïoso porto, / se ben m'accorsi ne la vita bella'"*). La elogiile primite, Dante răspunde cu o la fel de emoţionantă confesiune de recunoştinţă, faţă de scumpa imagine paternă a celui care în lumea de zi cu zi l-a învăţat cum omul se eternizează (*"ché 'n la mente m'è fitta, e or m'accora, / la care e buona imagine paterna / di voi quando nel mondo ad ora ad ora / m'insegnavate come l'uom s'etterna"*).

Întregul pasaj, de-o impresionantă vibraţie sufletească, e totuşi contrabalansat de postura în care se află Brunetto în Infern şi de păcatul pentru care este sancţionat.

De fapt sîntem în Cercul al VII-lea, unde sînt osîndiți homosexualii. Ei aleargă fără încetare, biciuiți de-o veşnică ploaie de foc. Alături de Brunetto se mai frămîntă şi alte nume de vază ale acelor vremuri: Priscian, d'Accorso, episcopul de' Mozzi, iar ceva mai încolo nobilii Rusticucci, Tegghiaio şi Guido Guerra. A curs multă cerneală în paginile comentatorilor, care s-au străduit să explice, de-a lungul anilor, cum de-a reuşit Dante să juxtapună, în versurile sale, două ipostaze aparent incompatibile: admirația sublimă față de un magistru mort şi conotația degradantă, infamantă, a viciului său pedepsit. Un analist recent, Riccardo Scrivano, care a recitit cu atenție întregul cînt XV, ne propune să nu căutăm o rezolvare unilaterală, prin ştergerea culpei lui Brunetto, sau prin relativizarea admirației lui Dante: "nu putem concilia cu forța ceea ce nu trebuie conciliat: aşadar e neavenit să credem că îl explicăm pe Brunetto negînd păcatul ori compătimirea lui Dante". Lucrurile trebuie luate aşa cum sînt. *Divina Comedie* ne prezintă o realitate problematică, de multe ori delicată şi contradictorie.

În fața acestei mirabile complexități artistice a poeziei dantești, jurnalistul Rod Dreher amputează conotațiile pasajului şi ne vorbeşte înflăcărat numai despre îndemnul lui Brunetto: *"believe in yourself"*. Lectura lui e vulgar de simplă, deformatoare.

Ulise – un personaj controversat

În cîntul XXVI din *Infern*, Dante priveşte, înclinat de pe o punte, în străfundul bolgiei unde sînt torturați sfătuitorii de înşelăciune. Acolo strălucesc o mulțime de luminițe, ca licuricii în adîncul văii, la lăsarea întunericului într-o seară de vară. Virgiliu îi explică: înăuntrul flăcărilor sînt spiritele păcătoase, fiecare se înfăşoară în ceea ce îl arde (*"Dentro dai fuochi son li spirti; / catun si fascia di quel ch'elli è inceso"*). În timpul vieții, aceşti păcătoşi au acționat pe ascuns, i-au învățat pe alții să trişeze – acelaşi comportament îl au şi după moarte, numai că pavăza le este şi tortură. Într-un rug înalt se frămînă laolaltă Ulise şi Diomede, pentru trei mari înşelăciuni: povestea calului troian, cu care prin minciună au deschis porțile cetății asediate; ademenirea la război a lui Ahile, care şi-a pierdut apoi viața; furtul – prin trădare – al statuii sacre, care o reprezenta pe Palas Athena şi proteja cetatea Troia:

58. *"e dentro da la lor fiamma si geme*
l'agguato del caval che fé la porta
onde uscì de' Romani il gentil seme.

61. *Piangevisi entro l'arte per che, morta,*
Deïdamia ancor si duol d'Achille,
e del Palladio pena vi si porta."

Acest personaj controversat, pe care Virgiliu îl numeşte în *Eneida* "urzitor de nelegiuiri" (*"scaelerum inventor"*), este preluat de Dante şi transformat într-un erou renascentist *avant la lettre*. Sub noua sa înfățişare, Ulise nu mai revine niciodată în Ithaca. El renunță de bunăvoie la patrie, la familie – nu-l împiedică de la asta nici duioşia pentru fiul său, nici mila pentru bătrînul său tată, nici iubirea datorată Penelopei – şi porneşte din Troia în direcția geografică opusă, pentru a descoperi lumea, viciile umane şi virtutea. Însoțit de-o mînă de oameni credincioşi, pe-o navă, el sfidează toate limitele. Încalcă voința zeilor şi trece de coloanele lui Hercule, ce marcau sfîrşitul lumii. Atunci cînd tovarăşii lui ezită, istoviți şi descurajați, îi îmbărbătează cu vorbe memorabile: gîndiți-vă la gloria strămoşilor voştri, n-ați fost făcuți să trăiți ca animalele, ci pentru a urma virtutea şi cunoaşterea.

118. *"Considerate la vostra semenza:*
fatti non foste a viver come bruti,
ma per seguir virtute e canoscenza."

Eroul civilizator dantesc îşi plăteşte îndrăzneala cu viața. Un vîrtej imens de ape îi răsuceşte ambarcațiunea, o răstoarnă şi-o aspiră în adîncuri.

Aceeaşi ambivalență tensionată o găsim aşadar în figura lui Ulise. El este un şarlatan legendar, condamnat pentru faptele sale de pomină la flăcările Infernului, de unde Dante îl recuperează pe moment şi îl înnobilează cu o traiectorie eroică. Aventura sa, de explorare a limitelor umane, se petrece pe mare, într-un zbor nebun (*"folle volo"*), care sfidează şi încalcă legile impuse de zeități. Nebunia personajului vine să indice, încă o dată, firea sa transgresivă.

Personaje dantești polimorfe

Aceasta este marea performanță artistică a poetului italian medieval. El demonstrează virtuozitatea de-a crea personaje substanțiale și polimorfe. Francesca da Rimini este, în același timp, o adulteră și o iubită diafană. Brunetto Latini este, în același timp, un magistru venerat și un homosexual fugărit de grindina flăcărilor. Ulise este, în același timp, un inventator de nemernicii, ireverențios față de autoritatea divină, și un erou cu spirit de sacrificiu pentru binele omenirii.

Dualitatea structurală a unor asemenea personaje este însă amputată de jurnalistul Rod Dreher. Acesta le percepe doar latura "pozitivă" și se miră că autorul le-a condamnat la supliciile Infernului. El încearcă apoi să-și extindă observația inadecvată spre concluzia unei desuetudini a poetului italian: *"Follow your heart, believe in yourself, chase your dreams — these are all things our popular culture tells us are goods. Why does Dante condemn them?"* Simplu: pentru că în poezia lui Dante există mai mult de-atît!

Falsa problematizare este eroarea pedagogică în care profesorul mediocru eșuează mereu. El le pretinde bunăoară elevilor să argumenteze astfel: "Explicați de ce viața oamenilor este mai fericită sau mai nefericită, de cînd cercetătorii au stabilit că pămîntul e plat și stă în centrul universului". Unii demonstrează "fericirea" existenței umane, alții "nefericirea" ei. Dar nimeni nu se răzvrătește împotriva premiselor false, care îi sînt impuse arbitrar. Căci educația opacă e repetitivă și obedientă. Nu încurajează rebeliunea și subversiunea. Orice ziarist cu un pospai de lectură visează la autoritatea catedrei.

GEORGETA RESTEMAN

JAR DE MACI SĂLBATICI

Purtăm în palme jar de maci sălbatici
Când curcubeiele-ațipesc în iazuri
Și pescărușii mirați privesc apatici
Cum mării-i cântă vântul prin talazuri.

Sub tălpi bătătorite plâng nisipuri
Pe umeri trec poverile-n convoaie
Clipele dor când tristele săruturi
Se sting alene-n picuri grei de ploaie…

Purtăm tăcuți stindardul depărtării
Înfipt în templul blestemat al sorții
Când stăm smeriți la cozile-așteptării
Cu piepturi dezgolite-n fața morții

Fărâme de iubire-n inimi ninse
Azime calde coapte-n doruri mute
Purtăm în noi speranțe neatinse
De caravana gândurilor slute.

Trudind pe metereze de destine
Iluzii-aleargă-n trap de cai zănatici
Ne strângem pumnii, vrem un dram de bine
Purtând în palme jar de maci sălbatici…

Limassol, Cipru, 17 noiembrie 2012

"CĂLUGĂRUL NEGRU" *
SAU DIMENSIUNEA ONIRICĂ A REALITĂȚII

Ieșind de sub drapelul generaționist al optzeciștilor și distanțându-se orgolios de cântecul de sirenă al unor "isme" pasagere, Șerban Tomșa optează pentru o paradigmă literară proprie, pe care o ilustrează cu talent și implicare. Dincolo de retorica unei jovialități excesive sau chiar în răspăr cu parada de malițiozitate gratuită a unor confrați, Șerban Tomșa articulează liniile de forță ale unei viziuni originale, susținută cu vervă compozițională și cu incontestabilă determinare.

Impozant prin structură și modern prin scriitura de o frapantă actualitate, romanul"Călugărul Negru" mizează pe un subtil melanj între real și fantastic, între existența frustă, adesea de o deconcertantă trivialitate, și ficțiunea compensatorie. Romanul lui Șerban Tomșa impune (și) prin insolitul situațiilor, prin stranietatea deliberată a palierelor narative, care creează un fascinant joc de oglinzi de o simbolistică aparte. Nu în ultimul rând, personajele care evoluează pe acest portativ epic își revendică substanța și traiectoria de la același apetit pentru dominanta onirică a existenței. Deși în aparență supus dispersiei și marcat de impulsuri centrifugale, demersul epic al autorului are o neobișnuită și convingătoare coerență. Cu migală și tenacitate, Șerban Tomșa își construiește o lume imaginară, proiectând personajele și întâmplările care o populează într-un timp al ambiguității fără limite. Eroul-narator trăiește o adevărată odisee a dedublării, scindat între două lumi care și-l dispută cu fervoare egală: pe de o parte, realitatea postdecembristă, devoratoare și depersonalizantă, iar pe de alta, lumea viselor, a fantasmelor recurente, aceasta din urmă având menirea de a corecta (sau măcar de a încerca să corecteze) proiecțiile dizarmonice ale prezentului aglutinant. Cititorul este confruntat cu o pluralitate de planuri, care se întretaie într-o ciudată rețea de simboluri, amorsând sensuri obscure, dar care converg în direcția disimulării faptului brut și potențează un esoterism al situațiilor, de cea mai bună calitate. Registrul ideatic al romanului beneficiază de suportul unei scrieturi moderne și dense, prin dozajul savant de inefabil inclus în arhitectura textului. Parcurgând paginile cărții, încerci senzația că realitatea ți se relevă, după tatonări succesive, în "tranșe" infinite, filtrată printr-un sistem de oglinzi paralele, care-i adaugă reliefuri și fațete inedite, în funcție de unghiul din care este privită. Interferența realului cu visul, a concretului cu impalpabilul, a certitudinii ferme cu straniul, configurează un fel de mistică a bizareriei suverane, aceasta fiind, după părerea noastră, coordonata cea mai pregnantă a demersului epic al autorului. Căci, dincolo de asperitatea perceptibilă a faptului real, se face simțită mai peste tot proiecția unei semnificații esoterice (derivând și din aerul de atemporalitate ce traversează fluxul narativ), care conferă evenimentelor o altă dimensiune și, totodată, o altă cheie de interpretare. Asimilarea preeminenței onirice, trasarea liantului între registrul strict evenimențial și zona unei simbolistici reverberante se insinuează sistematic în perimetrul realității și-i redimensionează contururile.

În final, totul nu este decât o proliferare a cuvintelor cu puteri demiurgice, o întemeiere a istoriei și a lumii prin cuvânt, prin magia actului contemplativ. Povestea se înfiripă din aceste elanuri ale freneziei mitologizante, din irepresibila bucurie și vocație a spunerii. Aventura existențială devine sinonimă cu aventura cunoașterii, printr-o asumare dramatică a unui destin mereu pierdut și mereu regăsit. Restul ("glazurarea" parcursului narativ cu elemente de thriller, explorarea-exploatarea unui filon comic încapsulat în memoria și vocabularul personajelor, prevalența înșelătoare a unor sugestii culturale în câmpul narațiunii) nu face decât să completeze tabloul vivant și scânteietor al unei povestiri febrile și incitante, condusă cu mână de maestru. Prin "Călugărul Negru", Șerban Tomșa face proba unei excepționale vocații epice, ceea ce-i asigură (la paritate cu alți congeneri, ca Radu Aldulescu sau Nicolae Stan) o poziție privilegiată în galeria prozatorilor români ai acestui moment.

Geo Galetaru

* *Șerban Tomșa Călugărul Negru (Ed. Tracus Arte, București, 2013)*

BEDROS HORASANGIAN

Marseieza

Lui Mihai Sin

Peste două zile urma să se ducă în vizită la familia Franasovici. Prieteni vechi.Acolo își petreceau ei în fiecare an seara de crăciun.Acolo se refugiază el de cînd i-a murit soția.S-au înțeles bine de la început. Ce frumoase zile. Călătoria în Egipt, verile la moșia de la Albești, iernile la Monte Carlo, cîte o săptămîna la Viena la mătușa Eliza. Și cînd se lăuda că și el e în sfîrșit un om fericit, Ninette s-a îmbolnăvit pe neașteptate și în patru săptămâni s-a stins ca o lumânare.

Au îngropat-o în cimitirul de la Albești. Era o zi frumoasă, rece, cu cerul străveziu, cum să ți se șteargă din memorie așa ceva? Cum să nu te apuce disperarea cînd ai auzit cu urechile tale acel zgomot sinistru, pocnetul bulgărilor de pământ pe lemnul geluit?La ce bun atîta lume adunată, de la Iași și București, de la Suceava și Viena, a venit și Tanti Eliza, care era plecată acolo de ani buni. Lacrimi, condoleanțe, compasiune, vorbe, șușoteli, încurajări, o amăgire și viața asta, accepți deseori și ceea ce e de neacceptat.Dar dacă Ninette nu mai este, ce te faci? Și nici tînăr nu ești ca să iei viața în piept de la început ? Copii n-a fost să fie să aibă, nici cu Yvonne, nici cu Ioana, nu-i vorbă, cu dînsa n-a conviețuit decît șase luni.Și apoi douăzeci și șase de ani bătuți pe muche cu Ninette. Ce rost ar mai avea să trăiască? Banii, moșia, colecția de fildeșuri, bijuteriile vechi de la Tante Alice și unchiul Pascal, la ce bun toate astea?

Mai ales de sărbători este cel mai greu.Toți se adună în jurul unui brad împodobit, își dăruiesc cadouri, mici atenții, cîntă, se sărută, glumesc cu prietenii și copii, ascultă colinde, dansează, dar el ce să facă? La Club? Nu e lume în perioada asta, toți bărbații sunt pe la casele lor. La Enescu, unde are mereu o masă rezervată? Iar la țară singurătatea e și mai greu de suportat.

Și atunci cum să-l refuze pe Conu Alecu și să nu meargă în seara de ajun, chiar și singur?Ba chiar a și insistat dumnealui cînd a văzut că se lasă greu. E deja al treilea an de cînd e invitat singur, s-a dus de fiecare dată și s-a simțit bine printre niște oameni atît de prietenoși. "Să nu care cumva să-mi faci figura și să nu te prezinți, dragul meu, te asteptăm cu toții…Știi doar cît țin la dumneata…Nu vreau să aud nici o motivație procedurală… Am și o supriză...", încheie șăgalnic bunul său prieten.

Zâmbește cu subînțeles.

Surîde și el. A înțeles, știe despre ce este vorba. Bubu Vlădoianu a divorțat. N-a avut de lucru să emită cu o ocazie oarecare altminteri, că ar fi o femeie *remarcabilă*. Vorba s-a reținut, s-a lățit și lungit pînă la cine trebuia. Remarcabilă. Ca să vezi, unde dai și unde crapă!

Acum descurcă-te dacă mai poți!

Zîmbește iar. A promis că o să se ducă, de ce să facă atîtea mofturi. La ce bun să nu se ducă, acum, o să se termine și războiul ăsta nenorocit, lumea o să fie iar fericită. Măcar de ar scăpa basma curată de alianța asta cu nemții și să revină la sentimente mai bune față de aliați. Francezii și englezii sunt amicii noștri, nu rușii, nu turcii, care, așa cum zice amicul Neagu Djuvara, "ne-au belit mereu și întotdeuana." El e mai circumspect în a face aprecieri. Bunicul a fost conservator, apoi tata, răposatul nea Costin, a fost filogerman, cu Politehnica lui de la Charlottenburg, dar și cu pipițele tale din Berlin, adăuga mereu mama lui. Iar el, el ce să zică, bine să fie Țărei și Neamului, români au fost români vor fi.Și, de ce nu, am tot avut de învățat cîte ceva de la nemții ăștia pe care acum îi înjură, printre dinți, te miri cine. Dar e bine să nu fii auzit.Oamenii lui Cristescu sunt peste tot. Bun, o să pierdă nemții războiul și o să fie lumea fericită și îmbelșugată? O să vină americanii să facă masiv investiții în petrol și gaze? Măcar nemții plătesc în aur. Cine o să cumpere recoltele de grîu și porumb, că o recoltă bună nu mărește numărul celor care își fac vacanțele pe Riviera?Lumea începe să spere. El tace.E prudent. Așa a fost întotdeauna. Vezi pe chipurile destinse ale celor din jur că încep iar să spere.

Lumea vrea pace. S-a săturat de război. Și de frică. Ce va veni? Nimeni nu știe.O să scape și de obsesia asta urîtă. Ce să ducă în dar nepoților unor prieteni dragi? Dar celor mari? Șampanie franțuzească? Coniac de Segarcea? De unde? Nici la *Dragomir* nu mai găsești delicatese cu una cu două. Nemți peste tot. Și au mărci. Cumpără tot ce e bun.

O să găsească pentru fiecare cîte ceva drăguț. Știe să aleagă ceva potrivit pentru fiecare. A învățat de la Ninette multe.Multe.Ea nu mai este.Să cumpere ceva drăguț, să rămână o amintire frumoasă din seara de douăzeci și patru decembrie o mie nouă sute patruzeci și patru. Acum cinci ani erau la Atena. Săraca Ninette, n-a apucat și ea zilele astea, s-a topit de tînără și nici la Paris n-au mai ajuns,nu a mai fost chip să se ducă. Degeaba se supără domnul avocat Răut. Războiul, ce sinistră porcărie, mă rog, el n-a ajuns pe front, dar fiecare cu norocul lui.

A ieșit în oraș cu gîndul neted să cumpere cîte ceva. Este o zi frumoasă de iarnă nu prea friguroasă, cu zăpadă puțină și fără vînt.Paltonul lui e îmblănit și are și guler de vulpe.E ferit de orice supriză neplăcută. De cînd e singur nu mai suportă frigul. Șugubățul ăla de Bazil îi dădea să înțeleagă că în caz de îngheț ar putea să-i trimită două radiatoare, "Ca și electrice, foarte eficiente, *mon petit*…Știu să cînte și la pian, fete de pension, nu fitecine de la Madame Rachel…" Dar el nu e pregătit pentru astfel de escapade.Zăpada scîrțîie sub șoșonii de care nu se desparte niciodată. Ba chiar a avut o discuție tehnică despre acest subiect cînd s-a întâlnit cu Dinu N. la Barbu B. acasă. Erau după o plimbare pe Dacia. Șoșonii îi dau un aer bătrînicios, dar așa îi place lui.Să nu simtă frig la picioare, o fi , n-o fi elegant, el se simte bine cu urîțeniile astea ale lui Mociornița în picioare. Oare de unde o fi venind cuvîntul *țurloaie*?Dă colțul și de această dată spre Făgădău, săptămâna trecută a intrat și el să vadă un filn la Ateneul Dichiu, n-a avut stare să meargă pînă la ARO.Hm, un film nemțesc, slăbuț, leșios, dinainte de război, nemții se pricep mai bine la mecanică. Și la muzică, desigur. El e mare amator de Mozart. Cine nu e ? Se mai găsesc și din aștia care preferă muzica lăutărească. Mă rog, una-i una, alta-i alta, două-i două și se face nouă, păi nu Grigoraș Dinicu l-a lăsat cu gura căscată pe Yasha Heifetz?

Se îndreaptă către Piața Gemeni. Cumpără niște aspirine *Bayer* de la farmacia din colț, sigur că e mai bine să ia pe *16* ca să se ducă pînă la *Nestor*, pe Calea Victoriei. Dacă ar merge pe jos ar trage și o plimbare pe Dacia și Grădina Icoanei, îi place traseul ăsta răsucit pînă la Bulevard. Dar nu are dispoziție pentru atîta mers pe jos. Nici măcar departe nu ar fi. Dar miroase a frig, nu prea e lume pe străzi cu chef de flanat, hai hui, așa, așa se întîmplă mereu de sărbători.Toți se agită cîteva zile de colo, colo, mai cu rost, mai aiurea-n tramvai, apoi dispar ca la un semnal.Uite că vine și domnul tramvai *16*. Thompson-urile astea leneșe, bine că mai funcționează, săptămâna trecută au trebuit să pună plugul ca să curețe linia.Cînd erau tramvaiele cu cai parcă era mai simplu.povestea bunicul Petre, conu Petrache.Ținea mult la el. De la Obor la Piața Sf.Gheorghe.Linia de tramcare. Ce de magazine, cârciumioare, biserici, un oraș pitoresc, ce Paris, vorba vine.

In stație doar cîteva persoane.El se oferă să ajute o coniță mai voinică să urce la clasa I-a, se suie și el, primește în dar un zîmbet larg, senin, "Merci, domnule…Ce să facem, la kilogramele și anii mei nu e ușor…Cu toate că am făcut și patinaj și hipism…", taxatoarea e nedumerită, n-a auzit de hipism, el surâde îngăduitor, nu te costă nimic să fii amabil și drăguț cu cei din jur, *Apres les beaute les hommes*...,zice el culant, aranjîndu-și fularul, nu toată lumea știe să facă un nod ca lumea, la fular sau la cravată, e esențial, zicea săraca Ninette, ea l-a învățat cum se face un nod ca lumea, și să poarte o haină bine croită. Mă rog, chestii femeiești, bărbătești, au fost ceva ani împreună.Dă și el din cap surăzînd și fără să mai adauge nimic, se răsfață conița, pînă la bulevard nu sunt multe stații, kilograme o fi avînd, dar nu e dumneaei așa de babă cît ar vrea să se înțeleagă, pînă în 40 să zicem,parcă mai contează, ce contează dacă îți e indiferent ce este în jurul tău? Dar cine știe asta? Așa ceva. Cumpără un bilet, taxatoarea e roșie la față și are niște mînuși cu vîrfurile tăiate, și la clasa I e destul de frig, la București nu e ca la Paris, mă rog, acolo iernile sunt mai blînde.Rămîne pe platforma din spate. Ce rost ar mai avea să se ducă în față dacă merge doar pînă la bulevard. Mă rog, coborîrea se face prin față, dar nu e el omul care să se plieze pe toate reglementările. Își desface nasturii de la palton și scoate din buzunarul de la jiletcă vechiul *Longines* al tatii.O amintire de familie, nici măcar nu e de aur. E doar un ceas elvețian.Ninette tot voia să scape de el, ba i-a cumpărat și un *Doxa* de mînă, mult mai frumos, și o curea din piele de șarpe.

Dar lui îi place să-l folosească pe ăsta vechi. A început să țină la el, fără nici o explicație bine definită, apreciază fel de fel de prostii, vechituri de care e atașat sentimental. Sau cum să spună ? Îmbătrânește? Să fie singurătatea de vină? Nu a fost el foarte guraliv și sociabil nici cînd era împreună cu Ninette.Ce-ar mai rîde amicii lui dacă ar auzi că se plînge de solitudine, cînd el e prezent în atîtea locuri și peste tot.Dar de ce să dai explicații, cînd e vorba de lucruri intime, ce țin de viața lui doar, lucruri care-ți aparțin doar ție.E bine, e doar unșpe și zece, îi plac diminețile, e lumina mai altfel, e e un tip solar, ce mai rîdea de el Ninette cînd stingeau lumina în dormitor, o să dea o tură prin centru, o să găsească ceva potrivit pentru fiecare. Dacă nu, se duce pe Lipscani sau la Lafayette și o s-o scoată la capăt. Sunt trasee în oraș care le făcea doar cu ea, partide de cumpărături, cum încerca să facă glume cu Ninette. Nu prea îi ieșeau glumele, ea avea răbdare pentru cumpărături, el nu.Se enerva, dar nu zicea nimic. Și acum? Acum începe să-i placă, să-i facă plăcere ce altădată i se părea un calvar. O corvoadă. Nu are explicație pentru asta.Se gîndește că micile lui atenții, cadouri, pot face fericit pe cineva. Pe toți. Cui nu-i place să primească cadouri de sărbători?

Nu apucă să ducă mîna cu ceasul în buzunărelul de la vestă – lanț nu a folosit niciodată, prea ar fi avut un aer de la 1900, cînd cineva îi smulge *Longines*-ul din mînă. Un gest brutal, violent, rapid, neașteptat. Ce s-a întâmplat?Un soldat cu boneta dată pe spate, fața spălăcită și ochi albaștri îi surîde uitîndu-se ba la ceas, ba la el.Ce caută ăsta în tramvai?Cam miroase a băutură și rîde cu dinții lui pătați de mahorcă. Ha, ha, ha. Își trage boneta pe ochi, se uită la ceas și mormăie. *”Haraşo!...Haraşo, spasiba!,”* zice el, fără ca aceia din jur să înțeleagă ceva. Și ce s-a petrecut. Nu sunt mulți călători în tramvai. Rusul e mulțumit, propietarul ceasului, nu. Cum adică să-i ia un necunoscut ceasul? Încă nu s-a dumirit bine ce s-a întîmplat, în timp ce noul posesor se depărtează spre mijlocul vagonului. “Alo! Domnu’!E ceasul meu! Dați-mi ceasul înapoi!

Ce glumă proastă mai e și asta?” Aproape că nu-i vine să creadă. Cum de a îndrăznit să-i smulgă acest necunoscut și să-și însușească un obiect care nu-i aparține. Nu-i vorbă că și în ’35, pe cînd se afla la Roma, i s-a furat un geamantan.De sub ochii lui, de lîngă el, ce mai. Dar așa, să-ți ia lucrul tău din mînă, acum, în ajun de Nașterea Mîntuitorului Isus Hristos, na, asta e prea de tot.Începe să privească în jur, să priceapă ce s-a întîmplat. E uluit. Rusul, căci acum realizează că e vorba de un rus, are pe brațul său stîng mai multe ceasuri. Tramvaiul înaintează încet spre bulevard.Cum să i se ia ceasul lui, de la tata, „Ceasul meu...E o amintire de la tata...nu-l las să mi-l ia nenorocitul ăsta nici mort!”

Tramvaiul se clatină pe șine, abia acum călătorii pricep ce se petrece.”Lasă-l, domnule, în plata Domnului, vrei să te împuște!Ce să-i facem, asta-i viața...Nu te necăji..", încearcă un moșulică burtos cu aer de profesor pensionat să-l consoleze pe păgubaș.”Sunt necazuri mai mari pe lumea asta decît un amărît de ceas, dă-l dracului de ceas”, „Bine,domnule,înțeleg, dacă avea nevoie de bani îi dădeam, putea sa-mi ceară, sînt un om generos, dar de ce să-mi ia ceasul?I-aș fi dat bani, am toată înțelegerea?” Cine să-i răspundă acestei nedumeriri, cînd toți sunt înfricoșați de soldatul cu automatul lui atîrnat de gît și cu ceasul Longines care nu era al lui dar a devenit printr-un simplu gest și a dispărut în buzunarul unui pantalon cam murdar. Ca să nu spunem mai mult. Cum o fi ajuns soldatul rus în tramvai, nimeni nu poate pricepe.Și vorba aia, au fost atîția ani nemți prin România și nu te izbeai de ei prin tramvaie. „N-o fi omul ăsta spion american...”, surîde slinos ca un hoț de buzunare un individ mic de înălțime pe care nu-l băgase nimeni în seamă. Lumea se uită urît la el, ce tîmpit, cum să faci astfel de glume.Toți sunt cu ochii pe soldatul cu ceasul. Și propietarul ceasului face un pas hotărît către noul propietar și strigă pe neașteptate cu o voce disperată: ”Dă-mi, domnule, ceasul înapoi!?!”

Vocea e gătuită. Omul își vrea ceasul înapoi,privirea lui e decisă, nu mai poate da înapoi, de ce să fie laș și să îngăduie o nedreptate?Lumea din tramvai, nici nu și-ar fi dat seama că sunt atîția, cei de pe scaune s-au ridicat în picioare să vadă ce se întîmplă, vatmanul ar putea opri dacă i s-ar cere, poate să frîneze doar.Propietarul ceasului *Longines* e decis să lupte pentru dreptatea lui. Și cînd e gata să-l tragă de mînecă pe soldatul rus, care surîde bovin privind în preajmă – e limpede că e băut bine și în loc să se ducă la camionul care l-o fi adus s-a suit în tramvai – propietarul de drept al ceasului simte o mînă umăr.Individul cel mic de înălțime, care avan-sase ipoteza cu spionul american zîmbește prietenos. Vorbește calm. Și înțelept.”Stai liniștit, domnule, gata, războiul e pe sfîrșite. De ce cauți gîlceavă taman acum?

Zi merci că n-ai fost pe front, ce-ți trebuie balamuc? Toate trec pe lumea asta, ai nițică răbdare că o să fie bine...Ai înțeles?" și domnul care i-a vorbit atît de prietenos continuă să stea cu mîna lui protectoare pe umărul lui. Intr-un fel te simți mai nu știu cum cînd vezi că ai pe cine să te bazezi și nu ești singur pe lumea asta."Dar este intolerabil, domnule..." continuă să peroreze indignată o coniță care privește disprețuitor spre soldatul rus.El rîde mulțumit."Haraşo, haraşo..., tot îngînă el unor oameni care nu au auzit limba asta pînă atunci. Rusul le arată călătorilor brațele sale pline de ceasuri și se îndreaptă spre platforma din față, deschide ușa cu ambele brațe urmat de călătorul cu ideea cu spionul care ar vrea să coboare și el. Au ajuns la stația de la *Liceul Central*. In tramvai se produce rumoare, rusul coboară, vesel nevoie mare. Să-l înțelegem și pe dînsul, vine de pe front și are nevoie de mici atenții pentru rude și familia lui, doar și pentru ei este Crăciunul, rușii serbează pe stil vechi. Adică de Bobotează, cum ar veni, parcă poți să știi ce aduce ziua de mâine pentru fiecare?

Un moment de tăcere, doar o secundă nu se mai aude nimic. Apoi vocea gîtuită a păgubașului, „Mai bine mă omora pe mine decît să-mi ia ceasul...", începe lamentarea sărmanul român păgubit de sovieticul căruia i-a dat girul și Nicolae Titulescu. Mă rog, vorba vine propietarul ceasului *Longines* poate acum să-și dea frîu liber mâniei, dar și disperării lui. Bine că nu mai e Ninette să-i povestească toată rușinea asta îndurată. Începe să plîngă, e clar că nu stă bine cu nervii.Cine să-l înțeleagă și pe el, a iubit-o mult pe soția lui și atîția ani împreună și să pățească ce-a pățit el, cum să nu-ți cedeze nervii?

„Chiar așa, domnilor, de ce l-ați lăsat pe nespălatul ăsta să ia ceasul unui român?", se rățoiește cucoana de pe partea dreaptă a vagonului la bărbații români care nu și-au pus curajul la încercare și au fost martori neputincioși al unui furt."Mai mare rușinea, parcă nu ați fi bărbați...E jenant domnilor...," își continuă bombăneala doamna cu pricina care mai încercase și mai înainte să intervină.Privește sfidătoare și cu dispreț la doi domni cu aer de funcționari de bancă și la alți cîțiva cu diverse mutre de nu se știe bine ce. Cine erau ei? Cu certitudine cetățeni români. Ei sunt nedumeriți, nu e limpede, cum a putut lua rusul ceasul domnului și nimeni n-a intervenit ? Începe unul o explicație, altul îi răspunde, ce să facă ei într-o astfel de situație, ferească Dumnezeu, dacă soldatul ăla beat trăgea cu automatul? Nu-i făcea ciur pe toți?"Atîta tevatură pentru un amărît de ceas," zice și o bătrînică cu o sacoșă în mînă, rătăcită și ea printre ceilalți călători, ca și două eleve de la Regina Maria, sigur că sunt stînjeniți cu toții, dar ce să-i facem, asta-i viața, fiecare cu norocul lui,cine l-a pus pe domnul cu ceasul să scoată ceasul în văzul lumii, nu se știe că e război și hoții și pungașii s-au înmulțit, putea fi mai prudent și distinsul domn care acum tace și abia așteaptă să coboare, să scape de rușinea asta.Plînge încet, cu fața într-o batistă, i-au cedat nervii,doar nu e copil de grădiniță, mai mare rușinea, să-i spună alții ce să facă, dacă era Ninette nu se întîmpla așa ceva.

- S-avem pardon, madam, bărbați mai sânt în țara asta, să se știe..., intervine domnul cel protector și chiar cu guler de astrahan la pardesiul cu buzunare mari. Surîde mîndru.Și plimbă pe sub nasul coniței rămasă cu gura căscată ca la dentist, *Longines*-ul supărării de mai acum cîteva minute bucureștanului cel văduv. Stupoare o secundă, pentru moment, apoi o explozie de bucurie. Generală.

Propietarului reîmpropietărit cu ceasul lui nu-i vine să creadă.

- Nu e posibil, nu-mi vine să cred, murmură dînsul emoționat, în timp ce cîntărește ceasul în mînă de parcă ar fi vrut să se convingă că nu lipsește nimic din el și are aceeași greutate.

- Oameni suntem, ce naiba, ce-și închipuia bolșevicul ăsta că se poate face aici orice?, surîde mîndru domnul cu pardesiu maro și guler de astrahan privind în jur și recoltînd instantaneu priviri admirative.

Tramvaiul s-a oprit. Mai e doar o stație pînă la Bulevard. În dreptul Bisericii Anglicane. La *ARO* va întoarce.

Propietarul se repede la pieptul celui care a recuperat ceasul din mâinile bolșevicului și-l strînge cu putere.

Îți mulțumesc din inimă, frate!

Felicitări, domnule, ești un erou adevărat, se ridică de la locul ei conița care tot bombănise și vine să dea mîna celui care dintr-o secundă îi cresc acțiunile. Eroul îi săruta politicos mîna doamnei.

Toată lumea aplaudă.

Una dintre liicenele nu pricepe ce s-a întîmplat.

- Ce ești toantă, Guți, dragă,domnul a recuperat ceasul domnului...Un adevărat bărbat, un om curajos, dragă, zău că sunt emoționată !

Toată lumea este emoționată și-l felicită pe micul erou.

Eroul nu e mare de stat, dar surîde mîndru de isprava lui.Este o zăpăceală generală, vatmanul manipulant frînează.
Nu știe ce s-a întîmplat.
Este oare un început de incendiu?
O gălăgie nemaipomenită.Trecătorii care se îndreaptă spre Bulevard dinspre Icoanei și Pitar Moș nu înțeleg ce se întîmplă cu tramvaiul oprit dincolo de Biserica Anglicană. Cam în dreptul interesecției cu Pitar Moș.
Să fie la mijloc un accident, o crimă pasională, cum se întîmplă deobicei cu cei veniți pe neașteptate cu cei veniți de pe front? Sau o tîlhărie la drumul mare și în văzul lumii, în miezul zilei, cum deunăzi scria în *Universul* ? Nimic nu mai surprinde pe bucureșteanul care în atîția ani de război a văzut multe și s-a obișnuit cu destule.
Allons enfants de la patrie, se distinge cu greu parcă un cîntec cunoscut, pur și simplu niște călători sânt în culmea entuziasmului, *le jour de gloire est arrive*, de ce nu, sântem doar înaintea Crăciunului și lumea e bine dispusă, cum să nu ți se umple inima de bucurie văzînd un domn lăcrimînd și arătînd tuturor celor prezenți, cît e ceasul. La ceasul lui *Longines*, „La mulți ani fraților!”, strigi și tu tare la rîndul tău, făcînd cu mâna „Sănătate și bucurii!”, ți se răspunde, primești un răspuns încurajator din partea acestor oameni înfrățiți sub semnul bucuriei. Și te duci glonț la *Meinl* să cumperi o sticlă de șampanie și o ciocolată pentru cea mică. Merită din plin să se bucure și ea.

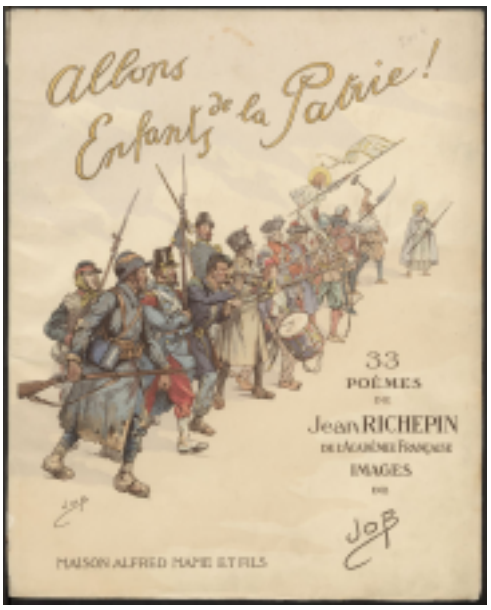

ADRIAN PĂPĂRUZ

1989 România

motto:
în fiecare iarnă suntem mai săraci cu câteva amintiri

mai democratizați-vă
mai democratizați-vă odată
striga copilul îmbrăcat în patrie
și strigătul lui se înfigea tot mai adânc
în inima lighioanei roșii

bătrânii dormeau in carapace de sticlă
părinții construiau încă homo socialistus
în 3 schimburi
(cu ura strigată pe dinăuntru)

o dată de două ori
de 1989 de ierni
mai democratizați-vă și voi
urla copilul cuprins de deznădejde
iar apoi se topi încet
ca o înghețată
chiar pe asfaltul
înroșit de libertate

Nichita

nu roagă
nu cere
se așează regește
pe sufletul tău

îți bea lacrimile

OLGA CANTACUZINO

Basarabeanca electrică

Nu poate - dar în nici un chip! - fi nici măcar conceput, darmite suportat! ca o poetă (românсă de-a noastră) căreia Valéry voia să-i facă ”analiza personalității” ”din punct de vedere matematic” să nu aibă cel puțin o monografie, de nu chiar un întreg șir de biografii. Cînd colo, ea aproape că nici nu-i băgată-n seamă. Firește, de Olga Cantacuzino e vorba, căci de ”personalitatea” ei ”cu salturi de sus în jos, de la entuziasme prometeice la căderi macabre în defetism” voia Valéry să se ocupe cu metode savante. Și nu era singurul atît de interesat de Olga noastră și care o invita la cafeneaua ”Coupole”. Aici a cunoscut-o și Claudel, carele și el ”s-a atașat sufletește foarte mult” de Olga, mai ales după ce i-a ascultat compozițiile cîntate în salonul Elenei Văcărescu. Din păcate, ca pe toată lumea înainte și după el, nici pe Claudel nu-l prea interesa ce literatură face Olga, căci și el tot de ”personalitatea” ei ”cu căderi și înălțări, deprimări și entuziasme” e fascinat, pînă-ntr-atît încît în 1937 se înființează, la braț cu Goga, la Pistruieni. Ce să mai zicem că tot acolo poposește și André Maurois, dar cu alt prilej! Olga se mișcă la Paris ca peștele-n apă, e prietenă cu toată lumea bună (Gide, Mauriac, Roger Martin du Gard) și chiar obține (prin Maurice, fratele lui Roger) o rubrică (Dans mon pays) în Les Nouvelles littéraires. Rubrica, îi povestește ea lui Boris Buzilă, a pornit de la o scrisoare pe care i-au trimis-o țăranii din Pistruieni, cam îngrijorați de zvăpăielile pariziene ale Olgăi. Scrisoarea e o bijuterie: ”vaca Rozica a fost tare bolnavă și am chemat și pe baba Zînovia care i-a stins cărbuni și vaca s-a făcut sănătoasă. Cu prilejul aista noi am aruncat cenușă spre asfințit ca să ne scape Dumnezeu de limbi păgîne, unde vă risipiți averea care v-o lăsat-o conașu /…/ scumpă duducuță sărutăm urma chișorușelor cele străinele, pe unde or fi umblînd ele; întoarceți-vă la gospodărioara dumneavoastră, că franțuzu-i cîine în Aponia lui.” Are și succese literare pariziene, chiar dacă nu așa de mari pe cît cele reușite cu spectacolul personalității. Dar obține, bunăoară, premiul ”La Guiterne” ”pentru poezii originale în limba franceză,” iar Dan Mănucă zice că ar fi obținut și un premiu al Academiei franceze pentru traducerea lui Shelley. Și Academia română îi acordă o mențiune pentru traducerile în franțuzește făcute din poezia lui Eminescu și un premiu ”pentru prima traducere în limba română a poemului Pan Tadeusz de Mickiewicz”. Cum știe 11 limbi, traduce în toate direcțiile (din română în rusă, din rusă în română, din sîrbă în franceză, din engleză în franceză; între altele, în rusește, Pădurea spînzuraților, Omul cu mîrțoaga, iar în franceză nu doar Eminescu, ci și Coșbuc, Alecsandri, Vlahuță, Iosif, Cerna, Macedonski, Goga, Arghezi, Minulescu ș.a.). Era, de altminteri, și bine instruită; fată de moșier (fiica lui Ivan Epaminonda Crușevan, care stăpînea Pistruienii), descendentă – pe linie maternă – din Șerban Cantacuzino, își face studiile – gimnaziul și literele – la Odesa, continuîndu-le la Lausanne și București. La Lausanne își ia chiar și doctoratul, cu o teză, zice Mihai Cimpoi, ”despre originea și evoluția claselor sociale” (în litere și filozofie, zice Aliona Grati). (Toată lumea, afară de Olga însăși, zice că s-a născut în 1896, la Pistruienii din Orhei; de murit a murit sigur la București, în 1975).

Olga nu dă însă spectacole de seducție și fascinație (pînă la comunism, firește) doar la Paris, ci și la București. Trebuie să fi fost ceva nebunie cu fata asta, ceva eminent electric, de vreme ce întîlnirile cu ea au efecte atît de răvășitoare și se lasă cu consecințe atît de binefăcătoare precum cele pe care i le mărturisește Goga într-o poezie dedicată, evident ”ocazională” și ocazionată: ”Întîlnirea de ieri/ Mi-a întors tinerețea din drum/…/ În adîncu-mi răcit, cu vînjoase-adieri/ Reînvie puterea, din scrum” (e prea transparent ca să mai zicem ceva). Dar, deși s-a vînturat printre atîta lume bună și printre atîtea celebrități, ”cea mai frumoasă întîlnire din viața” ei ”a fost cu Cezar Petrescu”. A fost caz de fulgerătură absolută, furtună pasională de vară, scurtă și năucitoare,descrisă și de Cezar tot într-o poezie (Din depărtare) închinată Olgăi: ”în viața mea irumpi ciclonic/ m-ai smuls din mine și m-ai depășit”. Fără-ndoială că Olga își merita versurile literal (deși uneori pledanții exagerează anume). Olga se dusese cu poezii la Curentul iar Cezar, nu prea încîntat de poezii, i-a fixat o întîlnire de o jumătate de oră în holul Hotelului Excelsior (de-ajuns, credea el, pentru a-i explica de ce poeziile nu-s grozave). Jumătatea aia de oră s-a făcut, zice Olga, ”o noapte

întreagă", după care Cezar, ca drogat, "a venit nouă seri la rînd", căci "se urzise o vrajă, un farmec din pricina căruia, pentru că ne era frică să-l destrămăm, rămîneam nemișcați". Și nu numai că venea, dar îi și scria în vremea asta, ba încă de cîte trei ori pe zi, așa că Olga a adunat 70 de scrisori de la el (pe care zice că le-a vîndut Bibliotecii Centrale de Stat). Din păcate, Olga, fără stare, mereu cu piper pe coadă, pleacă iar la Paris și se întoarce abia peste șase luni; îl găsește pe bietul Cezar la tratament, la Călimănești, numai că, atunci cînd îl vede "n-a(m) mai regăsit nimic; nici glasul, nici mîinile, nici chipul lui" iar Cezar refuză să meargă la Pistruieni. Furtuna trecuse cu totul și-l istovise complet pe Cezar. Iar după război, cu Pistruienii pierduți, Olga se cumințește (oricum nu-i mai povestește lui Buzilă alte peripeții).

Eh, de-ar fi poezia Olgăi cum era Olga! De și-ar fi scris ea temperamentul, de-ar fi trecut pe hîrtie măcar ceva din graficul spasmatic al ciclotimiilor ori din senzualitatea ei igniferă și narcotică!

Din nefericire, nimic din toate astea. Ce-i drept, cele două "suite bucolice" sunt lucrare de vîrstă așezată și contrasă exclusiv în nostalgii. Ele și sunt, de altfel, operă strict de nostalgie (cel puțin Crugul anului). "Georgice basarabeano-românești", "spectacole vergiliene ale procesiunilor agreste" în care Olga își "rumegă nonșalant, în îndelungate reverii, amintirile copilăriei ce constituie o oază de idealitate, de oțiu eliberator și recuperator", le consideră Mihai Cimpoi. Așa sunt și nici nu știu de ce Alexandru Burlacu, în fugă, ce-i drept, o trece pe Olga printre mesianici, în loc s-o lase printre "arcadieni". Aliona Grati o crede "de esență sămănătoristă, cu un pronunțat spirit local" și observă că, mai ales în a doua "suită", Olga „devine tributară în mai mare măsură unui criteriu tematic, didactic prin excelență, poezia fiind mereu amenințată de monotonie și redundanță." Dacă-i sămănătorism, el e unul în primul rînd de cultură, premeditat, căci Olga face poezie programatică și metodică, după plan chibzuit. Se vede imediat, din versificație întîi, că e lucrare de rafinament, nu de spontaneitate (necum de naivitate!), căci Olga merge (în general) pe versul epopeic, pe scandarea latină. Proiectul nostalgiilor e sistematic (cu ceva din sistematica motivelor și a construcției din Satul meu al lui Pillat) și Olga face catalogul locurilor și ceremoniilor, într-un fel de avînt "monografic" al fiecărei lucrări sau unelte (hîrleț, sapă, coasă, plug etc.). Poezie de nostos, neoclasicistă, de fapt, poezia Olgăi își transpune nostalgiile în reverii de memorie; numai că extrem de descriptive și de migăloase (semn, firește, al acuității de memorie și, indirect, al tensiunii nostalgice) și, mai ales, de-subiectivizate, categorializate mai degrabă decît personalizate.Nu vrea să facă nicidecum lirism confesiv, ci doar evocativ, iar aici reconstituie narativ toate detaliile (iată cît de migăloasă e spoirea de primăvară a casei: "S-a spălat de pe ziduri stîrcita spoială,/ ploaia dete zgrunțuroase pecingini de lut;/ tot de ploi chipul prispei e vrană făcut,/ l-a desprins, l-a sfărmat surpătoarea zbiceală./ Vom schimba noi tot răul, și plagă, și neg,/ într-o netedă, ruptă din soare bucată // bidineaua așterne din pată în pată/ nu mînjiri, ci icoană de lapte întreg./ Cu sineală-ntărit va fi albul din alb/ ca să dea albăstruile umbre în galb./ S-au turnat și-n alt var niște prafuri de sajă,/ sinilite ușor, scot acel porumbriu,/ acea floare mai dulce de vînăt suriu" etc. – Prispa). Iar plantatul puieților e atît de amănunțit "povestit" încît mai că devine un manual de sădire: "Cu talpa hîrletul împing în țărînă,/ o groapă ca asta nu-i loc de sicriu,/ e pîntec de viață; golirea e plină,/ săpatul o umple, îngrop ca să-nviu./ Hîrletul îmi stă lămurit în privire,/ smolitul hîrleț cu tăioasa-i lucire/ spălat de-al țărînei sărut scăzător" etc. (Hîrletul). Un mic suflu epic întinde de fiecare dată descripția, căci Olga se duce cu fiecare muncă pînă la capăt (de la plantat va ajunge la cules, de la săpat la moară și la cuptor etc.). Inevitabil și incidental se produc bucățele de pastel, "înțeles – zice Dan Mănucă – ca peisaj local sentimental, senin și ușor melancolic," dar nu mai puțin și euforic, întrucît memoria începe să exulte în mirajul detaliilor. Pe post de parole nostalgice funcționează un întreg glosar de regionalisme (cam cu funcția de reverie pe care o au ardelenismele la Ion Horea), foarte parfumate, oricît de oculte (sau tocmai de aceea: veretcă, ulme, șular, obleagă, fatcă, toloacă, privecerca, scîrtă, ciorpăcind, ceacîră, sîsîieci, turungii, chișleag, voloc, stroi, cușac, tîrlași, sulhariu etc. etc., un întreg limbaj de incantație magică și de descîntec local). Chiar și așa, cu această poetică premeditată a reconstituirilor de cadru și de ritual agrest, Olga ar fi putut să-și facă loc și sieși printre detaliile înșirate insațiabil, după metodă homerică. N-o prea face (în a doua "suită" chiar deloc), deși, cînd scapă singură în versuri, are imediat gustul extazelor și prinde spontan ritmul senzual al trăirii ca pură voluptate: "Mă topesc în vederea din jur;

gustul lumii,/ ca din fagure mierea, ca laptele mumii,/ în făptura mea-ntreagă îl mistui, îl mulg./ Un avînt îmi e vrerea şi muşchiul – un fulg" (Prispa). Astfel de fulguraţii de beatitudine sunt însă imediat cenzurate de zorul descriptiv şi de o dispoziţie ludică prin care Olga, cu o piruetă, trece dintr-un registru în altul: "Zănatic dă boarea din lunci să mă soarbă,/ în horă m-aş prinde cu ramuri, cu trunchi./ Hîrleţul sări zăngănind de pe umăr …/ 'Nainte! La treabă, la gropi, la săpat" (Hîrleţul). Trebuie însă s-o înţelegem şi pe Olga, căci ea vrea să se binedispună cu muzica detaliilor: "Curcanii se-ntrec hărţăgos în avînt,/ o dată în scurt semicerc îşi fac vînt …/ şi iată trei scuturi din aripi şi coadă/ fudul desfăcute-n cumplită paradă,/ din gît iată salbă măşcată de foc, / din nas iată lance crescută pe loc" etc. (Stolul). Şi cu invenţia de cuvinte se joacă în acelaşi sens euforizant: "Nu-i alt fruct să-ţi stîrnească aşa de poftos/ însetarea şi copleşitor să ţi-o taie -/ ni s-a tras drept din rai în amiezi de văpaie/ cu spongiosul său gust de desfăt scăldăros" etc. (Coliba). Se vede că are proaspătă senzaţia harbuzului, dar, din nefericire, poezia ei nu stă pe senzaţii, ci fuge pe snoavă. Roata anului e şi mai sistematică, dar şi mult mai falsă. Olga nu mai scrie din amintire, scrie (nici nu ştiu ce-a apucat-o) rurale de tip nou, cu tractoare, combine, elicoptere care ierbicidează etc. Un imn dedicat noii agriculturi, tehnologiei, bucuriei muncii etc. E un fel de realism socialist fără demagogie imediată. Poate şi fără intenţie.

(Ah, Olga! Olga! Ce-ai făcut şi ce puteai face!!).

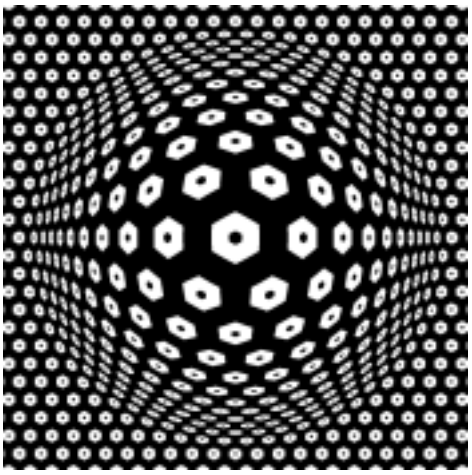

Mircea S. Bozan - Omagiu lui Vasarely

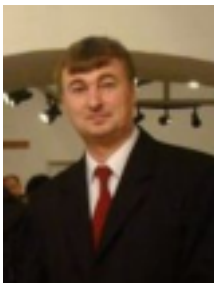

VALERIU MARIUS CIUNGAN

ÎNVIERE

şi beam un păhărel nainte să închidă de-nviere
băieţii înviau pe rând, pe rând mureau la datorie
lângă pahare de coniac, doar pentru a-nvia lângă
paharele de bere

şi aşteptam lumina rezemat lângă perete (zidul sfânt)
răvaşul îl uitasem, poate nu-l scrisesem niciodată
aşa-mi fusese scris şi luna răsărea pe lângă vârful de
bocanc în baltă
şi scormoneam după lumină în pământ

„Hristos a înviat din morţi
cu moartea pre moarte călcând„
cânta şi pentru mine corul bisericii din cartier
lumina căutam în balta nopţii
şi istovit după atatea învieri ratate
mai scormoneam după lumină în pământ !

POEM

şi te prindeam de glezne, să uiţi cum este mersul,
să nu atingi cărbunii-aprinşi, focul mocnind,
cenuşa
să nu se-aştearnă peste foaia albă, să uit a scrie
versul

şi te eliberam adesea –să-nveţi saltul - în visul meu
boem
dor pietrele, doare drumul, tace jarul
când tălpile din palma mea
mai şchiopătau scriind acest poem !

LUCA PIȚU

Poeticitatea călătoriilor scurte

Întîlnirea cu sine şi cu Palatul Dogilor

Când murea din nou, adică simbolic, Nellou Winkler îi grăia lui Marcel Petrişor, tot pe frînceşte, dar fără să-i mai spună: *Marcel, il faut que tu saches que je sais que tu existes!* Îi strecura mai degrabă ceva precum: J'existe bel et bien, ma foi, puisque je viens de me rencontrer. De unde uşurința de a închipului următorul dialog de surzi:
CIOLOVECUL DISPERSAT: Dumnezeu nu există; nu l-am întîlnit încă.
CEL FĂRĂ DE ÎNCEPUT: Ciolovecul dispersat nu există; încă nu m-a întîlnit… ca să existe cu adevăarat.
CIOLOVECUL DISPERSAT: Dumnezeu există; l-am întîlnit în sfîrşit.
CEL FĂRĂ DE ÎNCEPUT: Ciolovecul dispersat există; m-a întîlnit deja.

↓↓↓

NELLOU WINKLER: Exist, căci m-am întîlnit de cîteva ori cu mine însumi, ceea ce mi se pare o dovadă suficientă, deşi nu necesară, a propriei mele gândirostivieţuiri.

↓↓↓

LE CAJVANIEN FRETILLANT: *Rencontrer, ne fût-ce que soi-même, c'est quelquefois faire exister.* Să luăm de pildă Palatul Dogilor. Pot zice că ek-sistă mulțumită fluxului şi refluxului adriatec, însă la modul diminuțios. L-am întîlnit pe 13 februar 1994, după ce treceam pe Puntea Suspinelor şi mă gineam la celula unde fusese deținut Casanova, spionul Republicii Venete. In el, în palat, mă opream olecuță la sălile cu săbii, archebuze şi multe unelte de omorîciune. Le contemplam cu grăbire deoarece, la orele 14, aveam întîlnire cu Costăchel şi nu trebuia să pierz nici buzul de pe insula Tronchetto; le contemplam şi din gură-aşa grăiam către myself: Ce-ți lipseşte ție, falnice inseminator bahluvios, decât … «un cal bun de călărie şi arme de Veneție»? Grăiam către mine şi, *ipso facto*, îmi recunoşteam existența, cu toate că nici pînă astăzi nu îmi voi fi răspuns la întrebare. Dar poate că ea, întrebarea, erea retoricamente pură, neincitatoare la sforțări de căutare.

Pelerinajul la casa lui Karl Marx

În ziua de 11 decembrie 1993, tăindu-te o necesitate fiziologică presantă, cu prilejul unei excursii lorene la Trier, intrai, pentru micțiune desigur, în casa memorială, în locuința unde vulgata marxiană pretindea că se născuse Karl, bărbosul, entitatea prestaleniniană.

Declinîndu-ți identitatea de venetic estiot, ereai acceptat fără taxă şi te îndreptai spre umblătoarea locului … după ce însă aruncai nițcai priviri inchizitoriale la mobila reconstituită şi pozele cu instantanee de la şturlubăticiile domestice ale Părintelui întemeietor al Gnozei din Kremlin. Intr-una mergea dînsul de-a buşile, călărit de copii cît Henric al IV-lea în prezența ambasadorului spaniol consternat, acesta, de neglijarea etichetei curiale. Te îndreptai, dară, cu pas veloce spre comodități, *wohin der Koenig (wenn auch sehr gross ist) zu Fuss geht,* cu gândul că aveai să întîlneşti pe vreunul din spectrele zugrăvite atît de universitar prin ultimele cărți derrideene. Dar, în loc de spectre şi stafii puse pe cutreierat Europa, îți erea dat să percepi, tot cu urechea binecunoscută, numai o voce insinuantă, ceva precum un glas ultratombal, ce suna, la tragerea apei closetiale, cam aşa: «Cultura e ca pelteau; cu cât ai mai puțină, cu atât încerci să o întinzi mai mult.»

O luai la goană, de spaimă, şi nu te opreai pînă la Porta Nigra, pînă la vestigiile din vremea lui Constantin cel Mare, pe care totuşi nu te cățărai… ca să prindă ochiul tău de şloim prezbitic țintirimul unde personagiile ficționale din romănelul *Albastrul cerului* de Georges Bataille, înciotate, vor fi confundat bolta înstelată cu oraşul iluminat de subt ei, gândindu-se cu mâhnire că Tătucul Fondator putrezise în groapă londoneză şi nu sub locul propriei lor încleştări amoroase.

ȘTEFAN DORU DĂNCUȘ

Domnu' Bumb
- cele 28 de vieți pământene –
(fragment de roman)

Viața nr. 24

- Știți de ce vă aflați aici.

- Îmi pare rău, nu știu, a zis domnu' Bumb.

- Faceți pe naivul dar meseria și noul meu statut mă obligă să vă lămuresc. Mai știți ce ați scris în 18 octombrie 1999?

Individul șters deschide primul dosar din teancul de pe birou.

- Nu-mi contabilizez scrierile, răspund curios.

- Citez: "Se apropie vremea când România trebuie, obligatoriu, anexată. Este ultima soluție pentru ca ea să nu dispară din istorie, cu teritoriul acesta secătuit cu tot, pe care vă mândriți că-l dețineți de 2000 de ani."

- Este opinia mea, zice domnu' Bumb.

- Și cine este anexatorul, mă rog? America? Rusia? Țările Latine? Știți că sunteți acuzat de spionaj?

- Sunteți un anchetator inteligent din moment ce ați trecut de la crima de bun simț la pedeapsa de-a sta de vorbă cu un spion străin într-o țară ce n-a crezut în bunele lui intenții; v-am ajutat permanent concetățenii, în virtutea faptului că ceea ce se numește astăzi "stat unitar, independent, suveran" ș.a.m.d. s-a realizat cu sprijinul entuziast și naiv al patriei mele. Erorile în care ați perseverat cu măiestrie v-au depășit și se reflectă și asupra noastră, domnule. N-ați putut controla mișcarea istoriei, de aceea ați fost plasați în matricea "cărnii de tun", a animalului destinat experiențelor., a insistat domnu' Bumb.

- Recunoașteți învinuirea? Așa de ușor? Mi s-a spus că sunteți unul din cei mai mari vizionari, doar dumneavoastră v-ați pus la cale arestarea, nu-i așa? Vă previn că vă așteaptă închisoarea pe viață. Cărei țări aparțineți?Ori faceți parte din vreo rețea internațională, că și astea s-au înmulțit peste măsură?

- V-am mai declarat sub semnătură, ne cunoaștem de cincinale întregi, nu mai pot minți: nu sunt un locuitor al României, acea țară, cândva, posibilă. M-am născut oriunde, numai în România nu. Am vrut să vorbesc lumii despre valoarea ei și am sfârșit prin a fi devorat de mecanismul instinctelor voastre. Sunteți incurabili, nu mai aveți variante înafara represiunii, dezbinarea este a doua voastră natură.

- V-am citit cărțile, descoperirile dumneavoastră sunt de domeniul fantasticului. Sincer să fiu, mi-e greu să cred că aparțineți speciei umane deși v-am verificat minuțios, de la naștere până acum. Sunteți un organism benefic pentru omenire, cel puțin asta am dedus din manifestările dumneavoastră. Ce sunteți de fapt? dar este o curiozitate personală, o întrebare înafara anchetei, dacă nu vreți, nu răspundeți.

- Răspunsul meu ar putea suna demagogic dacă-l împănez cu explicații dar, pentru că nu mi-ați rupt chiar toate oasele și pentru că în mod special ați avut grijă de coloana mea vertebrală, declar: mi-am petrecut aici toată tinerețea, v-am gratulat cu puterea mea de muncă, am sacrificat-o pentru a vă deștepta. S-ar putea spune că, într-adevăr, am fost un spion bun, de fapt în asta și consta serviciul meu. Am greșit, n-am intuit perfidia și trădarea din spatele fiecărui "mulțumesc" ce trăgea cortina peste acțiunile mele caritabile. Mi-am dat seama prea târziu că m-ați înghițit, m-ați topit în magma intereselor după care v-ați ordonat. În acest moment, cu voia Dvs., sunt un anonim pierdut în societatea brutală pe care ați pus-o la punct, trasând-o după unități de măsură pe gustul vostru. Orice aș mai face, inclusiv închisoarea pe viață, ar fi inutil, sunt o piesă pierdută. Spionul nu și-a îndeplinit misiunea? A căzut la datorie? Penibil. Sigur își va duce lamentările pe la vreo editură. Ei și ce? Și editurile sunt tot ale noastre, a dat-o pe glumă domnu' Bumb.

- Îmi vine să vă aplaud tirada, ne cunoașteți trucurile și modalitățile de smulgere a mărturiilor. Din păcate, veți mai locui aici, avem multe de vorbit.

După 6 ore

- Aţi dormit bine, sper.

- Noaptea e un sfetnic bun. Ştiu că vreţi să aflaţi totul, sunt dispus să colaborez în schimbul faptului că m-aţi fi putut ucide. Aţi preferat să-mi daţi rolul obiectului de studiu, înţeleg şi asta. Sunteţi o societate minunată dacă aţi recurs la astfel de savantlâcuri. Un prizonier îşi pierde valoarea doar după obţinerea informaţiilor iar de anchetatori nu duceţi lipsă, mai ales acum când Occidentul vă acordă asistenţă necondiţionată în orice domeniu. Sunteţi nerăbdător să aflaţi de ce mi-am pus la cale propria arestare. Sunt dispus să colaborez.

- Mă uimiţi. Aşa este.

- Pentru că nu mai aveam ce căuta acasă, sunt contaminat, exista riscul de-a-i pune în pericol pe ceilalţi, de aceea. Alegând varianta stabilirii la voi suntem la fel, nu credeţi? interogat şi anchetator aparţinem aceluiaşi sistem şi ar fi indicat, înainte de-a trece la treabă, să ne strângem frăţeşte mâinile peste birou. Să trăncănim la o cafea despre condiţia mea de spion autodemascat ori să abordăm subiecte mai grele cum ar fi sclavia. M-am adaptat, sunt dispus să fim prieteni: când veniţi să-mi cunoaşteţi familia?

Omul şters apasă pe sonerie:

- Torturaţi-l, le-a spus gardienilor care l-au înşfăcat.

După alte 6

- Domnule anchetator, declar că într-adevăr am fost trimis pentru activităţi de spionaj dar este vorba despre o acţiune cu bătaie istorică, diferită de caracterul îndeobşte grosier al acestei meserii. Nu-i vorba despre o ocupaţie sau anexare în sensul strict al termenilor, noi nu vrem decât să vă oferim gratuit o operaţiune de salvare, un sprijin concret în lupta cu ceea ce aţi denumit "mori de vânt".

- Nu vă cred, aşa a spus şi Hitler, Lenin şi Stalin, Marx, Brucan, Patapievici şi alţii. Am fost loviţi mişeleşte, pe la spate. Spuneţi-mi, după ce ai fost mînţit de diavol şi abandonat de Dumnezeu, cine ar mai fi în stare să gângurească drăgăstos la urechile democraticelor organisme internaţionale? Avem lumea noastră, când se va termina vom dispărea în comun, alături de presupusa dumneavoastră patrie. Ni se face rău de atâta ajutor şi compătimire. Cum ziceaţi că se va petrece asimilarea?

- Am convenit să colaborez, deci vă voi împărtăşi rezultatele studiilor mele care vin să nu vă slujească la nimic datorită încadării lor de nivel istoric. Vă mai previn că mărturisirile mele nu pot împiedica timpul iar anexarea se va petrece oricum, este ultima variantă de care dispunem şi noi, şi voi.

Sună telefonul. Anchetatorul român trebuie să plece:

- Sunteţi liber, nimeni nu crede în patria asta utopică. Specialiştii noştri spun că sunteţi cam plecat cu sorcova. Dacă nu vă răpeşte prea mult timp, v-aş ruga să-mi redactaţi un raport referitor la ce-aţi depistat prin ţara asta. Terminaţi-vă cafeaua.

Individul şters apasă pe sonerie:

- După ce terminã, torturaţi-l, le spune gardienilor care s-au oprit la uşă. Vă vom duce acasă cu maşina. Nu veţi fi urmărit de nimeni. Apropo, câţi copii aţi spus că aveţi? a întrebat înainte de-a pleca.

Domnu' Bumb n-a avut nevoie de maşină, era nerăbdător, i se oferea pe tavă ieşirea din închisoare. A plecat fără să ucidă vreun un gardian.

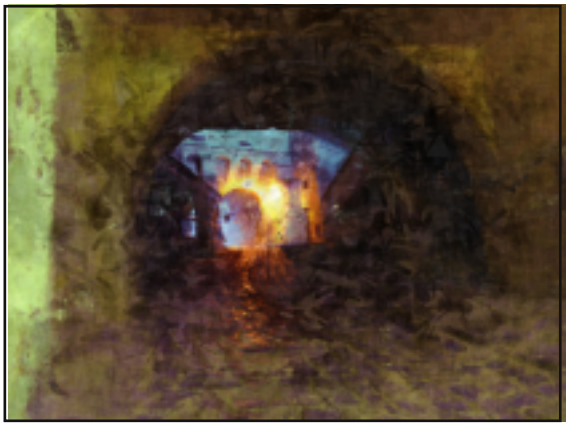

Sighişoara - Grafică - Mircea S. Bozan

DAN DĂNILĂ

EXIL

Cu spaimă în fața paharului cu fiertură de cucută
ai jurat că nu te vei opri în prezentul meschin,
că vei părăsi vechea cetate – femeia infidelă
care te obosește și te adoarme ca să te contemple
ca pe un mort iar dimineața descoperi desenele
vrăjilor ei pe brațe și piept, ai cearcăne albastre
de parcă te-a supt vampirul mare din pampas –
a plecat iar cuvântul acela nespus este melcul
care nu se va mai trezi în nici o primăvară,
e coaja albă care-i închide spirala înghețată

Precum somnul în zăpadă, insinuarea unui vis
în fibrele trupului cu dulci ace de gheață:
povestea timpului revolut, spusă cu teamă,
ultimul oftat ține cât odiseea sau drumul uitat
al lui Ghilgameș-omul – aurora boreală iarăși
își taie venele peste tine, învelindu-te strâns
ca pe o gogoașă de mătase neagră, de neprețuit,
păstrată pentru a doua depănare a firului
pe un alt miez, pe sosia mumificată cu grijă.

VIITOR

Viitorul creat din câteva pietricele,
cinci culori și un lichid transparent
doar una dintre formulele posibile,
o răbdare de daimon amestecă totul
dar nu explică nimănui de ce e așa,
care e portița de ieșire din realitate,
ungherele în care putem deplânge
sângele irosit al cuvintelor potrivite:
cu durerea-fantomă din plexul solar
și mirosul ruginei în regresie tristă,
câteva pietricele colorate, lichidul
trecerii curgând ca o leneșă smoală

Veninul scump, a mia parte din corp
în meduza aceasta fără de moarte,
iată asemănarea cu o sferă noroasă,
cu stratul de deasupra acestei lumi:
speranța oarbă ricoșând din pereți,
viitorul, spin sângeros al paradisului.

A SCRIE

Artă poetică, incizii pe ziduri de ceață,
indescifrabile în zilele senine – poate
doar hrana ochiului orb e mai sățioasă:
cu metafore stafidite, delicatese amare
și carne aproape transparentă de înger,
merinde pentru drumul tău sinuos ai
putea străbate Siberii, poți trece pustiul
spre lumea nesperată a celor statornici

Ai o familie mare – totuși ești singur
cu prieteni ai depărtărilor autoimpuse
(pe hărțile rar străbătute cu degetele,
nu sunt destule țărmuri pentru durerea
concretă dintr-un trup devenit virtual)

Doar poetul alcoolic care spală cadavre
îți trimite o dată pe an douăzeci de file
despre sinuciderile din țara lui adoptivă,
prețul în cădere al literaturii absurde
sau prima vizită la fabrica de whisky:
scrie cu vin negru, mai gros decât sângele,
când moaie tocul în pahar îți zâmbește.

(Foto:Volker-Derlath)

ANTON G. LEITNER

FALL STUDIE

Einer, der mit wehenden
Fahnen auftaucht und ab

Haut. Eine, die aus der
Haut fährt. Es bleibt ein

Geschmack nach Dose.
Bock oder Wurst? Ein

Finger vielleicht. Versenkt
In der Verengung. Versengt

Die Kuppe, die Kupplung
Die Kupplerin koppelte. Aus!

Leer, lauf, leg einen Zahn
Zu und den Gang ein, Mensch

Werde seicht und beichte
Schmutzige Wäsche, Berge

Die Venus, Hügel. Abrieb. Ab
Trieb. Abgetrieben. Die Frucht

Das Früchtchen! Eine, die alles
Ißt, was von ihm übrig ist. (Rest

Stoff, Verwertung.) Einer, der

Immer auf dem Sprung

War. Vom Turm. Die Uhr. Steht.
Still. Bis einer mit wehenden

Weßling, 2011

RUSS, LAND

Alles unter
Kontrolle
Präsident

Live
Im TV
Wald

Brennt
Feuer frei
Sofort

Löschen
Wodka
Marsch!

Weßling, 2010
[Fassung II, 2011]

ER, TRUNKEN:

Wasser
Sucht

Findet immer
Einen

Weg.

Weßling, 2008
[Fassung II, 2011]

EIN KÖRPER GEBIRGE

Mondlose Nacht
Der Himmel verhangen ...
Zwei, die nicht schlafen
Beschlafen sich weiß Gott
Warum Schweiß gebadet
Laute ausgestoßen wie
Im Kampf um Leben und
Fortpflanzung auch heute
Kein Thema hinter vorgehaltener
Hand noch immer Gardinen
Das Natürlichste von der Welt
Verborgen denen die träumen
Süß: z. B. ein Kaplan oder
Sonst ein Mann eine Frau
Im Dienst der guten Sache
Schwach, imstande, allein
Nicht zu stillen das Verlangen
Der Zungen Fleiß Arbeit Aus
Getrockneter Mund der besseren Hälfte
Bläst ein Engel Trompete den hl.
Marsch Himmlisch nicht aufzuhalten
Das Kommen Der Strom der Gedanken
Die Brühe ist warm, zäh und schmeckt
Nach gar nichts

Weßling, 1993

SCHNEE, MANN

Das Erleben von heute
Ist die Erinnerung

Von morgen. Morgen
Fällt Schnee. Über

Morgen schmilzt
Er. In ihren

Armen.

Garafía (La Palma), 1999

MONDSCHEINSONATE

Das ist kein Zustand
Der Atem geht

Schneller der Puls
Sagst du ja schreist du

Tiefer mein Lieber
Das macht mich rasend

Mein Herz, ich rase
Du rastest

Aus den Federn
Kommen wir

Beide zusammen
Wenn der Mond um

Den Block schleicht
Und fensterlt

Ein Auge des
Gesetzes zu

Gedrückt
Stehen die

Ampeln auf
Rot, aber uns

Winkt das giftige
Grün im Schlüpfer.

Weßling, 1989
[Fassung III, 2005]

A und O

Geentert
Geerntet
Geerdet.

GABRIELE TRINCKLER

DIE MAGD WIRD VERNÜNFTIG

ich kann schreiben ich kann lesen aber
denken nun das setzt mir zu und ab und
zu auch aus wenn er an meinen backen

klebt wen wunderts richtet doch der junge
herr die rede nur an edle teile
dieses dienstobjekts für die er gute

angemessne titel sich ersinnt sie
dann und wann zum ritter schlägt nach feiner
leute sitte und manier es sei dies

spielchen ihm gewährt nur dass er mir die
wäsche gern beschmutzt das trage ich ihm
nach ich hasse bügeln sehr vertraut hätt

ich ihm schon allein er lässts nicht zu den
knappen groschen knöpft mir jenes bürschlein
ab fürs tanken sagt er nein er wär kein

gigolo hätt ehrgefühl im leib und
druck auf seiner hose ruft mich an wenns
not tut doch verbietet mir bei strafe

meinerseits mit niederen belangen
ihm zur last ich sei versaut und fett da
müsse man sich schämen aber letztens

schlug ich vor man könne sich ja trennen
und er schlug ein.

EIN FUSSELCHEN

verbreitet das gerücht von der gefahr
durch bäume und biester was wuchert
muss brennen nur asche scheint sicher

aber die saat reist mit dem wind und das
leben ist eine tobsüchtige plage allein die
entropie kämpft im untergrund gegen

jede ordnung der zellularen diktatur nie
mehr stoffwechsel nie mehr atmung
es lebe das glas die wirre schönheit von

obsidian scherben zelebrieren ihr schwarzes
chaos wie bedrohlich kann ein zweig sein ein
auge eine triefende nase deren organisierte

vitalität verwirrt den staat des staubs das
lebhafte widert die partikel an sie schämen
sich für die gesetzmäßige verteilung der

sonnenstäubchen im lichtbündel motte ist
ein schimpfwort aber der rausch zwingt sie
sich von der energie tragen zu lassen

IN INNIGER UMARMUNG

zwei heldenhände
gehen auf wanderschaft

lauft finger lauft
der weg ist weich

grüßt mich herzlich
wenn ihr mich trefft

EINER FORELLE den bauch zu kitzeln
setzt voraus dass die hand es versteht
sich dem medium sanft schmeichelnd
so weit anzunähern bis sie nicht mehr
als fremdkörper erkannt wird sondern
aquatisches wesen unter seinesgleichen

ist also zum beispiel ein flusskrebs der
harmlos in einer auskolkung des ufers
unter grünen grasflößen ruht ohne böse
absichten kein fischfresser feuermacher
klingenwetzer 3-gabeln-gierschlund mit
übermenschlichem appetit auf zartrosa

happen in liebe gehäutet und filetiert
für säubern salzen säuern kein beweis
niemand wird hier verspeist im ernst
von wasserzeichen zu wasserzeichen
das kannst du mir glauben da meine
hand drauf

EVA, ORTHOCHROMATISCH

die abstufung der grauwerte an den kaum
wahrnehmbaren geländeübergängen misst
der augapfel in zehntelgrad über dem normal
unterkühlten temperament vor allem in sich
einschneidenden abschnitten wo die cellulose
eine makellose klarheit zeigt neigt das fixierte
motiv zu jener papiernen fiebrigen schwärze
in ihrer gebündelten körperlichkeit die ihm
positiv im fotografischen gedächtnis bleibt

es war kein mangel an sensibilität der ihn die
wahl treffen ließ den schwung der linien blind
gegen die deutliche dominanz der roten wellen
nachzuahmen sollte hier ein latentes bild jeder
rundung in feinste kristalle modelliert werden um
sie am ende als originären akt zur abbildung großer
wärme in silber gießen zu können dem letzten schritt
einer entwicklung an deren beginn der sturz des
lichts von ihrer haut in sein auge stehen musste

TERRA INCOGNITA

der finger auf dem lendenwirbel
kartographiert mit der akribie einer
wanderheuschrecke alle zweiten
planeten in sonnensystemen dem
unseren sehr ähnlich nur neu und

unbekannt ist der grund für den durst
nach immer mehr wissen um mulden
in fremden territorien an der peripherie
diese spiralförmige galaxie kennt er
zur genüge der vermesser anderer

welten wo das brackwasser hüfthoch
steht können ihn noch reizen mit der
kuppe quert er den äquator erfährt vom
antipoden einer unteren hemisphäre
wie es den nagel spitzt ihn ins moor

bettet das dunkle duftige das nicht
lange austrocknet auf fein geklöppelte
moosspitzen und lasst ihn pressen oder
schieben bis er der kleinen schritte in
so viel mondstaub müde ist und ruht

DSCHUNGEL

im zimmer sprießt
das saftige fleisch
eine hüfte springt
aus den bromelien

FRIEDRICH BRANDL

Dubble Bubble

Von meinen Freunden hatte niemand Eltern, die ich heute als reich bezeichnen würde. Meine Eltern gehörten da schon gar nicht dazu.
Und doch gab es Unterschiede.
Der Rainer war aus einer Bäckerei.
Oder der Dieter vom Trocadero.
Da verkehrten ja viele Amis.
Sicher bekam er von denen hin und wieder Kaugummi zugesteckt.

Kaugummi, das war so ein Reizwort für uns Kinder. Hörten wir in der Ziegelgasse die Panzer der Amerikaner, dann gab es für uns kein Halten mehr. Wir sausten durchs Ziegeltor auf die Allee und gafften. Da fuhren die Amerikaner mit ihren Jeeps und Panzern in den Verladebahnhof. Vom Straßenrand aus winkten wir ihnen zu und schrieen immer wieder „Tschewengum plies, Tschewengum plies!“
So hatten es uns jedenfalls die Älteren beigebracht. Und wirklich, ab und zu winkten die Soldaten nicht bloß zurück, sondern warfen uns auch einen Kaugummi zu. Das war für uns dann das Höchste. Wir stürzten uns darauf. Oft mussten wir auch teilen, weil die von ihren Panzern zu wenig herabgeworfen hatten.
In unserer Vorstellung hatte jeder von diesen Soldaten seine Taschen voll mit Kaugummi oder anderen Köstlichkeiten.
Süßigkeiten, die waren damals rar.

Meine Tante Leni, die lebte mit ihren zwei Mädchen, der Lisbeth und der Traudl, allein in einer Wohnung am Eisberg. Die bekamen ab und zu ein Carepaket aus Amerika.
Da waren so viele unbekannte, aber köstliche Sachen drinnen. Das Trockenmilchpulver zum Beispiel, das so herrlich süß war und das wir schleckten. Oder die Marmeladentuben.
Mhm...

So etwas wie Taschengeld gab es für mich nicht. Woher hätte meine Mutter mir das auch geben sollen, wo doch ihr Haushaltsgeld so schon hint und vorn nicht gereicht hat.
Bei Naschsachen war ich drauf angewiesen, dass beim Einkaufen der Herr Schubert vom Kolonialwarengeschäft nebenan mir was zusteckte.

Überhaupt war das mit den Süßigkeiten ganz was Besonderes. Das waren keine alltäglichen Dinge. Da musste man immer warten, bis so bestimmte Anlässe kamen.Solche Anlässe waren die Dult in Amberg zweimal im Jahr, an Pfingsten und im Herbst. Da gab es dann Zuckerwatte und gebrannte Mandeln, rosa Waffeln und bunte Bonbons.
Ein anderes Ereignis war das Bergfest auf dem Mariahilfberg. Ich war da die ganze Woche mit oben. Mein Onkel Schorsch aus Nürnberg hatte nämlich einen Spielwarenhandel und schlug auf Jahrmärkten und Kirchweihfesten seinen Stand auf. Auf dem Bergfest durften aber keine Spielwaren verkauft werden. Also verkaufte er Rosenkränze und Heiligenbilder, Andenken und Süßigkeiten. Meine Mutter half mit beim Verkauf. Folglich war ich die ganze Woche auch mit dabei.
Solange ich noch nicht in die Schule ging, den ganzen Tag. Später, in der Schulzeit, am Nachmittag. Und da fiel schon ab und zu was ab für mich.
Ein paar Kokosmakronen zum Beispiel.
Ganz besonders liebte ich den Türkischen Honig.
Selbstverständlich lockten auch die Bratwürstln.
Und wenn der Onkel sich eine Maß Bier geholt hatte, dann durfte ich auch mal einen Schluck probieren. Meist erwischte ich da eh nur den Schaum.

Ich glaube nicht, dass uns Kindern etwas fehlte,

nur weil wir all diese Dinge nicht jeden Tag bekamen.
Ganz im Gegenteil.
Wir fieberten diesen besonderen Wochen entgegen und freuten uns schon lange vorher darauf, wenn die Dult kam.
Am Verladebahnhof konnten wir ja genau zusehen, wie die einzelnen Karussellbetreiber und Schausteller ihre Wagen mit Traktoren von den Güterwa-ggons abluden und dann auf den Dultplatz fuhren.
Dann wussten wir, dass es bald wieder so weit war.
Oder wenn wir beim Sonntagsspaziergang mit den Eltern auf dem Mariahilfberg bemerkten, dass unter den mächtigen Linden schon die Bierbuden und Bratwürstlstände aufgebaut wurden.

Nikolaus, Geburtstag oder Ostern. Das waren Feste, an denen es Köstlichkeiten gab, die man sonst das ganze Jahr über entbehren musste. Und gerade deshalb waren sie so heiß begehrt.

Dubble Bubble.
Schon der Klang dieser zwei Wörter versetzte uns in Aufregung.
Dubble Bubble.
Dieses kleine, weiße Päckchen Kaugummi mit dem rosa Inhalt.
Und was man erst damit machen konnte.
Wer schaffte die größte Kaugummiblase?
Bei wem knallte es am lautesten, wenn diese zerplatzte?
Und dann dieser Geruch!
Man roch es sofort, wenn ein Kind nicht irgendeinen Kaugummi im Mund hatte, sondern den Dubble Bubble.
Für mich gehörte er zu den geheimen Wünschen, die ich mir gerne erfüllt hätte.
Wenigstens ab und zu.
Meine Mutter kaufte mir keinen. Beim Einkaufen nebenan bekam ich auch keinen geschenkt. Selber hatte ich kein Geld.
Ich war so richtig neidisch, wenn einer meiner Freunde einen Dubble Bubble hatte.
Ich wollte unbedingt auch einmal einen probieren.

Der Zufall half.
Eines Tage lag vor mir auf der Straße, ja, ich traute meinen Augen nicht,
Er war nicht mehr verpackt.
Hatte ihn jemand verloren, bevor er ihn in den Mund schieben wollte?
Das Papier lag auch daneben.
Ganz frisch sah er nicht mehr aus, der Kaugummi.
Ein bisschen plattgedrückt.
Hatte ihn womöglich schon jemand gekaut?
Oder war nur jemand darauf getreten?
Ich war ratlos.
Ich schwankte zwischen Begierde und Ekel.
Die Begierde siegte.
Ich hob ihn auf, wickelte ihn sorgfältig in das Papier und steckte ihn in meine Hosentasche.
Daheim schlich ich sofort in das Waschhaus bei uns im Hof. Dort packte ich meinen Fund aus und begutachtete ihn von allen Seiten.
Dann wusch ich einen kleinen Blechtopf aus, füllte ihn halb voll mit Wasser, legte meinen Dubble Bubble hinein und versteckte den Topf hinterm Waschkessel.
Zwei Tage wollte ich ihn im Wasser liegen lassen, nur für den Fall, dass er vielleicht doch schon einen Vorbesitzer hatte.
Zwei Tage mussten genügen, damit meine Zweifel beseitigt wären.

Dann, nach zwei Tagen, holte ich ihn aus dem Versteck und schob ihn mir in den Mund.
Erst zaghaft, dann aber doch voller Freude kaute ich darauf herum.
Zum ersten Mal konnte ich eine Kaugummiblase probieren, was mir jedoch nicht gleich gelang.
Auch die nächsten Versuche waren eher enttäuschend.
Nach einigen Minuten Kauen legte ich ihn zurück ins Wasser. Ich musste ihn wieder verstecken.
Meiner Mutter wäre es sofort aufgefallen, wenn ich da kauend in die Wohnung gekommen wäre.

In den nächsten Tagen holte ich ihn immer wieder hervor. Auf der Straße kaute ich meinen Dubble Bubble.Richtig stolz war ich, als die erste Kaugummiblase mit lautem Knall zerplatzte.
Zugegeben, Geschmack hatte er kaum mehr, der Dubble Bubble.
Dazu war er zu lange im Wasser gelegen.
Aber ich war glücklich.

Aus: *"Ziegelgassler"-Lictung Verlag, Viechtach, 2009.*

DESPINA SKELETTI-BUDIȘTEANU

În acest număr al revistei, continuăm publicarea în serial, traducerea germană a volumului de memorii ”Descendenți condamnați” de Despina Skeletti-Budișteanu, volum apărut în anul 2013 la editura ”Vremea” din București. Traducerea aparține autoarei.

In dieser Ausgabe, setzen wir unsere Veröffentlichungsreihe der deutschen Übersetzung der Memoiren "Verdammte Nachkommen" von Despina Skeletti-Budișteanu fort. Das Buch ist 2013 im ”Vremea” Verlag in Bukarest erschienen und wurde von der Autorin selbst ins Deutsche übersetzt.

Ich wurde geschockt das zu hören. Er hatte schon vergessen dass ich meine Einwilligung für eine Ehe die ihm das Leben verändern kann, gegeben hatte. Aber gleich, realisierte ich, dass nachdem er was er wollte gekriegt hat, war es ihm jetzt wichtiger, dass alle sich eine gute Meinung über ihn machen können. Vielleicht hatte ich nicht Recht. Es waren nur Nuancen, die so zu sagen damals nicht wichtig waren, aber dann später merkte ich deutlich, dass diese hässlichen Charakterzüge mir immer sehr weh taten. Für den Augenblick sagte ich nichts, ich musste schweigen.

Ich begleitete ihn zur Türe und wir verblieben, dass wir uns am nächsten Tag in der Cooperative sehen werden.

1950

In zwei Monate hat er sich scheiden lassen und nach weiteren zwei Monaten waren wir verheiratet. Ich schritt vor der Kathedrale an seinem Arm mit einem sehr schönen, einfachen, langen, weißen für einen Tag gemietetes Hochzeitskleid. Wahrscheinlich hatte er für mich an diesen Tag nur so viel Geld übrig. Ich wollte nicht, das der Platz meines Vaters dem es verboten war an diesen so wichtigen Tag meines Lebens neben mir zum Altar zu schreiten, von einem anderen eingenommen wird. Es regnete (das bedeutet Glück sagte man mir). Gut, dass es nicht schneite da es gerade der 12. November, mein 20. Geburtstag war und da war beinahe immer Schnee.. Eine alte Frau schritt zu mir und schrie mir zu: "Nicht zusammen mit dem Bräutigam, das bringt Pech". Ich überhörte sie. Die Kathedrale war voll beleuchtet, was mir sehr gefiel. Es waren wenige Leute. Alles ging schnell und ich fand, dass so es gut war. Nach der Hochzeit waren nur wir, meine Großmutter, Mitzi und ihre Tochter Domnica, bei Mama um ein Glas Sekt zu trinken, eingeladen. Șerban fehlte, weil er gerade zusammen mit seiner Frau irgendwo um eine Stellung zu finden, abgereist war. Nach dieser kleinen Fete, sind wir ins Hotel Athenée Palace, damals einer der besten Hotels in Bukarest, wo Caschin ein Appartement bewohnte, umgezogen. Ich war noch nie in einem Hotel und alles schien mir sehr ungewöhnlich. So wie so fand ich damals alles anormal. Ich habe es aber zufrieden, dass es im Zimmer 2 Betten standen, einen neben dem anderen, aber 2. Als ich zurück vom Bad kam, schlief Caschin tief. Ich ging zum Lichtschalter damit ich das Licht ausschalte und lies mich dort auf dem Boden fallen; blieb wie gelähmt mit dem Rücken zur Wand und gebeugten Knien und bat herzlichst Gott mir zu verzeihen für das was ich getan hatte. Und wieder dachte ich an Papa, und jetzt auch an Mama, an Vlad und fing an zu weinen. Spät, erschöpft, stieg ich in mein Bett, das kalt und unangenehm war, aber bin doch eingeschlafen. Am nächsten Morgen als ich wach wurde war Caschin schon im Wohnzimmer in einer Besprechung mit seinen Mitarbeiter. Als sie weg gingen, rutschte er die Türe auf und sagte mir: "Guten Morgen, Kleines, hast du gut geschlafen? Wir treffen uns Nachmittag bei deiner Mutter".

Kurz darauf fing er an häufig seine Baustellen zu besuchen. Ich fand es besser in seiner Abwesenheit bei meiner Mutter im Zimmer weiter zu leben und bat ihn wieder, wann er Zeit hat, sich um die Beschaffung unserer Wohnung zu kümmern.

- Ich denke, dass du besser als ich, beim Wohnungsamt vorsprechen sollst.

- Ja, ja, und ich bin auch beruhigter wenn ich weiß, dass du bei deiner Mutter bist. Für den Anfang geh mit Ihr zu meinem Schneider und mach Dir einen Maßkostüm und schaut auch in die Zeitung nach gute Möbel für unsere Wohnung. Zur Zeit verlassen viele das Land und ihr werdet schon das Passende finden.

Wenn Mama nicht zu beschäftigt war, haben wir uns um diese Sachen gekümmert. Doch das Resultat war kleinlich: ein grünes Kostüm, ein Parfum und ein Paar schöne grüne Maßschuhe waren die einzigen Geschenke die ich je von ihm bekommen habe. Diese Schuhe habe ich nach einem Pariser-Modell, das gerade von der Tochter eines Minister aus Paris gebracht worden war, machen lassen. Ihr Vater ist auch früher, vor der kommunistischen Ära gewesen und jetzt war er wieder Minister. Seine Tochter reiste sowohl damals als auch jetzt ins westlichen Ausland. Dies konnten normale Menschen nicht, da es für die nicht erlaubt war. All das habe ich niemals verstehen können. Zur selben Zeit viele andere ehemalige Minister saßen in den Gefängnissen.

Wir haben auch ein hübsches Schlafzimmer gefunden, samt einem sehr großen Esszimmer das Caschin sehr gefiel, kaufte er sie gleich und alles blieb in einem Möbellager in Erwartung unserer Wohnung die ich niemals bekam.

Es hätte mir auch gefallen schöne. modische Sachen zu kaufen und zu tragen, mir eine schöne, gemütliche Wohnung einzurichten; es blieb aber nur ein Traum, es ist nicht so gewesen. Wir mussten immer Geduld haben und warten. Rechnen und nachdenken wie schwer das Leben ist. Es scheint, dass das Leben einen lehrt wie und wann man verzichten muss. Ich weiß nicht wie ein Philosoph an meiner Stelle gehandelt hätte, ich weiß aber , dass es mir nie gelungen ist so zu denken. Damals nahm ich nur zur Kenntnis, dass mein Vater eingesperrt ist, dass ich den Vlad liebe und mit einem anderen verheiratet bin, den ich gar nicht kenne; Möbel kaufe für eine Wohnung die nicht existiert, und in der ich mit diesem Fremden leben werde. Ich brauchte keine Fragen zu stellen, weil es auf diese keine Antworten gegeben hätte.

Weil er, auf einer seiner Baustellen meinen Bruder, Şerban angestellt hatte, fühlte ich mich ihm gegenüber verpflichtet

In meinen Gedanken vertieft, sah ich nicht mehr genau wie schmutzig alles in dieser Stadt eigentlich war. Die viel zu wenigen Autobusse waren immer überfüllt, verdreckt, klapprig und schlecht repariert. Sogar im Winter, fuhren sie mit offenen Türen. Das einzige Schöne war der weiße Schnee. Der blieb aber nicht lange weiß und sehr rasch war er hell - bis dunkelbraun und fühlte die Löcher der Straßen die durch das schnelle Fahren der überladenen Lastwagen verursacht worden waren, mit einem Gemisch aus Schmutz und Wasser: die Fußgänger wurden ständig von Kopf bis Fuß damit bespritzt. Die wenigen Läden waren leer. Die Leute hatten kein Geld und auch keine Lust etwas zu kaufen. Viele Theater und Kinos waren wegen Renovierungen geschlossen und in den wenigen, die offen geblieben sind, konnte man nur russische Theaterstücke und Filme sehen. Der Verkauf von westlichen Presse war verboten. Die heimische Presse diente nur dazu die Partei zu huldigen; dies geschah in einer marxistisch - leninistischen Sprache die kein normaler Mensch verstand. In den zwei Jahren, in denen ich studieren durfte, wurden mir Marxismus - Leninismus von A bis Z, die Geschichte der kommunistischen Partei, und Politik und Wirtschaft eingetrichtert; deshalb glaubte ich mich vielleicht an diese neue Ausdrucksweise zu verstehen und gewöhnen zu können. Weit gefehlt; als ich eine Zeitung öffnete und mir Mühe gab etwas zu lesen, verspürte ich im Endeffekt nur Übelkeit und schmiss die Zeitung weit weg.

Damit ich nicht mehr so nachdenke, fing ich an sehr viel, bei der Mama, wo ich am längsten wohnte, mich um den Haushalt und die Küche zu kümmern.Caschin, als er da war,

ging sehr oft zu seiner ehemaligen Frau um sein Kind zu besuchen. Er brachte den Bub eines Tages mit. Er war schön und schüchtern wie ein kleiner Märchenprinz. Ein bisschen erschrocken und traurig guckte er um sich und wollte schnell wieder nach Hause gehen.

Eines Nachts träumte ich gerade von meinen grünen Schuhen und von einer neuen grünen Handtasche, als ich fühlte wie etwas sich neben mir bewegte. Ich die Augen öffnete und sah Caschin der mir den Rücken zudrehte und mein Bett verließ. Das war es. Ohne Präambel, ohne Anfang und ohne Ende. Ich fragte mich ob ich wieder geträumt habe, oder war es Wahrheit?

Am Morgen fragte ich ihn:

- Was ist heute Nacht gewesen, Herr Ingenieur?

- Sie sind zu schön Fräulein Budişteanu, antwortete er kurz und "jetzt muss ich weg gehen".

Danach ging er tatsächlich sofort weg. Jetzt bin in der Tat Frau Popescu sagte ich mir und dachte an Vlad und ob mich Gott für das was ich getan habe, eines Tages bestrafen wird.

17

Um auf andere Gedanken zu kommen ging ich an einem schönen Nachmittag bei Mona vorbei. Im Wohnzimmer, hatte ihre Mutter Besuch. Mona erzählte mir ausführlich wie ihre Hochzeit aussehen wird und speziell wer und wie viele Leute kommen werden. Ich dachte, dass das sicher normal sei, aber wie ich bei meiner Hochzeit mich um so etwas nicht gekümmert hatte, schien mir alles ein bisschen komisch. Wie verschieden die Welten sind, überlegte ich mir. Auf einmal hörte ich eine Damenstimme, die vom Wohnzimmer kam:

- Wisst ihr, dass man die Jungen, aus dem Außenministerium, die vor ca. einem Jahr verhaftet wurden wieder freigelassen hat? Es war die Promotion von Alecu Paleologu, Vlad Skeletti und die anderen.

- Ja, ja, antwortete eine andere, ich weiß es, sie mussten am Donau-Schwarmeer Kanal Zwangsarbeiten. Jetzt sind sie, Gott sei Dank, wieder Zuhause, sicher sehr abgemagert, aber sie sind jung.

Ich konnte nicht mehr zuhören und lief ins Bad wo ich anfing mich zu übergeben. Als ich mich beruhigte, rannte ich durch das Haus Richtung Ausgang, machte der Mona einen Zeichen mit der Hand dass ich gehe, und ich verschwand. Zuhause fing ich an der Mama zu erzählen, fühlte dass es mir wieder schlecht wird, fing an zu heulen und rannte wieder ins Bad. Es war mir schlecht, sehr schlecht, ich konnte mich kaum noch auf den Beinen halten, kaum kam ich von oben wo das Badezimmer sich befand herunter wo ich mich direkt ins Bett legte. Mama hatte mir einen Tee vorbereitet und jetzt saß sie neben mir und schaute mich an. Sie sagte kein Wort. Was hätte sie noch sagen können? Ich heulte wie ein Schlosshund, ich drehte mich wie eine Verrückte in meinem Bett herum.

- Ja, ja weine. Das tut gut. Etwas anderes kannst du so wie so nicht machen. Ich habe so etwas kommen sehen.

Nachdem sie mir ein Glas mit einem Beruhigungsmittel noch reichte, schlief ich langsam ein.

Das Leben ging weiter. Die einzige Neuigkeit war, dass Mama und Mitzi, da Caschin niemals sich Mühe gegeben hat eine Wohnung für uns zu finden, entschieden haben, dass die große Eingangshalle geteilt wird; und so befand sich Mamas Zimmer auf der einer Seite und auf der anderen ein Durchgang für alle Hausbewohner die zum Ausgang gingen. Papas Bibliothek war die Trennwand. Wir zogen vom Hotel ins ehemaligen Esszimmer des Hauses um, das sich neben der Küche befand in der 8 Familien ihr tägliches Essen zubereiteten. So haben wir hier 20 Jahre leben müssen.

Mich hat diese Lösung fürs Moment zufriedengestellt weil ich mit meiner Mutter zusammen sein konnte. Caschin war dauernd mit den Baustellen und mit sich selbst beschäftigt. Ich habe gehofft dass ich in ihn eine Stütze und eine Hilfe finden werde, doch jetzt stellte sich heraus, dass es sich zum Gegenteil entwickelte: ich musste ihn unterstützen und mich immer um ihn kümmern. Er hingegen profitierte nur davon. Ich hatte aber nicht viel Zeit nachzudenken,denn ich war sehr beschäftigt mit dem

Haushalt und verschiedenen Schreibarbeiten die ich noch ab und zu von Studenten bekam. Eines Tages sah ich ein besonderes hin und her vor dem Hintertor der Sowjetischen Botschaft die sich gerade gegenüber unserem Haus befand. Es muss etwas besonderes sein, dachte ich. Und tatsächlich, paar Tage später kam ein Gesetz heraus das bestimmte, dass alle Schreibmaschinen zu konfiszieren seien. Es war zwar lächerlich, aber so geschah es. Die Regierung hatte Angst. Und bei uns im Haus regierte auch die Angst, vor allen angefangen mit Caschin der nichts anderes hatte, als Angst um alles. Ich wurde auch gezwungen meine Schreibmaschine wegzugeben,

Die Monate vergingen.... und eines Nachmittags als ich ins Wartezimmer meines Zahnarztes hinein ging, sah ich dort Vlad und seinen Vater. Ich machte zwei Schritte ohne zu zittern, sie standen auf, sein Papa ging in die Praxis hinein, ich blieb vor dem Vlad stehen und fing an ihn mit meinen kleine Fäusten zu schlagen: auf den Kopf, auf die Brust, wo ich nur konnte. Zum Glück waren wir im Wartezimmer alleine.

- Wie geht es? Was ist passiert? Wir müssen uns unbedingt treffen. Wo, wann, sag mir es, sag es mir jetzt. Wir müssen uns treffen. Ich werde verrückt. Niemals einen Zeichen von dir. Nichts, überhaupt nichts.

Er war blass und wie erstarrt und wollte die Ruhe behalten.
- Ja, ja ich will es unbedingt auch. Warte hier, ich gehe hinein etwas nachzufragen.

Plötzlich ging er in die Praxis hinein und kam mit der Antwort die er mir, da jemand inzwischen ins Wartezimmer gekommen war, ins Ohr flüsterte:

- Komm hierher um 9 Uhr, ich warte hier auf dich.

Wie eine Puppe mit defektem Mechanismus stand ich auf und ging hinaus wo ich statt auf die Treppe hinunter zu gehen auf sie hinauf lief. Dort setzte ich mich erschöpft auf den kalten Stein. Nicht lange Zeit danach hörte ich die Stimme von Vlad der zusammen mit seinem Vater die Praxis verließ. Ich verfolgte sie. Sie gingen zu Fuß auf die Calea Victoriei. Ich verfolgte sie ohne an etwas genaues zu denken. Mein Kopf war leer. Ich schaute nur auf Vlads Körper: seine Taille, seine Schultern. Ich konnte nicht mehr atmen. Auf einmal ist mir bewusst geworden was ich mache. Wohin gehe ich? Die gehen zu ihnen nach Hause. Ich weiß doch wo sie wohnen. Und er ist verheiratet.

Ich kehrte um und versuchte mich zu beherrschen und es schien mir, dass ich sehr mühsam den Weg bis nach Hause gefunden habe.In einem Atemzug erzählte ich Mama um was sich handelt. Sie war wie gelähmt und schwieg. Zum Glück war mein Mann auf einer Baustelle.

- Jetzt, nachdem ich Vlad gesehen habe, und weiß dass er wieder hier ist und ich nur die Hand ausstrecken müsste um ihn wieder zu haben, bestärkt sich in mir der Gedanke, dass ich ohne nicht mehr leben kann. Deshalb werde ich versuchen mich mit ihm wieder zu treffen.. Verstehst du mich? Was ist das für ein Leben was ich führe? Vlad ist mein Leben. Das ist mein Leben.

Als ich Mama alles das sagte, fühlte ich mich tatsächlich in Vlads Armen gefühlt. Alles drehte sich um mich und eine unendliche Ungeduld schüttelte mein Körper. Ich zitterte vom Kopf bis Fuß.

- Ich verstehe dich und ich bin auch mit dir einverstanden. Die Zeiten sind so anormal, dass man niemandem verlangen kann normal zu sein, oder das was wir als normal betrachteten. Mach das was du glaubst, dass es gut für dich wäre um dein Gleichgewicht wieder zu erlangen. Du bist jung und hast dein ganzes Leben noch vor dir. Du musst fit bleiben um weiter kämpfen zu können. Sag mir bitte nicht was das schwere Leben bedeutet. Ich kenne das. Gib aber sehr Acht wie und was du machst, denn Augen zu sehen, Ohren zu hören und Menschen zu schwätzen gibt's überall. Benimmt dich so, dass die deinen nicht leiden. Schluck was dir nicht gefällt, erzürne dich nicht. Was mit uns geschieht, geschieht ohne unseren Willen und wir können es auch nicht ändern. Und uns, geht es noch gut. Vergiss nicht, wir haben ein Dach über dem Kopf, wir leben im selben Haus mit einer sehr guten Freundin, wir haben Heizung, wir haben zu essen und Gott wird uns auch weiter helfen.

(Fortsetzung in der nächsten Ausgabe …)

Tiparul executat la:
Druck und Bindung
DRUCKEREI LINDEMANN
STIFTSTRASSE 49
63075 OFFENBACH
B.R.DEUTSCHLAND

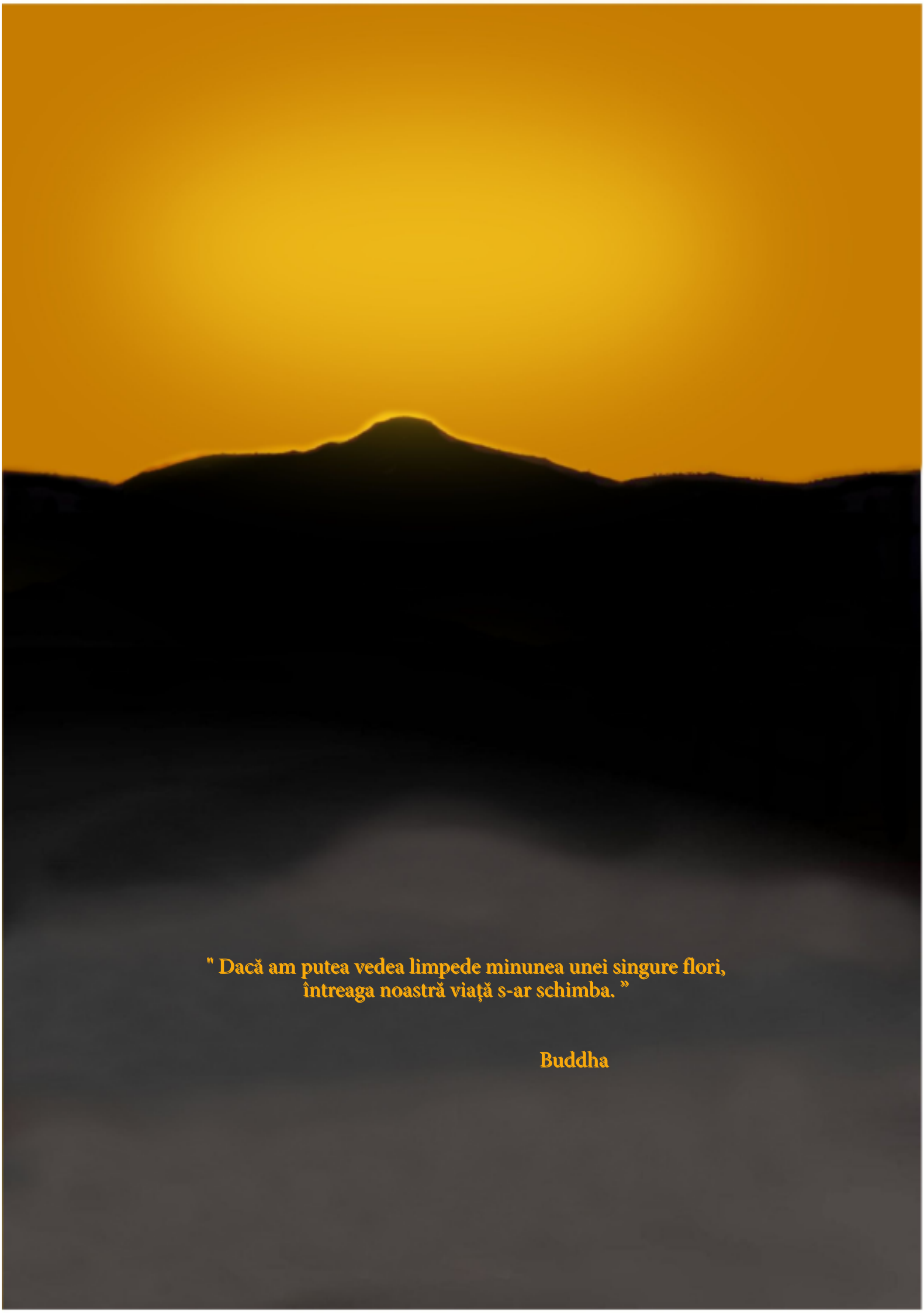

" Dacă am putea vedea limpede minunea unei singure flori,
întreaga noastră viaţă s-ar schimba. ”

Buddha